

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Tertius In Libros De Coelo; De Generatione Et Corruptione;
De Anima; Et Metaphysicam Aristotelis

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Physicæ Pars Tertia. In Libros De Generatione Et Corruptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95375)

PHYSICÆ

PARS TERTIA.

IN LIBROS

DE GENERATIONE ET CORRUPTIONE.

GENERATIO, Corruptio, Alteratio, Augmentatio, mixtio & similes mutationes, de quibus in hac tertia Physicæ Parte, agit Aristoteles, ad formam, eamque viventis principaliter, ordinantur, ut satis insinuat idem Aristoteles in proëmio Physicæ, ubi postquam exposuit subjectum octo Librorum & de Cælo, addit in *Libris de Generatione de motu ad formam* agitur. Vnde prius de Generatione & Corruptione nobis agendum est, quàm de Anima.

Hos autem Libros inscribit Aristoteles de Generatione & Corruptione, quia actiones hæ sunt præcipui motus, de quibus in illis tractatur, ut notat D. Thomas in proëmio primæ Partis Physicæ ubi sic habet, *inter motus* (puta de quibus in hac Physicæ parte) *principatum obtinet Generatio & Corruptio*. Pro quorum explanatione, sit

DISPUTATIO PRIMA.

De Generatione.

DVBIVM I.

Quid Generatio in communi & quomodo dividatur.

RESOLUTIO I.

Ico 1°. Generatio in communi est productio formæ ex præjacente subjecto sustentationis, per ly *ex præjacente subjecto* exclude creationem, quæ nunquam est ex præjacente subjecto sustentationis, licet ex præjacente subjecto informationis, exposito modo in 1°. & 2°. lib. Physic. esse possit.

RESOLUTIO II.

Ico 2°. generatio in communi rectè dividitur in substantialem & accidentalem; generatio substantialis est productio formæ substantialis ex præjacente subjecto: Accidentalis verò est productio formæ accidentalis ex præjacente subjecto sustentationis. Prius de substantiali, utpote nobiliori, cum Aristotele agemus, posteriùs de accidentali, licet ab hac, utpote dispositione præviâ ad substantialem, juxta naturæ ordinem incipiendum videatur: unde sit

Bb 3

DVBIVM

DVBIVM II.

An detur Generatio substantialis, & quodupliciter sumatur.

RESOLUTIO I.

III. **D**Ico 1°. sistendo in principiis fidei & PP. auctoritate, manifestum est ex dictis lib. 1°. Physicorum tract. 1°. Disp. 2^a. num. 5°. & Disp. 3^a. num. 2°. dari generationem substantialem.

RESOLUTIO II.

IV. **D**Ico 2°. sistendo in luminis naturæ nudæ principiis non videtur efficaciter probari de facto dari generationem substantialem.

V. Probatur ex dictis Disp. 2^a. num. 7°. & Disp. 3^a. num. 5°. statim citatis.

VI. Obijcies tamen primò, quod ibi solutis adjiciunt hic PP. nostri Complutenses ex Aristotele & Diyo Thoma de Anima textu 34. vivens perfectum habet naturalem appetitum ad generandum sibi simile, ergo talis generatio est possibilis. Antecedens patet, quoniam vivens naturaliter appetit perpetuitatem in suo esse: Quare cum hanc nequeat habere in se, quippe cum corruptibile sit, appetit consequi illam in alio sibi simili, ut ita se meliori modo, quo potest, conservet. Consequentia verò etiam constat: quia alioquin appetitus naturalis esset frustraneus; siquidem non posset adipisci id, quod appetit; illud namque frustraneum dicitur, quod finem suum obtinere non potest, saltem in aliquo individuo. Ita illi.

VII. Respondeo primò, quod hic quæritur, esse, an vivens perfectum sit de facto generabile substantialiter; quod efficaciter probandum, sistendo in luminis naturæ nudæ principiis; vel nihil efficaciter inferitur: id autem assumptum illud non probat; quia probatio nostra videtur convincere, vivens perfectum in se, esse incorruptibile ac perpetuum substantialiter, sive in esse substantiæ, ac proinde non habere naturalem appetitum ad generandum sibi simile substantialiter, in quo perpetuò conservetur.

VIII. Respondeo secundò, distinguendo assumptum, vivens perfectum habet naturalem appetitum ad generandum sibi simile proportionaliter ad sui generationem, concedo assumptum; substantialiter, nego assumptum, quia substantialiter, sive secundum substantiam non generatur, sed secundum accidens tantum, secundum quod dicitur appetere generare sibi simile, ultro locis citatis, concessimus.

IX. Obijcies secundò, ex iisdem ibidem, quod similiter ex Aristotele & D. Thoma in præsentibus & 8. Physic. sumunt: Possibilis est alteratio: ergo etiam generatio substantialis. Antecedens constat experientiâ, quâ videmus aquam alterari ab igne, & sic de aliis: Consequentia verò probatur: nam cum alteratio per se ordinetur ad generationem substantialem tanquam ad finem, non erit ipsa possibilis, si generatio substantialis impossibilis fuerit; siquidem quoties finis repugnat, toties media ad illum per se ordinata frustranea, imò impossibilia, sunt. Ita illi.

X. Respondeo ferè, ut ante, quod hic quæritur esse, an alteratio de facto per se ordinetur ad generationem substantialem; & probationes nostræ vi-

dentur oppositum efficaciter convincere, videlicet præviam illam alterationem ordinari ad aggregatum accidentium, de quo ibi, neque aliud probat efficaciter objectio ista.

RESOLUTIO III.

XI. **D**Ico 3°. dari generationem substantialem sistendo in solo lumine naturæ efficaciter, probari potest.

XII. Probatur rationibus, quibus disputationibus Resolutione prima citatis probavimus dari materiam primam & formam substantialem.

RESOLUTIO IV.

XIII. **D**Ico 4°. generatio substantialis tripliciter sumitur; primò uteductio; secundò ut mutatio; tertio ut conversio: uteductio est productio formæ substantialis ex subjacente subjecto sustentationis; ut mutatio est transitus de non esse formæ, sive privatione, ad formam substantialem positivam in eodem subjecto sustentationis: de generatione ut corruptione infra. Loquere proportionaliter de generatione accidentali.

RESOLUTIO V.

XIV. **D**Ico 5°. generatio substantialis ut mutatio dupliciter sumitur; primò latè, quomodo comprehendit generationes cælorum & elementorum initio mundi factas, & est transitus de non esse, seu privatione formæ substantialis ad esse in subjecto sustentationis, sive prius tempore existente, sive non: secundò strictè, & juxta mentem Aristotelis, pro qua, sit

DVBIVM III.

Quid Generatio substantialis ut mutatio juxta mentem Aristotelis.

XV. **D**Icote Resolutionem Suppono 1°. Aristotelem generationem ut mutationem, 8°. Physic. cap. 7°. textu 62°. definire hoc modo, generatio est mutatio de non ente ad ens; cui correspondet alia de generatione cap. 5°. generatio est mutatio de substantia in potentia ad substantiam in actu. textu verò 23°. hanc utramque unâ aliâ clariore magis exprimit, generatio est mutatio totius in totum, nullo subjecto sensibili manente, puta ut ante, sive ut alii, ut eodem, id est ut novâ dispositione non alterato, &c. alioqui has ultimas particulas ab Aristotele sine sufficienti fundamento addi, patet; tum ex dictis, quod duæ formæ substantiales totales possint connaturaliter consistere in eadem materia; unde secundâ superveniente non tantum manet omne subjectum sensibile, sed etiam substantiale; quare nonnulli malè Aristotelem intelligunt de subjecto sensibili sustentationis & denominationis; quia præterquam quod in ipsorum sententia, remaneat parziale sustentationis & denominationis, in nostra manet totale sustentationis, ut patet ex dictis lib. 1°. Physic. Disp. 5. quod accidentia in materia & non in toto composito adæquate subsistentur.

XVI. Adde tamen illas particulas ab Aristotele non addi ex necessitate definitionis, sed ex conditione experientie ordinariæ generationum substantialium.

XVII. Suppono 2°. in prima definitione Aristotelis ly non ens non esse accipiendum negativè, sed positivè, ut sit idem, ac ens in potentia, non ens actu, &c.

Sec. ly *verò ens* accipiendum antonomastice pro ente in actu intransitive, sive pro actu, quia actus est nobilior potentia: unde ly *in actu* in secunda definitione sumes etiam intransitive; ly *verò totius in terra*, intelliges de toto in actu, id est, secundum actum, quomodo illæ omnes definitiones in unam prout debent conveniunt, pro qua, sit

RESOLUTIO.

XVIII. Dico Generatio substantialis juxta mentem Aristotelis est *transitus naturalis à privatione formæ substantialis ad formam substantialem in materia.*

XIX. Dixi 1°. *mutatio naturalis*, quia Aristoteles generationes supernaturales & miraculosas; ut generationes vermium sub speciebus Eucharisticis; conversionem uxoris Lot in statuam salis; productiones arborum & elementorum in initio mundi factas; Adami ex limo; Evæ ex costa Adami; Filii Dei ex Virgine Matre; conversionem aquæ in vinum à Christo in Cana Galileæ factam, &c. non agnovit; unde illas, licet veras à definitione Aristotelis excludas.

XX. Dixi 2°. *à privatione formæ*, quia ly *non ens*, substantia in potentia totius in totum, &c. important privationem formæ, ad quam est mutatio, ut consideranti patebit.

XXI. Dixi 3°. *in materia*, quia, ut lib. 1°. Physic. diximus, Aristoteles substantiam, & multò minùs substantiam basim, non agnovit; eo tamen supposito, loco materiæ debet poni substantia.

DUBIUM IV.

Quid Generatio substantialis viventium.

Ante Resolutionem
XXII. A suppono 1°. generationem viventium posse dupliciter spectari: primò prout comprehendit solas generationes creatorum; secundò prout has & generationem Verbi increati comprehendit.

XXIII. Suppono 2°. generationem viventium, prout comprehendit solas generationes viventium creatorum esse optimam, hoc ipsò, quòd præcisè excludit omnes generationes non viventium creatorum: item & generationem viventium prout comprehendit generationes omnes viventium creatorum & Verbi increati esse optimam, hoc ipsò, quòd includit omnes generationes viventium creatorum & Verbi increati, & excludit omnes generationes non viventium creatorum & Spiritus sancti increati processionem. His suppositis, sit

RESOLUTIO I.

XXIV. Dico 1°. Generatio viventium, prout comprehendit solas generationes viventium creatorum, rectè definitur *transitus de privatione formæ substantialis ad formam substantialem animam in materia.*

XXV. Probatur, quia hæc definitio includit omnes generationes viventium creatorum, ut Adami ex limo terræ; Evæ ex costa Adami; vermium, ranarum, murium, &c. ex putri materia; & omnes non viventium excludit, ut consideranti patebit, ergo, &c.

RESOLUTIO II.

XXVI. Dico 2°. Generatio viventium, prout comprehendit generationes viventium creatorum & Verbi increati, rectè definitur *generatio viventis ex substantia, à principio quo per se, sive ex genere suo, necessario.* Videtur hæc definitio omnino sumi ex D. Thoma in 1um dist. 13^a. q. 1^a. art. 3°. ubi sic habet: *natura non est principium Spiritus sancti sub ratione voluntatis, à qua procedit amor: unde consequenter, cum 1^a. parte q. 27. art. 2°. in Corp. post Damasc. lib. 1°. fidei Orthodoxæ cap. 8°. & Aristotelem Metaph. 7. cap. 8°. textu 28. generationem viventium definit origo viventis à vivente tamquam à principio conjuncto, in similitudinem naturæ, hoc sensu intelligi debet, generatio viventis à vivente, &c. agente per modum naturæ, id est necessario, & non per modum voluntatis, id est libere.*

XXVII. Dixi 1°. *ex substantia*, ut excludas creationes, quæ sunt ex nihilo; ut verò includas omnes generationes viventium creatorum, per ly *ex substantia* intellige vel *ex substantia materiæ*, & ut comprehendas generationes Verbi increati intellige vel *ex substantia Dei absoluta.*

XXVIII. Dixi 2°. *à principio per se, sive ex genere suo, necessario*, quia licet principium quod & materiale generationis quandoque sit liberum, ut homo respectu filii, Deus respectu Verbi; tamen nullum quo & formale, sive nulla potentia generativa est libera, sed omnis est ex natura sua necessaria, ut per omnes discurrenti patebit: unde per has particulas excludit processionem Spiritus sancti, quæ ut sit per amorem, est ex principio quo per se, sive ex genere suo, libero.

QUESTIVNCVLÆ.

XXIX. Petes 1°. cur non sequamur generationis definitionem viventium ab omnibus Philosophis & Theologis communiter receptam, v.g. *generatio est processio sive origo viventis à vivente ut à principio conjuncto in similitudinem naturæ.*

XXX. Respondeo 1°. quia non comprehendit omnes generationes viventium, ut gentium ex putri materia; illæ enim non sunt à vivente, imò nec generationes supra naturam à Deo factas, ut Adam, Evæ, &c. quia non sunt factæ in similitudinem Dei generantis.

XXXI. Respondeo 2°. quia malè requiritur, ut sit à vivente, & in similitudinem naturæ, ut vel etiam ex dictis generationibus, quæ sunt veræ generationes viventium, patet, & à simili ex generationibus non viventium, quæ nec debent esse à non viventibus, nec in similitudinem naturæ, ergo nec viventium à viventibus, & in similitudinem naturæ esse debent.

XXXII. Resp. 3°. quia non ita clarè excludit processionem Spiritus sancti à ratione generationis sicuti nostra; nam generatio Spiritus sancti, non minùs est in similitudinem realem naturæ, quàm processio Verbi; licet non sit in intentionalem; quia hanc non tangit definitio, sed illam, ut patet.

XXXIII. Resp. 4°. quia tot sunt diversæ illius interpretationes, quot diversi ferè authores; unde si liceat aliis ad libitum illam interpretari, & suam interpretationem pro definitione tutari; licebit & nobis, ad rationis ductum, nostram definitionem loco interpretationis tueri, cum istis vitiis non scateat.

XXXIV. Petes 2°. an omne genitum vivens possit dici filius generantis?

xxxv. Respondeo negativè; quia nec homo dicitur filius solis; nec Adamus filius terræ; nec plantæ ex semine productæ plantarum filiæ: unde ex propria significatione videtur filius requirere, ut sit à natura intellectuali, vel saltem cognoscitiva & appetitiva, quia filius est patris & matris filius; videtur autem ad denominationem patris & matris spectare, ut filios cognoscere & amare possint.

xxxvi. Petes 3º. quænam pars animalis primò formetur?

xxxvii. Resp. diversos diversa sentire, Philosophi multi Aristotelem docentem, cor primò formari, sequuntur: Medici Hippocratem volentem jecur 1º. formari: sequere quem vis; quia experientia foetus recens concepti, quam uterque affert, valde dubia est, cum tunc partes vix sint organizatæ & conformatæ: unde dubium est, utrum exploratè videre potuerint, an cor, an jecur 1º. esset formatum: rationes pro utraque parte sunt parvi momenti; ut pro Aristotele, quòd cor sit fons caloris vitalis, sine quò nullum vivens consistit.

xxxviii. Respondetur enim quòd Hepar fit in se calidum & sufficienter foveatur calore vitali matris: Pro Hippocrate autem, quòd cor nutriatur sanguine, qui à jecore conficitur, cui similiter Respondetur in initio sufficienter, aliis & sanguine matris nutriri. Hæc paucis

D V B I V M V.

Quis sit terminus generationis substantialis.

xxxix. **A** Nte Resolutionem Suppono duplicem ab authoribus assignari terminum generationis, unus est totalis, medius & primarius, & dicitur terminus, qui generatur; alius partialis immediatus & secundarius, & dicitur terminus, quo aliquid generatur. Hoc supposito, sit

R E S O L U T I O I.

xl. **D** Ico 1º. terminus generationis qui & primarius est totum fundamentaliter.

xli. Probatur: quia illud primariò à generante intenditur, & simpliciter ut quod dicitur generari, ergo, &c.

Confirmatur ex Aristotele 7º. Metaph. textu 26. 27. & 32. & 1. Physic. textu 28. ac tandem 3. Metaphysic. text. 3º. ubi inquit: *aliter quidem materia, aliter verò ratio & forma, quia aliquod ens ratione separabile est: tertium verò, quod est ex his, cuius solius generatio & corruptio, & separabile simpliciter.* Quem locum explicans D. Thom. ibidem lect. 1ª. ait: *Compositum verò ex his, scilicet materia & forma, dicitur esse substantia, quasi separabile simpliciter, id est, separatim per se existere potens in rerum natura, & ejus solius est generatio, & corruptio: neque enim forma generatur, aut corrumpitur nisi per accidens.*

xl. Dixi fundamentaliter; quia generatio est actio realis, quæ proinde petit terminum ante intellectum, ante quem non existit totum formaliter, ut patet ex lib. 1º. Physicorum, sed fundamentaliter tantum.

R E S O L U T I O II.

xlii. **D** Ico 2º. terminus quo generationis, si ve in composito purè materiali, si ve in composito ex corpore & forma spirituali, est ipsa generatio.

xliv. Probatur, quia ex dictis lib. 1º. Physic. ipsa generatio est unio in composito substantiali; sed illud generatur, cujus unio generatur, ut constat ex omnium sententia in homine, ergo &c.

xlv. Adde tamen 1º. formam, si ve spiritualem, si ve materiale, rectè dici terminum quo per generationem communicatum; quia forma per illam, tanquam unionem, materiæ & composito fundamentaliter tribuitur & communicatur.

xlvi. Adde 2º. in homine, non dari terminum per generationem productum, à generatione realiter distinctum: pro quo vide dicta lib. 1º. Physic. Disp. 6ª. dub. 2º. in composito verò purè materiali esse formam, ut habes ibidem.

D V B I V M VI.

An Generatio Substantialis sit Instantanea.

xlvii. **A** Nte Resolutionem Adverte in Generatione diversas actiones intervenire, prima est alteratio materiæ, ad formam disponens; deinde ipsa unio, quæ in compositis purè materialibus est productio ipsius formæ; in homine verò ipsa generatio sine termino productio realiter à se distincto. Hoc notato, sit

R E S O L U T I O I.

xlviii. **D** Ico 1º. si generatio sumatur complexè prout includit præviam alterationem, clarum est esse successivam; quia materia per illam alterationem non nisi successivè ad formam disponitur, prout experientià patet.

R E S O L U T I O II.

xlix. **D** Ico 2º. si generatio sumatur incomplexè, & prout est præcisè unio, est ex parte formæ necessariò instantanea, si forma sit spiritualis, ut in homine; potest autem esse successiva, si materialis, ut in igne, & similibus compositis purè materialibus.

l. Probatur prima pars, quia, ut diximus lib. 1º. Physic. anima rationalis non est intensibilis, ac proinde debet tota simul uniri, ergo, &c.

li. Probatur secunda pars, quia ut constat ex ibidem dictis, forma materialis est intensibilis & remissibilis, ac proinde sicut potest successivè per partes intensiōis produci, ita & successivè secundum illas uniri, ergo, &c.

lii. Obijciat: primo instanti, quo producit formam ignis, formam canis, &c. est tam intensa, ac omni instanti, quo conservatur, ergo tota simul intensivè producit, & unitur, ac per consequens generatio unio formæ materialis est instantanea.

liii. Respondeo negando antecedens; nam tantum continuè intenditur forma materialis substantialis, quantum dispositiones præcisè necessariæ ad introductionem primam illius; postea intenduntur, & tantum remittuntur, quantum hæc etiam postea remittuntur. Objectiones alias vide lib. 1º. Physic. Disp. 3ª. dub. 2º.

D V B I V M VII.

Quæ sit Causa principalis in Generatione viventium.

l. **A** Nte Resolutionem Suppono causam principalem Generationis viventium non esse Deum solum, aut Deum

Deum simul & animam infusam. Frustra enim ad Deum recurritur, ubi adfunt causa creatæ, deinde si anima infusa talis causa esset, nec pater, nec mater, essent causa generativa pſolis; sed homo ille, qui tali animâ constitueretur, quod nullus dixerit.

RESOLUTIO I.

LVI. Ico 1º. contra Okam in 3. q. 3. Gabriëlem in 3. Disp. 4. q. unica, Hurtad. Disp. 2. de Genere sect. 3. num. 4. Arriagam Disp. 1. de Genere sect. 6. num. 58. causa principalis quæ Generationis hominis, sive unionis inter animam & corpus hominis, non est anima sola matris.

LVI. Probatur ex dictis lib. 1º. Physic. Disp. 6. dub. 2º. Resol. 3ª. ferè per totam: sic enim genita proles plus deberet matri, quam patri; quod ibi impugnatum est.

LVII. Confirmatur, eodem modo se habet mater ad vim prolis generativam, sicut terra se habet ad vim generativam plantarum, sicut gallina ovis incubans ad generationem pullorum, aut furnus, sive finis tepidus, ad eorundem exclusionem: sed hæc sola non sunt causa principalis generationis plantarum, pullorum, &c. sed subjectum disponunt, calefaciunt, foveunt, in ordine ad futuram generationem, ergo, &c.

RESOLUTIO II.

LVIII. Ico 2º. contra D. Fromondum de Anima lib. 1º. cap. 2º. art. 6º. & alios valde communiter. Causa principalis quæ generationis hominis, non est virtus seminibus utriusque sexus à parentibus indita, quæ à parentum actionibus adæquatè distinguatur.

LIX. Probatur, quia illa est causa principalis quæ generationis hominis, quæ est causa principalis quæ conformationis membranificationis, carnificationis, &c. humani foetus: sed dicta virtus non est, ut probavimus lib. 1º. Physic. Disp. 6. Dub. 2º. Resol. 3ª. hæc causa, &c. quis enim mortui subjecti virtuti actiones viventium tam perfectas concedet? certe si aliquæ actiones viventis sint vitales, maxime illæ; alioqui nutritio & augmentatio omnium membrorum ac organorum corporis, non essent actio vitalis; aut si hæc talis, etiam prima istorum membrorum ac organorum productio talis esse debet, quod

tamen habere non potest ab ista mortua, sive non vivente virtute; ergo, &c.

IX. Respondet 1º. D. Fromondus loco citato art. 7º. facultatem illam non esse quidem vitalem; sed imitari vitalem, uti simia hominem.

LXI. Sed contra, vel, illa revera est vitalis, aut potius, vel in semine est actio vitalis; vel nutritio, augmentatio dicta non est propriè vitalis, sed simia vitalis; quod nullus admiserit; ratio tamen sequelæ est; quia eadem sunt & ejusdem naturæ actiones in tali semine, ac in homine: aut det rationem, cur sit propriè vitalis; & non simia vitalis tantum, præter communem consensum, qui omnino extendi debet, ut rationabilis sit, ad actiones feminis.

LXII. Respondet 2º. animam nutrire posse membra sui corporis, quia organa & instrumenta jam habet, quibus vitaliter id facere possit; formam vero, quæ prima membrorum lineamenta ducit, sine organis more formarum inorganicatum hoc agere, &c. Sed

LXIII. Contra, Responſio ista petit principium, & falsum supponit, videlicet dari formam, quæ prima membrorum lineamenta ducit, præter actiones utriusque parentis. Deinde falsum est idèò animâ nutriendo membra sui corporis vitaliter agere, quia mediis organis & instrumentis, quæ jam habet, id facit, licet cooperentur; alioqui ipsa essent anima & vita in actu primo, saltem partialis, quod non dicitur: sed quia ipsa anima, à qua nutritio, est anima & vita in actu primo: denique cum ab illa forma essent prima conformatio, membranificatio, carnificatio & foetus, uti proprii corporis secunda, sive illarum in proprio corpore per nutritionem augmentatio ab anima; haud minùs illæ erunt actiones vitales, quàm hæ, ac per consequens illa, non minùs esset vita in actu 1º. quàm anima.

RESOLUTIO III.

LXIV. Ico 3º. causa principalis quæ generationis hominis; & sic proportionatè de aliis, sunt parentes per suas actiones immediate in suo semine permanentes; hæc conclusio videtur D. Thomæ locis lib. 1º. Physic. Disp. 6ª. dub. 2º. Resol. 3. in Corrol. citatis, & clara est ex dictis in ista Resolutione per totam.

DISPUTATIO SECVNDA.

De Conversione.

DVBIVM I.

Quid Conversio, & quomodo differat à generatione

I. Ante Resolutionem
A Suppono 1º. ad Conversionem duo requiri, primò ut sit inter terminos positivos repugnantes, sive naturaliter incompatibiles; unde nulla est conversio, dum aer ex tenebroso (quia terminus negativus) fit lucidus; nec etiam, cum Petrus ex cognoscente fit amans; quia non sunt termini ex se repugnantes: secundò ut remaneat aliquid commune termino à quo, sive præcedenti, & termino ad quem, sive succedenti; unde, si cum substantia panis Deus annihilaret omnia ejus accidentia, non diceretur in corpus Christi converti, & dicitur converti, quia remanent. Tertium communiter requiritur, nempe,

ut conversio exerceatur in loco ambobus extremis successivè communi; sed superfluum omnino est; si multiplicatio loci ejusdem subjecti non impediat oppositionem formarum, quod supra ultimo libro Physic. probavimus.

II. Suppono 2º. Conversionem esse substantialem, materialem, formalem, accidentalem, modalem, &c. totalem, partialem, &c. juxta naturam terminorum conversionis: unde si sit totius substantiæ manente accidente uno vel pluribus, dicitur transsubstantiatio; si verò omnium accidentium manente uno vel pluribus, transaccidentatio. His suppositis, sit

RESOLUTIO I.

III. Ico 1º. Conversio est transſus minus rei in aliam incompatibilem remanente aliquo communi. Hæc conclusio clara est ex præsuppositis.

RESO.

RESOLUTIO II.

IV. **D**ico 2°. Conversio in eo à generatione distinguitur, quòd illa necessariò sit inter terminos positivos, & inter se repugnantes; non item generatio; hæc conclusio clarè sequitur ex præmissis.

DVBIUM II.

An ad Conversionem requiratur desinitio termini à quo, sive ut alii, ut quod convertitur desinat.

Ante Resolutionem
V. **A** suppono de fide esse ex Trid. sess. 13. cap. 4°. per consecrationem panis & vini conversionem fieri, totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in sanguinem ejus. Vnde ex hoc loco clarè inferitur, de fide esse substantiam panis & vini non manere sub speciebus Eucharisticis; an autem transferri possint, sic ut adhuc maneat illa conversio? dubium est, quod proponitur hic resolvendum. Pro quo, sit

RESOLUTIO.

VI. **D**ico ad Conversionem requiritur desinitio conservationis termini à quo, sic ut, nisi duplici actione conservetur, terminus à quo simpliciter desinat, nec possit alibi in rerum natura remanere. est contra Scotum in 4°. dist. 11. q. 3. art. 2°. 5°. quantum, & Card. Lugo Disp. 7^a. de Euchar. num. 131. & plures alios.

VII. Probatur 1°. ex D. Thoma 3. p. q. 15. art. 2°. in Corpore, quod convertitur in aliquid, facta conversione non manet. Propter quod August. lib. 18. de Civit. Dei cap. 16. & Cyrillus noster in epist. ad Successum, docent divinitatem non converti in creaturam, puta per Incarnationem, quia manet, quia non desinit, &c. sic etiam cæteri Patres contra Eutychen.

VIII. Probatur 2°. quia anima hominis non dicitur converti in formam cadavericam (supposito quod detur) ut ex communi modo loquendi constat; idque quia alibi remanet, & non desinit; tum quia inter Theologos constat in venerabili Eucharistiæ Sacramento, totam panis substantiam absolute desinere, idque vi solius conversionis, ergo, &c.

IX. Dices rectè dicitur homo conversus in cadaver, licet ejus anima non desinat, ergo, &c.

Respondeo negando consequentiam; quia homo non dicitur converti in cadaver, propter conversionem animæ in formam cadavericam, sed propter conversionem unionis inter partes in unionem ad formam cadavericam, supposito quòd detur; unio autem quæ convertitur, desinit, ut patet.

X. Dixi in Resolutione nisi duplici actione conservetur; quia, sicut conversio non requirit ut simpliciter incipiat terminus ad quem, sed sufficit ut incipiat per actionem, vi cuius simpliciter esset, si aliunde per aliam non esset, ut constat ex corpore Christi in conversione Eucharistica; ita conversio non requirit ut simpliciter desinat terminus ad quem, sed sufficit si desinat conservatio, vi cuius simpliciter desineret, nec in rerum natura remanere posset, si aliunde per aliam conservationem non esset. Ratio est; quia, ut dubio sequenti dicitur eadem est ratio cedentis, sive termini à quo; quæ succedentis, sive termini ad quem, quia sunt correlativa.

DVBIUM III.

An ad Conversionem requiratur productio termini ad quem.

Ante Resolutionem
XI. **A** suppono non deesse pro utraque parte authoritates: pro affirmativa quidem citatur Durandus in 4. d. 11. q. 3. Capreol. in 4. d. 11. Sotus in 4. d. 9. q. 2. art. 4. Alan. l. 1. cap. 34. 35. 36. 37. Suarez 3. p. To. 3. d. 50. sect. 5. Coninck 3. p. q. 75. art. 4. dub. 3. Valen. 3. p. d. 6. q. 3. p. 3. Henriq. l. 8. de Euchar. cap. 22. & 25. Marat. 3. p. d. 12. f. 1. n. 2. & d. 16. f. 2. Præpositus 3. p. q. 75. art. 8. d. 2. Tanner. 3. p. d. 5. q. 4. d. 4. n. 53. Hurt. hic d. 1. f. 4. Arriaga hic d. 1. f. 3. & alii. Pro negativa verò Scotus in 4. d. 11. q. 1. Okam. & alii antiqui: Vasquez 3. p. d. 181. ubi hoc fusè probat, licet per relationem rationis rem totam obscuram reddat. Pro eadem sententiâ citat Vasquez S. Thomam 3. p. q. 75. art. 4°. ad 1. & in 4. d. 11. q. 1. art. 3. S. Bonaventuram in 4. d. 11. p. 1. art. 1. q. 2. Alensem 4. p. q. 10. in 5. a. 3. & 4. Richar. in 4. d. 11. a. 1. q. 5. Ferra. 4. Cont. Gen. c. 63. tenet Card. Bellarm. l. 3. de Euchar. c. 18. Card. de Lugo d. 7. de Euchar. sect. 1^a. Turrian. Opusc. 14. d. 1. d. 5. Ovied. Cont. 2. de Gen. d. 5. num. 22. & alii. Qui citantur apud Compton.

RESOLUTIO.

XII. **D**ico ad conversionem requiritur productio termini ad quem, sic, ut si aliunde non sit aliâ actione totali productus, per illam simpliciter esse incipiat. Hæc sententia mihi semper visa est opposita longè probabilior, ut potè, quæ umbratilem pro vera conversione, accidentalem pro substantiali, nobis obtrudat, & Eucharistiæ substantialem conversionem hæreticorum ludibrio exponat, haud secus quàm qui diceret, ibi accidens sive accidentalem conversionem, esse substantiam, sive substantialem.

XIII. Probatur 1°. ex S. Augustino lib. 17. de Civit. cap. 18. nec sanè demones naturas creant (puta ad hoc ut commutationes hominum in lupos & aves, de quibus ibi & cap. 17. sint verè conversiones) si aliquid tale faciunt, &c. sed species tenus, quæ à vero Deo sunt creata commutant, ut videantur esse quod non sunt: puta conversi, ergo, &c.

Probatur 2°. autoritate D. Thom. 3. p. q. 2. art. 1. nec natura divina potest converti in aliud; cum sit incorruptibilis, nec aliud in ipsam, cum ipsa sit ingenerabilis, atqui sicut ly incorruptibilis significat ad conversionem requiri corruptionem quoad esse, ita ly ingenerabilis ex opposito requiri productionem quoad esse, ergo, &c.

XIV. Dices, S. Thom. 3. p. q. 78. art. 5. in Corp. oppositum docet his verbis, nec verba faciunt ut Corpus Christi sit Corpus Christi, sed ut contentum sub speciebus sit Corpus Christi, ergo, &c.

XV. Respondeo 1°. Retorquendo argumentum, quia verba etiâ non faciunt ut panis & vinum substantialiter desinant; sed ut contentum sub speciebus Panis & vini sit Corpus Christi; illa tamen quoad esse desinunt.

XVI. Respondeo 2°. S. Thomam tibi loqui de verbis ut veris, non verò de verbis, ut convertivis: de Conversione autem priori loco loquitur.

XVII. Probatur 3°. ad Conversionem requiritur desinitio termini à quo simpliciter, & non sufficit desinitio sub his accidentibus, vel in hac materia, ergo à pari

à pari requiritur productio termini ad quem simpliciter, & non sufficit sola productio sub his accidentibus, vel in hac materia, &c. Probatur consequentia, quia contrarium contraria est ratio; terminus enim à quo est cedens, terminus ad quem succedens; cedens autem & succedens utpote correlativa, opponuntur relative contrarie, ergo, &c.

xviii. Probatur 4°. quia alioqui sequitur nullà conversionem fore substantialem, sed accidentalem tantum, sive transitum in ubi novum terminum ad quem, & non in novum terminum ad quem substantialem; sed hoc parum est conformè Trident. sess. 13^a. c. 4°. & can. 4°. dicenti conversionem Eucharisticam apertissime ab Ecclesia Catholica transsubstantiationem appellari ergo, &c.

xix. Nec dicas 1°. appellari transsubstantiationem à termino à quo, videlicet substantiā panis & vini; quia transsubstantiatio debet dici per ordinem ad utrumque terminum scilicet ad quem, & à quo; alioqui non esset ratio, cur potius per ordinem ad substantiam terminum à quo, diceretur transsubstantiatio, quam per ordinem ad accedens terminum ad quem, diceretur transaccidentatio, saltem partialis; imò simpliciter deberet dici transaccidentatio; quia malum ex quo libet defectu.

xx. Nec dicas 2°. appellari transsubstantiationem; quia inter terminos substantiales; nam terminus ad quem per te non erit substantialis, sed ubi substantia, ut patet: sicut autem actio dicitur substantialis ab effectu substantiali, & non à principio substantiali; ita conversio dici debet substantialis à termino ad quem substantiali, & non à termino à quo tantum.

xxi. Nec instes cum P. Oviedo hic post Card. Lugo, terminum quidem conversionis materialiter, & ut productionis, esse ubi substantia, non verò conversionis formaliter, & ut conversionis; Quia in primis contendimus conversionem ut conversionem esse productionem termini ad quem, cui per illam responsionem non satisfiat: 2°. rogo quare potius substantia, quæ est subiectum istius novi ubi, dicatur terminus ad quem conversionis ut conversionis, quam ubi istud, cum ab ubi substantia definientis, ad ipsum fiat transitus, & non à substantia definiente ad substantiam, nisi præcisè ratione illius ubi secundum te; illud autem est terminus ad quem conversionis ut conversionis, quo præcisè posito, ponitur conversio ut conversio, & quo præcisè ablato tollitur, quod esse debet ipsum ubi novum secundum te.

xxii. Dixi in Resolutione, ut, si aliunde non alià actione productus; quia panis & vinum verè in corpus & sanguinem Christi in Eucharistia convertuntur, aliunde tamen alia actione, sunt producta.

SOLUTIO OBJECTIONUM.

xxiii. Objicies tamen 1°. in Eucharistia datur vera conversio: atqui juxta Trident. non datur productio corporis & sanguinis Christi, ergo ad conversionem non requiritur productio termini ad quem simpliciter, & quoad substantiam: Probatur minor, quæ sola eget probatione; quia Concil. Trid. sess. 13^a. c. 4°. dicit illam conversionem fuisse ab Ecclesia collectam ex veritate verborum formæ Sacramenti Euchar. sed illi possunt esse vera sine productione substantiali Corporis & Sanguinis Christi tanquam termini ad quem; nam hoc ipso quod Christus est sub illis speciebus, licet non pro-

ducatur de novo, erunt vera illa verba, hoc est Corpus meum, hic est Calix sanguinis mei, &c. ergo, &c.

xxiv. Resp. 1°. retorquendo argumentum, licet panis & vinum aliò transferantur, & non simpliciter desinant, etiam sunt vera illa verba, ergo non requiritur ad conversionem definitio simpliciter termini à quo: contrarium patet ex dictis, & P. Oviedo de Generatione cont. 2^a. parte 5. merito ait, dicere autem substantiam panis absolvi non definire esse, nefas est.

xxv. Resp. 2°. negando minorem; ad ejus probationem, distingo, Trident. dicit illam conversionem fuisse ab Ecclesia collectam ex veritate verborum, quacunque, sive quæ verborum præcisè, nego, proportionatà naturæ conversionis, sive quæ verborum conversivorum, concedo: nisi enim vidissent Ecclesiæ Patres illa verba esse vera veritate, quam exigit conversio, procul dubio non definivissent, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius substantiæ panis, in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in sanguinem ejus. Vt ibidem definierunt.

xxvi. Objicies 2°. ex P. Oviedo loco. cit. per reproductionem ut sic non potest intelligi corpus Christi existens sub speciebus modo speciali, quo sub illis existit, ergo præter illam reproductionem requiritur productio alterius, saltem modi, videlicet ubi, quæ productio dici potest sufficere absque reproductione.

xxvii. Resp. concessio antecedente & consequentia pro prima parte, negando consequentiam pro secunda; solam enim productionem istius modi, sive ubi, non sufficere ad conversionem substantialem, satis patet ex dictis: unde dicè necessariò utramque requiri; productionem quidè substantiæ formaliter; ubi verò concomitanter, eo modo, quo ad productionem substantialem requiritur productio substantiæ formaliter, & ipsius ubi & durationis concomitanter.

xxviii. Objicies 3°. si corpus Christi per conversionem Sacramentalem, definente, pane substantialiter & realiter producit, definentibus post conversionem accidentibus panis, definit substantialiter & realiter, ut v.g. cum corrumpentur species & sub illarum nonnullis ponentur flegma, excrementa, mus, caro, lana, &c. sed hoc est absurdum, ergo, &c. major videtur legitima; probatur minor, quia sic corpus Christi converteretur in flegma, excrementa, carnem, lanam, &c. quod videtur blasphemum, ergo, &c.

xxix. Resp. concessio majore, negando minorem, ad ejus probationem quidquid dixerit Suar. disp. 54. sect. 3^a. id pias aures offendere, concedo antecedens; nec id magis pias aures offendit, quàm quod docet Suarez, & communis ac vera sententia, Verbum potuisse in hypostasim divinam assumere flegma, vilia alia, naturam muris, &c. imò id non nisi aures pias idiotarum idiotaliter offendere potest, si attendatur, Corpus Christi converti in flegma nihil aliud esse, quàm Corpus Christi definire ob productionem flegmatis, & aliquod ex accidentibus sub quibus ante fuit, conservari in flegmate, quod fieri posse, solus idiota negabit.

xxx. Objicies 4°. negativa sententia vitat multiplicationem entium sine necessitate, nempe infinitarum productionum substantiarum Corporis Christi, ad Consecrationes, quæ indes fiunt, ergo, &c.

Confir-

xxx. Confirmatur: quia posita sola adductione nova, per quam Corpus Christi v.g. sic ponitur sub speciebus ut vi adductionis istius, saltem divinitus, definat substantia panis & vini, & sub illius accidentibus ponatur, satis salvatur ratio conversionis.

xxxi. Respondeo 1°. etiam sententiam negantem definire substantiam panis & vini, & affirmantem aliud transferri, vitare multiplicationem corruptionum sine necessitate; hoc tamen non obstante, improbat sententia ista.

xxxii. Respondeo 2°. supponi falsum videlicet ad conversionem, non esse istorum entium necessitatem, quod prius probandum est; oppositum enim convincunt probationes à nobis supra factæ.

Ad Confirmationem

xxxiii. Respondeo negando assumptum, quia Confirmatio ista petit principium.

xxxiv. Obijcies 5°. ad essentiam conversionis præcisè requiritur transitus unius rei in aliam; sed il-

le habetur definiente termino à quo, & termino ad quem de novo adducto, sive de novo unito accidentibus terminis à quo, ergo, &c.

xxxv. Respondeo concessa maiore, distinguendo minorem; sed supposito, quod ad conversionem requiratur definitio termini à quo, ille habetur, &c. nego minorem, absolute transeat; quæro autem cur potius ad conversionem requiras definitionem; & tibi non sufficiateductio, si ad illam non requiras productionem, & tibi omnino sufficiat adductio? hic enim cardo difficultatis vertitur: quia autem non est ratio unius, potius quam alterius, & primum requiritur, secundum ex consequenti requirimus. Neque est quod P. Comptonus hic dicat, transitum unius rei in aliam dicere essentialiter definitionem termini à quo; cur hoc? si enim rectè dicatur conversio transitus unius rei in aliam quàm adductam, rectè dicetur transitus unius rei quàm adductæ in aliam quàm adductam, à pari.

DISPUTATIO TERTIA.

De Corruptione.

DVBIVM I.

Quid corruptio Substantialis & quomplex.

RESOLUTIO I.

I. **D**ico 1°. Corruptio substantialis est definitio formæ substantialis remanente materiæ: Perly remanente materiæ, excludit annihilationem, in qua subjectum sive materia, non remanet.

RESOLUTIO II.

II. **D**ico 2°. Corruptio rectè dividitur in directam & indirectam: directa fit per subtractionem concursus conservativi: indirecta per introductionem formæ incompatibilis cum priori, uti lib. 2°. Physic. insinuavimus.

DVBIVM II.

An detur Corruptio Substantialis.

RESOLUTIO.

III. **D**ico, de Corruptione substantiali proportionaliter dictis Disp. 1^a. Dub. 2°. de ipsa generatione substantiali, philosophandum.

DVBIVM III.

An Corruptio per se intendatur ab agente naturali.

IV. **A**Nte Resolutionem

Suppono intentionem hic dupliciter accipi posse, 1°. pro actu, quo voluntas in finem tendit: 2°. pro inclinatione, seu tendentia, naturæ ipsius agentis in effectum: hæc est propria agentium necessariorum, illa liberorum. Hoc supposito, sit

RESOLUTIO.

V. **D**ico corruptio potest directè & per se intendi ab agente libero; à necessario non nisi indirectè & concomitanter; imò interdum, nec directè & per se, nec indirectè & concomitanter.

VI. Probatur prima pars, quia corruptionem per se & directè intendi ab agente libero, agenti

libero liberum est; nam ei liberum est velle rem per se destruere, nihil aliud intendendo, vel propter aliud, & in alium finem collimando; sed id est corruptionem directè & per se ab agente libero intendi, ergo, &c.

VII. Probatur secunda pars, quia omne agens necessarium agendo, solum intendit producere sibi simile, quod cum frequenter non possit nisi destruendo formam incompatibilem, ut patet cum ignis agit in stupam, indirectè & concomitanter illius destructionem intendit, ergo, &c.

VIII. Probatur tertia pars, quia agens necessarium potest interdum producere sibi simile, non destruendo formam præviè existentem in materia, ut si hæc simul cum illa sit compaibilis; possunt enim duæ formæ totales substantiales naturaliter esse simul in eadem materia; ut constat ex dictis lib. 1°. Physic. Disp. 3^a. ergo interdum nec directè & per se, nec indirectè & concomitanter, potest intendere corruptionem.

IX. Colliges 1°. Corruptionem esse saltem latè naturalem, in quantum, saltem frequenter, indirectè & concomitanter exigitur ab agente naturali.

X. Colliges 2°. hoc Axioma, Corruptio unius est generatio alterius, sensu formali nunquam esse verum; quia corruptio est opposita generationi; in sensu verò concomitativo interdum esse verum, ut si causa corrumpens, sit præsens & potens introducere formam suæ similem; interdum falsum, ut si non adfit, pro quibus vide dicta loco citato, & paulo infra dub. 5°.

DVBIVM IV.

An in corruptione Substantiali fiat resolutio usque ad materiam primam.

ANte Resolutionem

Suppono primo dubii hunc esse sensum, an composito fundamentaliter corrupto maneat nuda materia sine ullis prorsus accidentibus, & sic nuda, composito novo communicetur, ut v.g. an quando corrumpitur homo, nulla

nulla accidentia hominis remaneant in cadavere (si detur,) sed in ipsa separatione animæ pereant omnia, & omnino nova producantur in conjunctione formæ ignis ad nudam materiam ejus, aut ligni. Paulò aliter Thomistæ sensum dubii exponunt, videlicet, an generatio substantialis subiectetur immediatè in materia prima ab omnibus accidentibus nuda.

xii. Suppono 2º, accidentia non recipi in toto composito, ita lib. 1º. Phys. Disp. 6. Dub. 7. His suppositis, sit

RESOLUTIO.

xiii. **D**ico in Corruptione substantiali non fit Resolutio usque ad materiam primam, five generatio substantialis non subiectatur immediatè in materia prima ab omnibus accidentibus nuda. Ita Averroës in lib. de substantia orbis & 1. Physic. coment. 66. Simplicius lib. 1º. Physic. textu 69. Philoponius lib. 1. de Generat. textu 33. & 40º. Ammonius in Prædicamento quantitatis, Gregorius in 2º. dist. 12. quæst. 2. art. 1. Aureolus apud Capreolum dist. 13. q. 1. in argumento contra 3. conclusionem, Marsilius 1º. de Generat. quæst. 7. Venetus in summa de Generat. cap. 54. Egidius 7º. Metaph. q. 4. Nymphus 8. Metaph. Disp. 4. Zimara Theorem. 46. Suarez Disp. 14. suæ Metaph. sect. 3. & plures Iuniores Societatis, qui etiam referunt Toletum in præsentī q. 7. Perer. lib. 5. Physic. cap. 18. Conimbric. lib. 1º. de Generat. cap. 4. q. 4. art. 1. concl. 4. contra Albertum in summa de homine, quæstione, an nutritio fiat ex simili, art. 1. Flandriam 7. Met. q. 17. art. 10. & 11. Durandum in 1. dist. 8. 2. p. q. 4. Capreolum in 2. dist. 13. q. 1. concl. 2. & 3. ac dist. 18. q. 1. concl. 6. Hervæum quodlib. 2. q. 10. Cajetanum de ente & essentia cap. 7. q. 16. Ferraram 4. contra gentes cap. 81. Iabellum 8. Met. q. 2. Soncin. quæst. 7. 15. & 18. Soro. 1. Physic. quæst. 7. Bannez in præsentī cap. 4. quæst. 9. & 10. ubi satis fusiè plura huc spectantia optime colligit. Fonseca 5. Met. cap. 28. quæst. 20. sect. 2. Zanardum 8. Metaph. quæst. 7. Rubionem in præsentī cap. 4. Tract. 3. quæst. 7. & alios plures tam ex discipulis D. Thomæ quàm ex aliis, quos habes citatos apud nostros Complur.

xiv. Probatur 1º, contra Thomistas plerosque, ex S. Thomæ 3ª. parte q. 9. art. 3º. ad 2. *Per calorem enim disponitur materia ad suscipiendam formam ignis, quæ tamen adveniente, calor non cessat, sed remanet, quasi quidam effectus talis formæ, ergo, &c.*

xv. Respondent Thomistæ Divum Thomam solum velle remanere eundem specie calorem, non numero eundem. Sed

xvi. Contra est quòd velit remanere calorem per quem disponitur materia; disponitur autem per hunc calorem in individuo, & non per calorem in specie, ergo vult remanere hunc calorem in individuo, ac per consequens eundem numero.

xvii. Probatur 2º, ex Aristotele hic lib. 2º. cap. 4º. ubi docet elementa symbola, id est, in aliqua qualitate convenientia, facilius in invicem mutari, quàm assymbola, id est, quàm in nulla qualitate convenientia; Ratio autem est, quia facilius est in unam, quàm in plures qualitates mutari; item quia facilius est unam, quàm plures qualitates ex eodem subiecto expellere: ergo censet aliquas qualitates corrupti manere in genito; aliàs non esset dicta mutatio facilior, ut patet: Adde Aristotelem hic lib.

R. P. Francisci Bonæ Spei Physic.

10. textu 34º. dicere, *Manere eandem perspicuitatem & frigus quæ ante, quando ex aère fit aqua.*

xviii. Probatur 3º, quia si non maneat eadem numero accidentia in genito, quæ fuere in corrupto, non erit assignabilis, 1º, dum ex ligno generabitur ignis, causa destructiva caloris in ligno producti, maxime si supponatur ignis, à quo productus est, remanere intimè præsens: 2º nec causa productiva densitatis manentis in igne factò ex pice: 3º, caloris in homine in gelidissima aqua recens submerso: item nec mali temperamenti ex herbis noxiis, cicatricum, caloris, coloris, situs, &c. in corpore statim interfecti; quis enim posset adeo sensus corrigere (ut docent adversarii hic corrigendos) ut rationabiliter apprehendat, ista accidentia esse alia numero in genito, quàm fuerunt in corrupto? id mihi saltem valde molestum foret, ergo, &c.

xix. Nec dicas 1º, calorem in ligno productum non destrui per alterationem causæ efficientis, aut per defectum causæ conservantis; sed defectu subiecti, quod erat totum compositum & perit, nec accidens naturaliter migrat de subiecto in subiectum. Quia quamquam hæc solutio non ita facilè; ab aliis rejiciatur, ut constat ex supposito secundo, facilè tamen à nobis ibidem præclusa est.

xx. Nec dicas 2º, cum nonnullis densitatem in igne ex pice, malum temperamentum, cicatrices, calorem, colorem, &c. produci à forma substantiali succedente; non quidem per se, sed ex inadæquatâ determinatione materiæ; quia scilicet, materia in corrupto erat inadæquatè affecta & radicata prioribus accidentibus: nam sic forma ignis produceret densitatem, cum tamen exigit raritatem; aqua gelidissima calorem, cum sit per se destructiva caloris, & per se productiva frigoris contrarii, quæ omnino gratis finguntur; maxime si attendatur determinationem materiæ per accidentia, quæ fuerunt, & nec secundum se, nec secundum suam actionem perseverant, non magis augere, vel mutare activitatem agentium naturalium, quàm si nunquam fuissent. Hinc

xxi. Probatur 4º, si pereant omnia accidentia, quæ præfuerunt in corrupto; materia in instanti generationis, non magis erit disposita & determinata ad receptionem hujus, quàm illius formæ; ac proinde non magis hæc, quàm illa sequetur; sed hoc est contra experientiam, ergo, &c.

xxii. Respondent varii distinguendo sequelam; non magis erit disposita & determinata, &c. per accidens aliquod actuale, quod fuerit in corrupto, concedunt sequelam; per virtutem præcedentium dispositionum, quæ materiam sigillaverunt, & præparatam reliquerunt, negant sequelam; volunt autem illam virtutem esse quid medium inter accidens actuale & nihil, ac proinde tantum modum quemdam se habendi materiæ à materia realiter indistinctum, utpote ipsammet materiam ad hanc potius, quàm ad aliam formam sigillatam & præparatam. Sed

xxiii. Contra est quòd illud medium inter ens actuale & nihil realiter, sit prorsus intelligibile, ut probabitur in Metaph. contra esse diminutum P. Poncii; deinde, si illa virtus nihil sit aliud realiter, quàm ipsa materia, ubicumque erit illa materia, erit illa virtus; a proinde materia semper erit ad omnes, ad quas successivè disponi potest, sigillata

lata & proportionata, unde nunquam una magis, quam alia sequetur, quod est contra experientiam, & valde absurdum in sententia plerorumque adversariorum, negantium nequidem divinitus materiam posse duas formas totales simul recipere, cum simul recipere possit omnes formas, ad quas potest simul esse disposita, figillata & præparata, ut verbis ipsorum utar.

xxiv. Objicies tamen 10, ex Aristotele lib. 1°. de Generatione cap. 4°. *Generatio est mutatio totius in totum nullo manente subiecto sensibili*; sed si maneat eadem accidentia, remanet aliquod subiectum sensibile contra Aristotelem, ergo, &c.

xxv. Respondent alii communiter Aristotelem ibi non loqui de subiecto inhæfionis, sed denominationis; illud autem manere, hoc non; quia est compositum. Sed contra, compositum non est subiectum denominationis, nisi ratione suarum partium; nam ejus pars remanet; ergo remanet id ratione cujus est subiectum denominationis, ac per consequens remanet subiectum denominationis, saltem partiale, ergo sic non satisfat Aristoteli. Quare aliter

xxvi. Respondeo distinguendo assumptum, *Generatio est mutatio totius in totum nullo subiecto sensibili manente individuo*, & *conjuncto formæ*, concedo assumptum; nullo subiecto sensibili manente diviso & separato à formæ, nego assumptum; manet enim materia, quæ est subiectum sensibile; non quidem conjuncta formæ, quia corruptio, quam Aristoteles supponit præcedere, est conjunctionis, sive unionis separatio; sed disjuncta & separata: & hinc etiam patet 1° quomodo secundum Philosophum 1° de Generatione Textu 24° in alteratione maneat idem subiectum sensibile, scilicet individuum & conjunctum formæ priori; non verò in generatione; quia (saltem ordinariè) non manet individuum & conjunctum formæ priori; nam hæc ordinariè cedit succedenti: item quomodo secundum eundem 5°. *Physic. Generatio fiat de non subiecto in subiectum*, id est, de non subiecto formæ conjuncto, in subiectum formæ conjunctum; unde proportionaliter ibidem dicit, *Subiectum generationis esse materiam nudam*, puta conjunctione cum forma substantiali, idque concomitanter & ordinariè tantum; *Alterationis verò ens completum*, id est, materiam completam per conjunctionem cum forma, idque ex mente ipsius & secundum nos ordinariè tantum; quæ omnia alii difficulter conciliant. Quod verò nonnulli objiciunt ex eodem in prædicamentis cap. 6°. *Ablatis primis substantiis cæterorum nihil remanere*, non urget; quia per primas substantias non intelligit substantias totales ut totales, sed substantias secundum quaslibet sui partes; certum autem est in omnium sententia ablatis quibuslibet substantiæ partibus, nulla accidentia remanere posse.

xxvii. Pro Solutione Objectionum à ratione, attende semper materiam solam esse subiectum inhæfionis accidentium, &c. quæ pereunte, necessariò naturaliter pereant accidentia illa; quia migrare non possunt de subiecto in subiectum inhæfionis: compositum verò esse tantum subiectum totale denominationis, quò pereunte, non pereunt; quia de subiecto in subiectum totale denominationis transire possunt, non secus ac ipsa materia: si verò dicatur accidens advenire enti completo, non est sensus, quòd necessariò adveniat materiæ, jam informatæ

formâ substantiali, sive materiæ completæ per formam substantialem, ut patet ex dictis 1°. *Physic. Disputat. 2^a*. quòd materia recipiat formas substantiales per potentiam accidentalem realiter à se distinctam. Sed quòd non sit de conceptu & constitutione essentiali (puta quoad præcipuas partes) entis substantialiter completi, vel absolute, entis essentialiter secundum essentialiam sibi proportionatam completi.

xxviii. Nec dicas 10, cum P. Poncio *Physic. lib. 1°. Disputat. 6^a. quæst. 4^a. concl. 3^a*. quòd si materia sola sit subiectum inhæfionis accidentium, fore, ut nulla detur alteratio violenta, eò quòd à nulla prorsus qualitate materia prima abhorreat; nam hinc solum sequitur nullam alterationem fore violentam materiæ secundum se, bene autem composito, sive materiæ ut tali formæ unitæ, cui tantum alteratio potest esse violenta.

xxx. Nec dicas 2°, cum eodem loco citato, prius materia recipit formam substantialem, quam quantitatem; ac proinde quantitatem mediante formâ; ergo subiectum inhæfionis accidentium non est sola materia; probabis antecedens, quia materia prius respicit actum per se & primū, qualis est forma substantialis, quam per accidens & secundum.

xxx. Respondeo enim negando antecedens pro utraque parte, & contrarium patet; tum in dicta potentia accidentali materiæ, per quam formas substantiales recipit; tum in eo, quòd introductio formæ substantialis supponit materiam esse actu dispositam, & ad ipsam præparatam: ad probationem verò antecedentis distinguo, materia prius respicit actum per se & primum ordine intentionis, concedo assumptum; ordine executionis, sive productionis, nego assumptum; unde forma substantialis non est quidem hoc sensu primus actus, quòd primò introducat & informet materiam, sed hoc, quòd sit præcipuus, quia radix & actus principaliter à natura intentus.

D V B I V M V L T I M V M.

Quo sensu verum est Generatio unius est corruptio alterius; ubi, an detur forma cadaveris.

R E S O L U T I O I.

xxxi. **D**ico 10, Axioma istud, *Generatio unius est corruptio alterius*, & è contra, quòd ex Aristotele sumitur, est verum in sensu identico, & non aliter.

xxxii. Probatur prima Pars, quia sensus identicus hujus Axiomatis *Generatio unius est corruptio alterius* est hic, *Generatio unius est negatio negationis, sive corruptio negationis*, qui æquivaleret, *Affirmatio est affirmatio*; quia generatio quædam affirmatio est; & negatio negationis similiter, quia duplex negatio facit affirmationem, ergo, &c.

xxxiii. Probatur secunda Pars, quia vel Axioma illud intelligitur de accidentibus, vel de substantiis; sed, sive de illis, sive de his, intelligatur, non est alio sensu verum, ergo, &c. Probatur minor pro prima parte; quia generatio potentie instrumentalis materiæ, non est alterius corruptio; quia non habet contrarium: deinde generatio lucis non est corruptio alterius præterquam nostro sensu, & sic de generatione cujusvis ex disparatis: Probatur pro secunda parte; quia sicut dantur generationes acciden-

tium,

tium, quæ non sint alterius corruptiones, quidni & substantiarum etiam dari possent? si enim dentur accidentia quædam disparata, quidni & quædam formæ substantiales disparatæ dari possent? an autem de facto tales non dentur; experientia non docet, ut vidimus lib. 1°. Physic. Disp. 3^a. Dub. 1°. ergo, &c.

xxxiv. Confirmatur 1°, quia ut probatum est lib. 1°. Physic. Disputat. 2^a. Dub. 8°. materia non ita pendet, a forma substantiali, quin naturaliter existere possit sine omni forma substantiali: deinde uti etiam ibidem Disp. 3^a. Dub. 3°. duæ formæ totales non subordinatæ possunt naturaliter simul existere in eadem materia; atqui hinc evidenter sequitur intentum, ergo, &c.

xxxv. Confirmatur 2°, si Axioma istud esset alio sensu verum; aut verum esset in sensu formali, aut in sensu concomitante, aut in sensu causali, sed nullo ex his verum est, ergo, &c.

xxxvi. Probatur minor pro prima parte, quia sensus formalis præsupponit identicum, neque generatio de corruptione affirmari potest sensu alio præterquam à nobis allato; alioqui sequeretur veram esse hanc prædicationem *ens est non ens*, ut consideranti patebit, ergo, &c.

xxxvii. Probatur minor pro secunda parte; quia, vel quælibet forma substantialis exigit corruptionem alterius existentis in isto subiecto, vel non? non primum, quia de forma substantiali experientia nihil docet, ut patet ex lib. 1°. Physic. Disp. 3^a. Dub. 10. ratio autem suadet non magis omnes formas substantiales cujuscunque alterius formæ substantialis in eodem subiecto existentis corruptionem exigere, quam omnes accidentales alterius accidentalis in eodem subiecto existentis; non enim debemus similem exigentiam contra rationem, sine experientia, fingere, ergo, &c.

xxxviii. Probatur tertia Pars; quia sensus causalis istius axiomatis est hic, *Ideo corrumpitur forma vetus, quia nova introducitur*; qui omnino falsus est, ut statim diximus, & maxime ex primis mundi, terræ, Cælorum, &c. generationibus, ut vidimus lib. 1°. Physic. Disp. 3^a. Dub. 5°. ergo, &c.

xxxix. Confirmatur 3°, duæ formæ substantiales possunt in ordine ad idem subiectum naturaliter esse sibi invicem subordinatæ, ergo & duæ aliæ possunt esse in eodem subiecto compatibles: à pari.

xl. Objicies 1°, Aristoteles lib. 1°. de generatione cap. 4°. ut notat D. Fromondus de Anima lib. 1°. cap. 5°. dicit in omni generatione corporis naturalis totum mutari in totum, ut aer in aquam, vel aqua in aerem. Ergo juxta Aristotelem Axioma illud alium sensum habet, quam identicum allatum.

xli. Respondeo Aristotelem ibi loqui de generatione contrariorum, ut patet ex exemplis, quæ adfert; duplex enim est generatio, una oppositi prout opponitur privativo, quomodo, dum generatur album, corrumpitur non album, & hoc sensu semper & absolute verum est generatio unius est corruptio alterius, & c. contra; alia oppositi prout opponitur contrario; quomodo, dum generatur album, corrumpitur nigrum, & hoc sensu generatio unius non semper est corruptio alterius; unde ad rem nostram optime D. Thom. q. 28. de veritate art. 6. ubi, ut ad hanc objectionem: *secundum Philosophum generatio unius est corruptio alterius*, respondeat, in corpore art. ait, *est autem oppositorum quantum ad hoc at-*

tendenda quædam differentia: nam quædam opposita sunt, quorum utrumque ponit naturam aliquam, ut album & nigrum; & in talibus oppositis negatio utriusque est negatio realis, id est, alicujus rei: & ideo cum affirmatio non sit negatio; quia esse album non est idem, quod non esse nigrum, sed realiter differunt, ideo corruptio nigri, cujus terminus est esse album, sunt realiter diverse mutationes, quamvis sit unus motus, ut supra dictum est. Quædam vero opposita sunt, quorum alterum tantum est natura quædam, reliquum vero non est nisi remotio, vel negatio ipsius, sicut patet in oppositis secundum affirmationem & negationem, vel secundum privationem & habitum. Et in talibus negatio oppositi, quod ponit naturam aliquam, est realis, quia est alicujus rei; negatio vero alterius oppositi non est realis, quia non est alicujus rei; est enim negatio negationis, quæ est negatio alterius oppositi. Et ideo hæc negatio negationis nihil differt secundum rem à positione alterius; unde secundum rem idem est generatio albi, & corruptio albi.

xlii. Objicies 2°, non datur casus, in quo detur corruptio substantialis, & non detur generatio contrariè oppositi: ergo nec è contra ullo casu datur generatio substantialis, in quo non detur corruptio substantialis: Probatur assumptum, quia si quispiam talis daretur, maxime esset casus in quo homini corperigeretur, caput abscinderetur, aut subito moreretur: atqui illo casu non datur corruptio sine generatione, quia statim generatur forma cadaveris, ergo, &c.

xliii. Respondeo negando assumptum, ad ejus Probationem, Respondeo verè in illis casibus dari corruptionem sine generatione; quia vel dicendum formam cadaveris nihil esse præter privationem formæ viventis in corpore organico; vel, si positiva sit, necessariò admittendum formam cadaveris esse formam totalem substantialem positivam formæ viventis non subordinatam; ac proinde simul esse duas formas totales substantiales in eadem materia, uti probavimus locis supra citatis: ex quo adhuc stat, quòd detur corruptio sine nova generatione substantiali, ut contendimus; primum tamen mihi videtur verius; quia quidquid D. Fromondus lib. 1°. de Anim. cap. 5. art. 5°. non apparet à quo, & quomodo, tam subito disponi possit materia ad formam cadaveris: si dicat 1° dispositiones ad illam præfuisse; infero, ergo & ipsa, quod negant omnes communissimè: si dicat 2°, formam cadaveris alias dispositiones non petere, quam absentiam formæ viventis à corpore cadaverico: dispositio est privativa, quam puto debere ordinari ad formam privativam sibi proportionatam, neque sufficere ad formam positivæ dispositionem necessariam. Si dicat 3° Deum, sive causam universalem, communiter quidem determinari à causa secunda ad formam substantialem in materia introducendam, ubi tamen deest, uti in dictis casibus, supplere causæ secundæ defectum: dicam ex talis causæ secundæ defectu, melius adstrui effectus proportionaliter defectum quam effectum, cujus alioqui nulla necessitas à Deo, supplente vices causæ secundæ, produci: quia in purè Physicis & naturalibus ad Deum recurrere, nec Physicum, nec naturale est; vel si semel id liceat, dicam causas secundas nihil prorsus naturalium agere.

xliiv. Instabis, non est cur forma cadaveris non dicatur forma universalis ex naturâ suâ ordinata ad supplendum defectum formæ viventis; hoc ipsò quòd definit, ita P. Comptonus Disp. 2^a. de

Generatione Sect. 4^a. quia inquit, semper & æqualiter sequitur ad formas omnium animalium, ut illarum materias informet quocumque ferè modo pereant, ergo, &c.

XLV. Respondeo hoc argumentum potius convincere non dari formam cadaveris positivam, quàm oppositum; quia reverà quantum ratio &

experientia docent, præcisè positâ ablatione formæ viventis, dicitur esse; ablatio autem est pura privatio, privatio verò præcisè non est forma positiva. Vnde P. Comptonus supponit falsum, videlicet id quod sequitur semper & æqualiter ad defectionem formæ viventis, esse formam cadaveris positivam, cum sit pura privatio formæ viventis.

DISPUTATIO QUARTA.

De Nutritione & Alimento.

I. **N**utritio dupliciter sumi potest: 1° latè pro quavis conversione alimenti in substantiam aliti, & sic lampas dicitur nutrirì oleo, focus ligno; quia lampas ardens oleum, focus lignum in se convertit: 2° strictè prout solis viventibus convenit. Pro qua, sit

DVBIVM I.

Quid Nutritio viventium, & quomodo fiat.

RESOLUTIO I.

II. **D**ico 1°, Nutritio viventium est conversio alimenti in substantiam aliti, facta ab anima virtute caloris naturalis, ut fiat restauratio ejus, quod absumi coeperat: hæc definitio clara est.

RESOLUTIO II.

III. **D**ico 2°, Nutritio viventium hoc modo fit: 1° cibus triginta duobus dentibus (quos ordinariè in ætate competenti os continet) comminuitur, & salivâ (quæ est humiditas è cerebro fluens, & recepta in glandibus gutturi conjunctis (cui Galenus virtutem magnam attribuit, ad excitandos sapes & facilius deglutandos cibos) alteratur: 2° cibus hoc modo comminutus & alteratus, partim agitatione linguæ, partim attractione gulæ (quæ est foramen ad quod transeunt cibi & potus) per stomachum (qui est canalus totus nervosus) in ventriculum (qui est sacculus oblongus, pro cibi & potus quantitate magis minusve se dilatans) trajicitur: 3° ibi concoquitur & transmutatur, partibus vicinis, ut corde, jecore, liene, &c. ventriculi calorem coadjuvantibus in cremorem album, similem cremori lacteo, quem medici Chylum vocant; & hæc est prima cibi & potus concoctio. 4° Chylus per pylorum (qui est alterum ventriculi orificium) à ventriculo propellitur in intestina (quæ sunt corpuscula quædam per varios flexus & ambages convoluta, ad ulnas fere quadraginta extensibilia) & quod subtilius est per venas mesaraicas, id est, mesarai sive retis adiposi, cui secundum aliquam sui partem adhærent) attrahitur ad jecur (quod est officina sanguinis) ibique excoquitur, donec virtute caloris naturalis & spirituum animalium transformetur in Chylum (& hæc est secunda cibi potusque concoctio) qui est massa quatuor humoribus constans, quorum atra bilis, seu melancholia descendit ad lienem, flava bilis, seu cholera, secedit ad folliculum fellis, pituita verò & sanguis, quæ ordinariè sese concomitantur, major pars tendit in venam cavam, (quæ est canalus crassior, in quo sanguis in jecore formatus recipitur.) 5° ex vena cava per varios ramos & ali-

quot millia venularum, quas habent, per totum corpus diffunditur, ut per potentiam nutritivam in substantiam viventis convertatur; altera verò pituita & sanguinis purior pars, fluit ad cor, ubi depuratur & subtilizatur in spiritus vitales, qui per arterias & poros totum corpus pervadunt, (si verò copiosiores, quàm ut à poris capiantur; illos & partes circumstantes coextendunt, unde vivens accrescit;) sed maximè in cerebrum ascendunt, ubi rursus excoquantur; & hæc est tertia cibi & potus concoctio; ita verò excocti transeunt in spiritus animales & ad sensationes eliciendas mediantibus nervis in omnia sensuum organa diffunduntur, sed de his plura discere spectat ad medicos. Solum, sit

DVBIVM II.

In qua actione præcisè consistat Nutritio, quæ & quanta ejus necessitas.

RESOLUTIO I.

IV. **D**ico 1°, Nutritio præcisè consistit in eductione partiali animæ materialis ex materia alimenti, vel generatione ut partiali unionem animæ rationalis ad eandem, & continuationem, tum hujus materiæ cum materia viventis, tum hujus partialis animæ (si materialis) cum anima ejusdem viventis.

V. Probatur, quia generatio est conversio alimenti in substantiam aliti: atqui hæc non potest intelligi sinè dicta partiali eductione aut generatione unitiva, & continuatione, &c. ut consideranti patebit, ergo, &c.

VI. Confirmatur, quia nutritio est partialis quædam generatio, sive aggeneratio ad substantiam aliti, ergo ut aggeneratio includit primam actionem, ut aggeneratio ad substantiam aliti, continuationem, &c. ut consideranti patebit.

RESOLUTIO II.

VII. **D**ico 2°, necessitas nutritionis ex variis causis oritur. 1° ex eo quod calor naturalis humidum radicale depascit & exurat, non secus ac flamma lampadis oleum; unde requiritur humidum cibale, sive alimentum, quod radicale restaurat & humidificet: est autem humidum radicale pinguis quidam & oleaginosus humor, quo pascitur & temperatur calor naturalis, seu evaporatione, spirituum vitalium, 1° per operationes immoderatas & vehementes; unde qui diutius

tius dormiunt minus fament: 2° ab aëre corpus circumstante & cibo ac potu ipso; nam dum potentia nutritiva in ipsum (ut convertat) agit; reagit, nocetque suis superfluitatibus & excrementitiis humoribus ex Chylo & Chymo secretis. Ex his

VIII. Colliges aliam, atque aliam esse spirituum transpirationem, seu evaporationem, pro alia, atque alia constitutione hominis operantis, vel quiescentis, vigilantis, vel dormientis; quia corporis agitatione plures spiritus evaporantur, quam quiete & dormitione, ut experientia patet; item & pro diversis anni tempestatibus calidis, aut frigidis, &c. nam sicut calor naturalis in hieme, ob circumstantes frigus, est intensior; ita plus absorbit & copiosioris humiditatis cibalis restaurativi indiget.

RESOLUTIO III.

IX. Dico 3°, necessitas nutritionis est per totum tempus vitæ continua.

X. Probatur, quia, cum calor naturalis sit agens necessarium, semper aliquid humiditatis radicalis absorbit, & exurit; unde continua restauratione indiget, ne alioqui nimum tabescat vivens, & moriatur, ergo, &c.

XI. Obijcies tamen, quædam animalia sine nutritione valde diu vivunt; 1° glires tota hieme non comedunt; 2° urfi, imò & homines, interdum quadraginta diebus cibo abstinent, ut variè narrant historici, ergo, &c.

XII. Respondeo 1°, de hominibus dubium esse, an illud verum sit; an naturaliter factum, si verum: 2° nonnulla animalia esse talis temperamentum, ut vel aërem facile in vapores, quibus nutriantur, convertant; vel sibi conservare multos humores indigestos, quos postea bene, ob debilitatem sui nativi caloris & frigiditatem pituitæ, concoquunt, ita ut illis nutriantur, ac interdum impinguescant; quia verò interdum non valet calor naturalis illos in carnem convertere, in adipem seu sanguinem coagulatum immediate convertit.

DUBIVM III.

Quid famēs, sitis, & unde oriantur.

RESOLUTIO I.

XIII. Dico 1°, famēs per causam finalem ab Aristotele 2° de Anima cap. 3° definitur, *Appetitus calidi & siccī*; per causam formalem verò, est dolor, sive sensus, divisionis ventriculi, defectu alimentati; ob hunc enim dolorem repellendum appetitur calidum & siccum; unde patet dictum appetitum esse tantum causam finalem famis formaliter sumptæ.

RESOLUTIO II.

XIV. Dico 2°, sitis per causam finalem ab Aristotele loco citato definitur, *Appetitus humiditatis & frigidi*; per causam formalem verò est dolor, sive sensus convulsivus ventriculi, defectu potus; ob hunc enim dolorem repellendum appetitur humidum & frigidum; unde etiam patet dictum appetitum esse tantum causam finalem sitis formaliter sumptæ.

RESOLUTIO III.

XV. Dico 3°, famēs oritur ex eo, quod membrum debito alimento privata, quidquid est in ventriculo, illum corrugando & mordendo, excugant; sitis verò ex variis aliis etiam causis oritur, ut calore jecoris, vel alio calore adventitio, vel falsedine ventriculo inhærente, vel ex ardore febris, quæ omnia cum dictos dolores causent, causant consequenter dictos appetitus.

XVI. Adde definitionem, quæ Aristoteles famem definit, *appetitus calidi & siccī*, omnino dici debere esse per causam finalem, & non per effectum, ut vari.

XVII. Probatur prima Pars 1°, à definitione causæ finalis, *causa finalis est id, propter quod aliud fit*; atqui famēs in quantum ab eodem formaliter definitur dolor, revera fit, ut sit in vivente appetitus calidi & siccī, ergo, &c. 2° ex modo causandi causæ finalis, *causa finalis causat ut fit, & non quia est*; atqui appetitus calidi & siccī non causat famem ut dolorem, quia est realiter; nam prius est dolorem esse realiter, quam appetitum, &c. sed ut sit realiter, quia dolor ille excitat animam, ut illum realiter ponat, ergo, &c.

XVIII. Probatur secunda Pars; quia si appetitus calidi & siccī, esset effectus famis, ut doloris, &c. esset effectus illius ut causæ finalis, vel ut causæ efficientis; sed neutrum dici potest, ergo, &c. Probatur minor pro prima parte, quia dolor ille non est causa finalis istius appetitus: 1°, quia hic non fit realiter ut sit dolor ille, sed è contra: 2°, quia non causat istum appetitum ut sit realiter per ipsum, sed quia est realiter, & ut per ipsius objectum cesset esse realiter: Probatur item pro secunda parte; quia licet appetitus ille excitetur in anima ad præsentiam doloris, non potest tamen dici dolor ille causa efficiens illius, sed anima; & ille dolor ut summum causa objectiva illius, ad eum ferè modum, quo cognitio diceretur effectus parietis; quod quoniam non nisi improprie, & absolute non dicitur, ita absolute dici non potest allatam ab Aristotele famis definitionem tradi per effectum. Hæc applica definitioni, quæ sitis definitur *appetitus frigidi & humiditatis*.

RESOLUTIO IV.

XIX. Dico 4°, alimentum debet esse partim simile, partim dissimile viventi; dissimile quidem actu, simile verò potentia.

XX. Probatur, quia si esset omnino simile, non deberet concoqui, eo quod non detur naturaliter (ut infra probabitur) actio similis in omnino simile: si autem non esset potentia simile, frustra in illud ageret virtus vivens; quia non posset illud in suam substantiam convertere, & hinc est quod ferrum, lapis, purum elementum, &c. non possint esse alimentum hominis, ergo, &c.

XXI. Dices tamen quædam animalia venenatis vescuntur, ut gallina araneis, ciconia serpentibus, imò & ipse homo, uti de Mithridate canit Poeta:

Proscit poto Mithridates sape veneno

Toxica ne possent seiva nocere sibi.

Item strutio ferro, salamandra igne, talpæ terræ, Chameleon aëre, pisces & herbæ quædam aqua; sed hæc alimenta non videntur esse potentia similia alito, ergo, &c.

XXII. Respondeo negando minorem; quia alimentum

menta quæ respectu nostri non sunt potentia similia, respectu istorum animalium possunt esse similia, & habere temperamentum valde proportionatum, per hoc, quod paulatim affueverint similibus uti, ut de Mithridate constat; verisimilius tamen est, ut nonnulli experti sunt, strutionem ferro non nutriri, sed illo confortari tantum, non secus ac homo, odore, & postmodum illud exspuere, vel saltem indigestum semper servare: salamandra verò in igne quidem propter suam summam frigiditatem aliquamdiu suis indigestis humoribus vivit, non tamen igne vivit; quia tandem igne consumitur; talpæ autem terræ eodem modo variis substantiis mixtæ vivunt, sed non terræ solæ; item nec Cameleon aëre solo, sed ex variis vaporibus mixto & muscarum aucupio; nec pisces, nec herbæ, purâ aquâ vivunt; sed limosâ terrâ fundi; horum ratio est, quia purum elementum habet aliquam qualitatem in summo, non ita vivens, sed in gradu remisso tantum, unde tentans illud in se convertere, succumbit.

QVÆSTIVNCVLA I.

xxiii. **P**etes an vivens nutriri possit 1º odore, 2º potu.

xxiv. Respondeo vivens aliquo potu nutriri posse, ut vino & cerevisiâ; quia, cum hæc sint substantiæ mixtæ liquidæ, facili in sanguinem convertuntur; unde sæpe contingit potitatores magis pinguescere & nutriri, quam qui delicatis cibis plus indulgent; potu tamen & cibo moderato uti, semper est bonum; sed quid de odore? puro odore accedente nullus nutriri potest, licet cerebrum confortare possit; quia alimentum in substantiam aliti converti debet, & restaurare substantiam aliti depastam; unde speciebus sacramentalibus nullus, nisi miraculosè, nutriri potest.

xxv. Dixi puro odore, &c. quia odoriferis exha-

lationibus panis pistorum, assorum coci, non raro nutriuntur; quia ut rectè D. Fromondus de Anima lib. 2º. art. 1º. si spiritus odorati non liberè vagentur, sed solidiori alimento compediti sint & impliciti, possunt cum cætero alimento tantum crassamentum à facultate nutritiva accipere, ut in partem viventis solidiorem, aut in humidum ejus radicale, valeant constipari & facessere.

QVÆSTIVNCVLA II.

xxvi. **P**etes 2º, an elementum, ut aqua aliis mixta, ut pani, terræ, &c. nutriet.

xxvii. Respondeo affirmativè, quia licet sit corpus simplex, & Aristoteles cap. 6º. de sensu dicat, cibum oportet esse compositum; quia, quæ nutriuntur, non sunt simplicia: contrarium tamen verius; nam, ut colligitur ex Scriptura, lignum, quod transplantatur super aquas, ad humorem mittit radices suas, Jeremiæ 17. *Plantavi pinum, quam pluvia nutrit: igitur aqua nutrit, & certè, ut rectè notat D. Fromondus de Anima lib. 2º. cap. 2º. art. 1º. miseri essent Anachoretæ, si aqua solidiori cibo & pani commixta non nutrirer, unde Aristoteles lib. 8. Metaph. cap. 5º. docet omne animans humido nutriri. Et S. Thomas in 4º. diff. 8. q. art. 4º. quavis aqua (id est, se solâ) non nutriat, (quia scilicet defectu pinguedinis non adhæret, sed continuò fluit) tamen commixta nutrit, & quidem tam celeriter (addit idem Fromondus) ut si post siccitatem, pluvia superveniat, herbæ antea flaccidæ subito erigant caput, & sic crescere festinent, ut lineæ fortè in vindario superextensa paucillo tempore penetrent, si fila non satis compressè texta sint.*

xxviii. Adde quod cicada rorè: Cameleon aëre: pyramista igne; serpentes & arbores terrâ saltem mixtis vivant, ut referunt naturalistæ.

DISPUTATIO QUINTA.

De Accretione & Decretione.

i. **A**cretio, & idem dicte Decretione, dupliciter sumitur: 1º latè sive improprie, & est quævis augmentatio; sive fiat per externam tantum juxta-positionem materiæ novæ ad priorem, ut in igne, lapidibus, &c. sive per rarefactionem, ut in lacte bulliente: 2º stricte & proprie; Pro qua, fit

DVBIUM I.

Quid proprie dicta Accretio, & quomodo fiat.

RESOLUTIO I.

ii. **D**ico 1º, accretio proprie dicta, sive viventis, Est motus ab anima factus, per quem vivens secundum partes, saltem aliquas notabiliores, certâ proportionem majorem acquirit quantitatem.

iii. Dixi 1º ab anima factus, ut excludas accretionem improprie dictam, & non viventium, quæ etiam excluditur per ly secundum hanc partes.

iv. Dixi 2º, secundum omnes partes; quia partes sunt poris contiguæ, qui introsumunt alimentum & dilatantur.

v. Dixi 3º, certâ proportionem, id est, ita ut majores

magis, minores minus crescant; magis in longum, quam in latum, &c. quod peti debet ex virtute formatricæ & organizativæ, quæ remanet in singulis membris, & determinata est ad hanc potius, quam illam extensionem; ut constat ex prima generatione, formatione, organizatione, &c.

vi. Dixi 4º, majorem acquirit quantitatem; puta quantitativam & substantialem; non verò formalem & accidentalem, uti acquiritur per rarefactionem, quam per has particulas excludas.

RESOLUTIO II.

vii. **D**ico 2º, Accretio proprie dicta, sive viventis, fit hoc modo: alimentum è venis & à partibus corporis per poros, id est, tenuissima foramina, seu meatus, introsumitur; quod si sit majus parte substantiæ per calorem naturalem depastâ & absumptâ, augetur & accrescit vivens; attende tamen totam accretionem maxime ad partes solidas, ut ossa v.g. pertinere; unde quadragenarii, & similes, qui adultâ ætate pinguescunt, non dicuntur simpliciter crescere, sed secundum quid, sive secundum carnem; è contra verò pueri, qui secundum carnem

carne gracilescunt, & crescunt secundum ossa, dicuntur simpliciter crescere.

D V B I V M I I.

Quis sit terminus Accretionis strictè sumptæ, seu viventis.

ANte Resolutionem
VIII. Adverte in communi sententia omnium docentium modum continuationis realiter distinguere à partibus continui, adferri pro termino ad quem accretionis, in composito purè materiali, partialem formam, unionem ejus cum materia alimenti, illius formæ continuationem cum priori, & continuationem materiæ alimenti cum materia aliti: sed, si fortè adderent ipsam partialem quantitatem, à materia secundum ipsos realiter distinctam, esse terminum ad quem accretionis viventium: præterquam quod talem quantitatem non agnoscamus, certum est accretionem non terminari immediate ad quantitatem, sed solum ad materiam, cui est cœva, & hoc sufficit, cum hæc materiam necessariò concomitetur; deinde etiamsi ad illam immediate terminaretur, ista præsuppositivè in nutritione admittere deberent, propter quod est gravissima difficultas, quam sic aperio: materia prima, utpote continua, constat partibus in infinitum divisibilibus, unde aliqua continuatio suarum partium est ipsi essentialis; hoc supposito, peto, an hæc continuatio generetur, an creetur? si generetur, generabitur ipsa materia; quia, ut patet, in homine, ideo tantum dicitur homo generari, quia unio inter ipsius partes essentielles generatur; hoc autem (quia negant subsistentiam esse basim) reputant omnino impossibile, saltem naturaliter: si verò creetur, jam nutritio in illa sententia & accretio erunt naturaliter impossibiles; quia creatio respectu causarum secundarum jam existentium est naturaliter impossibilis.

IX. Similis est difficultas in sententia communi Thomistarum admittentium puncta continuantia & terminantia, quam sic expono.

X. In nutritione & accretione materia alimenti continuatur cum materia aliti: unde 1º, vel illa continuatio generatur, vel creatur? &c. ut ante: 2º puncta terminantia materiam alimenti & materiam aliti, vel pereunt in ipsa continuatione, vel remanent? non remanent; quia jam in continuo essent duo puncta sibi invicem immediata, scilicet punctum terminans, & punctum continuans, ac per consequens daretur continuum ex puris indivisibilibus, quod agentes de continuo supra rejecimus: non etiam pereunt; quia deberent perire per annihilationem, cum sint partes materiæ quæ creatur; annihilatio verò respectu causarum secundarum, jam existentium est naturaliter impossibilis, non secus ac ipsa creatio; unde accretio, sive nutritio, non posset fieri naturaliter, quod est planè contra experientiam, quæ videmus infantes grandescere, & in viros magnos ac pingues evadere.

XI. Nec dicas Deum hæc puncta terminantia annihilare; item continuationem utriusque materiæ creare; juxta exigentiam causæ secundæ; quia id repugnat expressè definitioni nutritionis & accretionis, quæ sunt motus ab anima facti naturaliter, ut patet & non supernaturaliter à Deo: deinde frustra ad Deum recurritur, cum aliter nutritio & accretio explicari possint, ut statim patebit; ita-

que pro alia Resolutione,

XII. Suppono 1º, continuationem nihil aliud esse, præter indistantiam partium sub certa proportionem & dispositionum temperietali, sub qua communiter miscibilia & fluxa inter se, hoc ipso quod cum tenacitate sunt indistantia, dicuntur esse continua. Prout supra Disput. de Continuo Dub. 8. monstratum est.

XIII. Suppono 2º, continuum & Physicè unitum multum distinguere: nam continuum non nisi dicit indistantiam extremorum, &c. Physicè verò unitum dicit indistantiam extremorum diversæ rationis & unionem Physicam mediam inter illa, ob rationes lib. 1º. Physic. Disp. 6. Dub. 1º. allatas, quæ hic non militent; unde continuatio non est unio Physica, sed moralis tantum, eo quod illa communiter dicantur continua, quæ sunt indistantia, &c. His præmissis & suppositis, sit

R E S O L U T I O I.

XIV. **D**Ico 1º, in vivente purè materiali, ut est canis, Leo, &c. terminus formalis à quo accretionis est privatio: 1º formæ viventis in materia alimenti: 2º privatio accessus, sive præsentia materiæ alimenti ad materiam aliti, & formæ novæ introductæ in materiam alimenti ad formam in materia aliti prius existentem: terminus verò formalis ad quem est forma viventis producta in materia alimenti, & accessus, sive indistantia hujus formæ, & hujus materiæ ad materiam & formam viventis prius existentis.

XV. Probatur secunda Pars, ex qua clarè prima colligitur; quia oppositorum opposita est ratio: nutritio & accretio viventis purè materialis sunt realiter eadem actio, & solo connotato distinguuntur, quod scilicet accretio connotet plus substantiæ acquiri, quàm sit absumptum; nutritio verò ut sic, id non connotet; sed tantum plus, aut minus, indifferenter; quod est Aristotelis hic cap. 5º. dicentis *nutritionem & accretionem idem esse*, (puta realiter) licet habeant rationem diversam, id est, diversas definitiones; atqui terminus formalis ad quem nutritionis, utpote ad generationis, est forma viventis producta in materia alimenti, & accessus, sive indistantia, &c. finè continuatione Physica materialium aliti & alimenti, ac formarum aliti & alimenti; quia illa, præter absurda allata supra, quæ ex ipsa sequuntur, est omnino superflua; ergo, &c.

R E S O L U T I O II.

XVI. **D**Ico 2º, in composito partim spiritali, partim materiali, ut est homo, terminus à quo accretionis est privatio: 1º unionis animæ rationalis ad materiam alimenti, id est, nutritionis ut unionis; 2º accessus sive præsentia materiæ aliti ad materiam alimenti; terminus verò formalis ad quem est unio animæ rationalis ad materiam alimenti, & accessus, sive præsentia, materiæ aliti ad materiam alimenti.

XVII. Probatur secunda Pars, ex qua etiam prima clarè colligitur; nutritio & accretio hominis sunt realiter eadem actio, &c. atqui terminus formalis ad quem nutritionis hominis est unio, sive nutritio, ut unio animæ rationalis ad materiam alimenti, & accessus, sive indistantia, &c. ut ante, ergo, &c.

xviii. Dices terminus ad quem nutritionis debet realiter distinguere à nutritione, ergo terminus ad quem nutritionis non est nutritio ut unio.

xix. Respondeo distinguendo antecedens; terminus ad quem nutritionis in compositis purè materialibus debet distinguere realiter à nutritione, concedo antecedens: in homine, nego antecedens; Ratio disparitatis sumitur ex dictis lib. 1°. *Physic.* Disput. 6^a. Dub. 3°. ubi ostendimus generationem hominis non habere terminum substantialem productum realiter à se distinctum, & idem dicendum de nutritione hominis; quæ est adgeneratio hominis; generationem verò compositorum purè materialium habere terminum substantialem productum realiter à se distinctum, v.g. formam, & idem dicendum de nutritione eorum, quia etiam est aggenerationis eorum.

DVBIVM III.

Quid sit Decretio propriè dicta.

RESOLUTIO.

xx. **D**ico decretio propriè dicta, sive viventis, Est motus ab anima factus per quem vivens

secundum partes, saltem aliquas notabiliores cum certa proportionem majorem acquirit quantitatem, illa, quæ est per calorem naturalem assumpta. Hæc definitio patet ex opposito definitionis accretionis.

xxi. Adde tamen dictum motum esse duplicem; unum privativum, ut dum calor naturalis aliquid hominis absument, secundum aliquas saltem ipsius partes certâ cum proportionem: alterum positivum, ut cum beneficio nutritionis non tantum substantiæ restituatur, quantum calore naturali absumptum est.

DVBIVM IV.

An accretio, & per consequens nutritio, fiat continuè, successivè.

xxii. **R**esolutionem hujus dubii quamquam hic dari solitam, commodius dabimus Disputatione sequenti de Alteratione, quia à Resolutione alia, an alteratio fiat continuè successivè, multum pender, & de utraque videtur eodem modo Philosophandum. Quare, sit

DISPUTATIO SEXTA

De Alteratione.

DVBIVM I.

Unde dicatur alteratio, & quotupliciter sumatur.

RESOLUTIO I.

i. **D**ico 1°, alteratio juxta, nominis etymologiam, ab alterando dicitur; sive ab eo, quod per ipsam res fiat altera, vel, ut vertit Boëtius, *alterata*; sicut enim juxta Porphyrium *Isagog.* cap. 4°. differentia essentialis faciunt aliud, ita accidentales faciunt alterum sive alteratum.

RESOLUTIO II.

ii. **D**ico 2°, alteratio variè sumitur, 1° latissimè pro mutatione subjecti per quodvis accidentis. 2° strictius pro mutatione subjecti per quantumque qualitatem, sive materialem, sive spiritualementem, sive habeat contrarium, sive non. 3° strictissimè (quomodo communiter accipitur) pro motu ad qualitatem corruptivam in ordine ad generationem, puta ex intentione alterantis, & entitate sua materiali, sive non acceptâ præcisè ut alterativa; per qualitatem corruptivam, id est, habentem contrarium, excludere perfectivas, id est, non habentes contrarium, ut lumen; item generationem substantialem, nutritionem & accretionem; include verò contrarias, ut calorem & frigus; & medias, ut calorem & humiditatem: per ly in ordine ad generationem (quod additur ex mente Aristotelis) excludere qualitates corruptivas internas, ut amorem & odium, assensum & dissensum; quia generationi non subferuntur, ut patet. Ex his

iii. Collige terminum à quo & ad quem alterationis strictissimè sumptæ debere esse positivum,

secus in generatione, in qua posse esse privativum constat ex dictis supra Disput. 1^a.

DVBIVM II.

An si generatio esset impossibilis, etiam impossibilis esset alteratio.

RESOLUTIO.

iv. **D**ico si generatio esset impossibilis, alteratio esset naturaliter impossibilis ex parte causæ alterantis; non verò ex conceptu formalis alterationis; ac proinde foret uno sensu naturaliter impossibilis; alio verò naturaliter possibilis.

v. Probat plures Recentiores primam partem; quia alteratio, (de qua hic,) est inter qualitates contrarias corruptivas; ac proinde naturaliter tendentes ad corruptionem, & consequenter ad generationem. Verum

vi. Respondeo negando secundam consequentiam; nam si impossibiles essent generationes substantiales, non minùs calor, v.g. tenderet ad corruptionem ipsius formæ aquæ concomitanter, quam jam, quia per hoc non mutaret naturam suam, eò quod ex conceptu formali alterationis non dicat esse dispositionem ad generationem formæ ignis; licet ex entitate suâ naturali talis sit. Quare aliter

vii. Probatur prima Pars; quia ideo agens naturale agit alterando, ut producat effectum suæ activitati proportionatum; sed si generatio esset impossibilis, non posset illum producere; ac proinde cessaret finis propter quem naturaliter operatur; ergo non ageret alterando naturaliter; ac proinde alteratio ex illo capite esset naturaliter impossibilis.

viii. Addunt nonnulli, quod ex entitate sua fit apta, disponere ad generationem, quæ aptitudo est illi

illi identificata, & tunc cessaret, ac proinde & ipsa: verum, ratio ista non placet, quia aptitudo non cessat ex parte ipsius & quia ipsi identificata; sed ex parte termini & quia ad ipsum terminata, ut patet.

ix. Probatur secunda Pars, quia conceptus formalis alterationis maxime consistit in motu ad qualitatem corruptivam, qui adhuc, impossibili generatione, dari posset, ut patet; & alteratio, non nisi ex intentione alterantis, & entitate sua materiali, si ve non accepta ut alterativa (de qua hic) debet dicere ordinem ad generationem; ergo, &c.

D V B I V M I I I.

An Alteratio, ac per consequens nutritio & accretio, sit motus continuus successivus?

Ante Resolutionem

x. Suppono 1°, duplicem à Philosophis assignari alterationem; prima est intensiva, de qua dubio sequenti, & est quæ subjectum perficitur secundum eandem sui partem: secunda extensiva, & est quæ subjectum perficitur secundum diversas sui partes, illa facit majus intensivè, hæc extensivè, & de hac dubium procedit.

xi. Suppono 2°, dubium procedere de continuitate ex parte temporis, non verò ex parte subjecti, aut partium motus alterativi in se; quia satis constat illius subjectum esse continuum, uti & motum in se, ex hypothesi, quod continuum non constet ex partibus indivisibilibus; ac proinde motum alterativum similiter esse continuum ex parte subjecti & suarum partium.

xii. Suppono 3°, pro alteratione duas adferri posse sententias: prima est Ægidii 1°. de Genes. q. 16. Averrois lib. 3°. Physic. comment. 8. Alberti Magni lib. 8. Textu 23. Scoti in 4. dist. 44. q. 5. Pomponacii lib. de Nutrit. & fermentatione cap. 19. & 8. Metaph. Disp. 7. cap. 4°. Toleti in præfenti q. 11. qui pro se citat Thæmisium & Simplicium. Item Capreoli, Soncinatis, Iavelli, quos sequuntur Hurtadus & Arriaga hic Disp. 2^a. Alterationem esse motum successivum cum morulis interpositis: secunda Gregor. in 1. dist. 17. q. 2. art. 1°. Soti lib. 10°. Physic. q. 4. art. 3°. Marfilii q. 14. Alberti de Saxonia q. 13. Veneti, nostrorum Complutensium, Ioannis à S. Thoma, & aliorum ferè omnium Thomistarum, Coninck, Poncii, Oviedi, Murciæ, Comptoni, & recentiorum communiter, esse successivam: Pro nutritione verò & accretione etiam duæ referri possunt sententiæ: prima est Toleti hic q. 11^a. & multorum Thomistarum, quos sequitur Hurtadus & Arriaga esse successivas, cum morulis interpositis, sic scilicet, ut aliquo tempore disponatur materia alimenti, in quam (posita ultimà dispositione) forma viventis introducat in instanti; deinde disponatur alia pars, in quam iterum introducat in instanti forma viventis, & sic consequenter: Secunda est Gregorii & aliorum Nominalium, item Soti, Conimbr. Complut. Poncii & aliorum. His suppositis, sit

R E S O L U T I O I.

xiii. Dico 1°, alteratio tam quoad extensionem, quam quoad intensiorem fit instantaneè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam.

xiv. Probatur: quia, præterquam quod alteratio non sit essentialiter successiva, sed permanens, uti ipsius terminus, (unde cuilibet parti temporis indivisibiliter sumptæ non debet necessariò correspondere secundum solas partes divisibiles indivisibiliter sumptas) sequeretur non posse fieri instantaneè, nisi secundum partem divisibilem indivisibiliter sumptam; sed hoc dici non potest, ergo, &c. Probatur minor; quia inde sequeretur id dari realiter in continuo partem proportionalem non aliquotam, si ve partem divisibilem realiter indivisibilem, in quo est contradictio terminorum: 2° ignem magnum non posse extensorem & intensiorem calorem producere, quam possit parvus per integram horam, quæ simul agerent, quod est contra manifestam experientiam; ergo, &c. Probatur hæc sequela; quia ignis parvus non potest minùs unâ parte temporis divisibili indivisibiliter sumptâ producere, quam unam partem caloris, tam quoad extensionem, quam quoad intensiorem divisibilem indivisibiliter sumptam; nec plus poterit magnus, ergo, &c. Hinc

xv. Collige 1°, difficulter ad hanc experientiam Respondere illos, qui docent alterationem esse motum essentialiter continuum & successivum, uti est ipsum tempus reale; hoc enim dato debent proportionaliter docere alterationem semper instantaneè fieri secundum partes divisibiles indivisibiliter sumptas, sicuti existit ipsum tempus instantaneè.

xvi. Collige 2° alterationem, tam quoad intensiorem, quam quoad extensionem, non sequi approximationem partis passî proportionalis non aliquotæ, si ve divisibilis indivisibiliter sumptæ: quia agentia alterantia agunt uniformiter difformiter per partes aliquotas, & divisibiles divisibiliter sumptas, ut clarè patet ex hac conclusione.

R E S O L U T I O I I.

xvii. Dico 2°, alteratio, tam quoad extensionem, quam quoad intensiorem non fit continuè successivè, sed interruptè, & cum morulis, quoad partes plures determinatas divisibiles divisibiliter sumptas.

xviii. Probat Arriaga de Generat. Disp. 11^a. Sect. 3^a. sonus producit species, & simul totam intensiorem in instanti ad certum spatium, id (inquit) experientia patet; nam qui est juxta findentem ligna, tam citò audit sonum, quam ictum videat; ergo omnia fiunt in instanti; illæ tamen species non statim in instanti effundunt se ipsas, ut patet, inquit, evidenter experientia; quia qui aliquantulum distantiore est, prius videt ictum, quam audiat sonum, ergo illæ species in diffusionem & operationem suam per morulas interrumpuntur. Sed

xix. Contra 1°, verisimilius est sonum ad auditum non deferri per species; sed per esse reale suum; quia vel species illæ remanerent jam corrupto sono? & hoc non; quia alioqui naturaliter audiretur sonus non existens; ex quo (præterquam quod, ut rectè notat D. Fromondus de Anima lib. 11°. cap. 4°. art. 8°. potius sit negotium imaginationis, aut intellectus, quam sensus externi, acumen suum & cognitionem ad rem non existentem naturaliter extendere) inferrem, etiam naturaliter videri posse colorem non existentem, quod omnes negant; vel non remanerent nisi remanente sono, & hoc etiam non, quia essent superflue species, ubi objectum

objectum potest per se immediatè movere potentiam, uti potest ad illam distantiam, ad quam ob collisionem corporum aëris tremor propagatur, eo ferè modo, quo aqua per gyros ad injectum lapidem movetur.

xx. Contra 2°, si species soni non statim in instanti effundant seipsas, effundent se postquam defuit sonus, ac proinde per illas post effusas percipietur naturaliter sonus, realiter non existens, quod jam rejectum est; dùm verò D. Fromondus loco paulò ante citato difficultatem hanc evadere putat, dicendo, non sonum non existentem, sed speciem soni existentem audiri *ut quod*; majorem invadit: 1° quia (præterquam quòd id videatur contra mentem D. Thomæ de verit. q. 8. art. 5°. *sensus externus simpliciter cognoscit id est ut quod, illud cuius speciem recipit, & nil (nota) aliud.*) si species soni audiat *ut quod* melius dicitur sonus, quàm species soni audiri, unde multiplicat enna sinè necessitate: 2° quia dare debet rationem, cur sonus existens per speciem existentem audiat, *ut quod*, non verò non existens, quandoquidem existens, non per se, sed per speciem audiri debeat. 3° etiam contra militat contrariatio sequens: 4° si Deus destructo pariete speciem existentis antea parietis in oculo meo conservaret, viderem parietem non existentem supernaturaliter, eo modo quo ante eum videbam naturaliter, ac proinde *ut quod*; igitur si species soni non existentis naturaliter conservetur, illum audiam naturaliter *ut quod*, quod ante rejectum est.

xxi. Contra 3°, omnes species soni sunt ejusdem speciei & activitatis, uti lux; quare igitur se non diffundunt in instanti, uti lux, ad totum spatium? P. Arriaga id refert in diversam earum activitatem & naturam experientiâ notam; verum nec experientia docet eas dari, ut vidimus, nec si dentur, docet id provenire ex natura istarum specierum, & non ex aliis agentibus, ex quibus provenire, quòd sonus prius à proximioribus ligna findenti, posterius à remotioribus audiat, statim docerimus.

xxii. Probat 2°, lapis gravis super asserem gravitans non statim frangit asserem; sed post multos dies, vel certè annos, ergo non egit à primo instanti continenter in asserem, aliàs à primo instanti incepisset illum frangere. Sed

xxiii. Contra, lapis à primo instanti continenter egit in asserem, non tamen ab initio illum fregit, quia continuatio Physica partium asseris, præteritum viridis, est valde tenax, & fortiter resistit discontinuationi; quòd verò asser tandem frangatur, ideo est, quia successu temporis tenacitas istius continuationis minuitur per deperditionem alicujus partialis viscositatis partium asseris, majorem excitationem earumdem, &c. si enim asser ex parte suâ semper esset ejusdem in partium continuatione tenacitatis, non magis in fine anni frangeretur, quàm initio, prout si lapis ex parte sua semper esset æquè durus, gurta cadendo, numquam cavaret lapidem.

xxiv. Probatur aliter Resolutio, 1°, exemplo soni (quo utitur P. Arriaga) quod omnino aliter exponemus; sonus in instanti, sive in parte temporis divisibili indivisibiliter sumpta, producit quoad intensiorem & extensionem ad certum spatium, & ad spatium ulterius non nisi interruptè, & cum morâ; quia, ut patet per experientiam ab Arriaga aliam: si aliquis ligna findat, qui prope est, tam cito audit sonum, quàm videt ictum; si remotè, prius

videt ictum, quàm sonum audiat; imò, ut rectè notat D. Fromondus de Anima loco paulò ante citato, *Ad eo ut avis, quæ arbori insidebat, glande icta, à spectatore longinquo decidisse citius conspiciatur, quàm sonitum exaudierit.* Idque, quia species visuales statim per totum spatium in instanti diffunduntur; sonus verò non nisi per moras & interruptè.

xxv. Respondebis ex P. Oviedo de generatione contròv. 5. puncto 4°. n. 15°. sonum non produci interruptè, & cum morâ, ad spatium ulterius; sed primo instanti produci ad certam sphaeram (licet minorem sphaerâ lucis; ex quo fit, quòd prius videatur ictus, quàm audiat sonus) ultra quam audiri non potest, nisi per motum aëris istius sphaeræ ulterius, quò successivè ulterius motò, auditur.

xxvi. Contra tamen est 1°, quòd si ad motum aëris successivum moveretur sonus, deberet idem sonus pluribus instantibus permanere, imò & quamdiu maneret ille aër, cum non habeat contrarium, & non conservetur per novas & novas actiones agentium, à quibus productus est, sed, vel à solo Deo (ad quem hîc recurrere debet P. Oviedus sinè necessitate) vel à permanente actione, per quam primò productus est, quæ si petat tribus instantibus durare, quidni quatuor, & pluribus? sequela autem est contra experientiam manifestam.

xxvii. Contra est 2°, quòd idem sonus deberet ab eadem persona in eodem loco, tertio, vel quarto & amplius audiri; nam, cum aër ad collisionem corporum edentium sonum sphaericè moveatur per gyros, uti aqua superficialiter ad injectionem lapidis; & aër primi, secundi, tertii & quarti gyri, successivè succedat in locum aëris quinti gyri, ut patet, deberet successivè quinies iste idem sonus audiri, quòd est contra experientiam. Sed

xxviii. Petes cur potius sonus interruptè, & cum morâ in medio, quàm species visuales producantur?

xxix. Respondet D. Fromondus loco supra citato art. 4°. vix aliam rationem reddi posse, quàm quia talis est natura soni, ut sic agat, & speciem sui cum aëris undatione promoveat; sed per hoc nil solvit; quia, vel per omnes undationes species soni speciem sola producit; vel aliud agens? si 1um, aër undans non magis impedit activitatem speciei soni ad speciem sibi similem instantaneè producendam, quàm planè motus activitatem speciei coloris ad speciem sibi similem instantaneè producendam impedit: si 2um, illud aliud agens quaeritur, & tacet. Quare aliter

xxx. Respondeo rationem esse, quòd visibiles species ad totum spatium se continuè producant independentè à coefficientia aliorum agentium circumstantium; sonus verò ad totum spatium in quo auditur, non nisi dependentè à coefficientia corporum circumstantium se allidentium: cum v. g. ferrum & metallum se allidunt, instantaneè producit qualitas sonora, taliter vel taliter, prout talia vel talia fuerint copora sonora & sonus usque ad finem gyri in aëre per illam collisionem excitatum ibi interruptitur donec aër illius gyri resistantiam aëris propinqui superet, & per collisionem cum illo, mediante qualitate illâ sonora, novum sonum edat, & gyrum novum faciat, & sic successivè interruptè de toto reliquo spatio; nec apparet quomodo commodius explicari possit dicta experientia, quin incurrantur dicta contra P. Arriagam incommoda, Hinc

xxx. Dic totius quidem primi gyri sonum edi ex collisione corporum & pugna, sine ictu, aeris; sed 2ⁱ gyri sonum ex qualitate illa sonora & pugna aeris 1ⁱ & 2ⁱ gyri, & sic successivè: qualitas autem illa sonora, uti species visuales per totum medium diffunditur, licet non sonet nisi accedente novo ictu sive pugna aeris 1ⁱ gyri cum aere 2ⁱ gyri, & sic successive, ut experientia convincere videtur: Si autem quæras, cur qualitas illa sonora expectet novum ictum, sive pugnam aeris 1ⁱ gyri cum aere 2ⁱ gyri, ut sonum edat? Quæro ego, cur qualitas illa & sonus præsupponant 1um ictum aeris, ut producantur? Si Respondeas talem esse horum effectuum naturam, idem dic de sono effectui istius sonoræ qualitatæ per medium diffusæ: varii enim sunt effectus, quos pendere à diversis agentibus concurrentibus, experientia docet in calore piperis non producto nisi concurrente calefactione oris, v.g. aut ventris.

xxxii. Probatur 2°, quia aliqui calor structo igne in medio campi deberet notabiliter, imò infinitè in ictu oculi intendi & remitti: sed hoc est contra manifestam experientiam, ergo, &c. Probatur major, quia (ut patet ex Resolutione prima) singulis instantibus, id est, partibus temporis divisibilibus indivisibiliter sumptis, quæ sunt in ictu oculi infinitæ, non extenditur & intenditur secundum partes proportionales minores & minores, sed secundum partes determinatas & divisibiles indivisibiliter sumptas, ergo, &c.

xxxiii. Confirmatur ex Aristotele 8° Physicorum cap. 1°. Textu 23°. *Quare dicere continue alterari, valde manifestum est adversari, in contrarium enim alterationis est*, ubi intelliges Aristotelem de alteratione per totum spatium, in quo fit alteratio, prout de illa in hac Resolutione agimus; non verò de alteratione ad certam partem spatii; quomodo de illa in 4ª Resolutione egimus, & agit Aristoteles 5°. Physic. Textu 39°. ubi dicit *omnem motum propriè dictum esse continuum*; cum verò 6°. Physic. ait *motum non fieri in instanti*, intelligendus est de motu locali, vel de motu alterationis in toto spatio, in quo solet successive fieri, ut paulò ante dictum est.

xxxiv. Obijcies, ex hac conclusione sequitur, quòd agens naturale debet applicatum passo pro aliquo tempore nihil in ipso producat; sed hoc est absurdum, ergo, &c. Probatur sequela, quia in tempore illo, quo fieret interruptio, nihil produceret, & tamen, tam esset tunc sufficienter passo applicatum, quàm ante, vel post, ergo, &c.

xxxv. Respondet P. Arriaga negando minorem, dicitque id refundendum in naturam agentium per alterationem nobis experientià notam; verum ratio ista rudis nimium & perfunctoria est, etenim per hoc non satisfacit, quia hanc interruptionis experientiam adversarii negant, & ideo illius rationem, quam non dari Arriaga fatetur, quærunt. Vnde alter

xxxvi. Respondeo distinguendo minorem; sed hoc est absurdum, si agens naturale adhuc habeat vires ad agendum in passum cui debet applicatum, concedo minorem; si non habeat. nego minorem; postquam verò agens, primo instanti ad certum spatium produxit suam qualitatem, non habet vires sufficientes, ut sequenti instanti in illud agat; quia agens primo instanti ita agit uniformiter difformiter, ut nec isto instanti in extremam partem passi, in quod agit isto instanti, possit, etiam

qualitatibus intermediis coadjuvantibus, intensiorem qualitatem producere, nec ultra illam extensorem; secundo verò instanti, nec intendit, nec extendit illam qualitatem; quia secundo instanti contra majorem intensiorem resistit hoc passum, & contra majorem extensionem passum ulterius, non potest autem eodem instanti passum resistere & superari; quia alioqui deberet simul habere duas qualitates sibi contrarias ut contrarias & simul pugnantes, quarum una eodem instanti in eodem subiecto resisteret, altera vinceret, quod non bene intelligitur: unde secundo instanti, ne intendat, aut extendat illam qualitatem, impeditur resistentià passi, quod tertio instanti superatur, & ideo non resistit; ac proinde intenditur & extenditur illa qualitas, & sic de aliis successive.

xxxvii. Fundamentum Solutionis explico, supposito quòd contraria invicem resistent resistentià formali, id est suà præsentia impediunt quominus contrarium ut contrarium in eodem subiecto, in quo sunt, producat: primo instanti v.g. quo ignis est applicatus aquæ ut illam calefaciat, nec ignis aquam calefacit, nec aqua frige facit ignem; quia illo instanti aqua per suum frigus igni (ut experientià patet) & ignis per suum calorem aquæ resistentià formali resistit, quæ resistentià formalis cum importet existentiam utriusque resistentium in gradu contrario ut contrario, impedit ne isto instanti ignis aquam calefaciat, aut aqua ignem frige faciat; ne alioqui contraria in gradu contrario ut contrario naturaliter in eodem subiecto, consistere debeant: unde secundo dumtaxat instanti causa, quæ fuerit fortior, effectum sibi proportionatum, & intensum ac extensum, secundum majorem virtutem suam in subiecto producit; tertio verò instanti eadem est pugna, seu resistentià formalis ad ulteriorem intensiorem & extensionem, quo proinde instanti non fit, sed quarto dumtaxat, & sic de aliis; hæc enim explicatio videtur claram continere rationem experientiæ, per quam diximus nobis manifestari naturam agentium per alterationem.

xxxviii. Nec dicas 1°, ex P. Oviedo Physic. controvers. 6^a. puncto 4°. n. 28°. resistentiam formalem non importare coexistentiam formarum contrariarum; sed hoc solum, nempe quòd in priori, quàm Deus concurrat ad productionem unius contrariorum, & destructionem alterius, attendit utrum fortius esset, & secundum exigentiam fortioris concurreret in posteriori ad productionem, vel conservationem, non productionem, vel destructionem contrarii.

xxxix. Contra enim est 1°, quòd per hanc explicationem non satisfiat probationi conclusionis; 2° quòd ad Deum recurratur sine ulla necessitate, in his, quæ ad causas naturales spectant: 3° quòd non sit ratio dicendi contrarium 1° agere per suam substantiam existentem, & non 1° resistere per suam substantiam existentem; resistentia enim est rei sistentia, & resistere est rem sistere; nam sicut res non existens rem existentem movere non potest, ita, nec sistere, quod fieret, quia resistentia formalis secundum ipsum in eo consistit, quòd Deus prius attendisset ad contrariorum majorem virtutem, & posterius ad illud, quod est majoris virtutis, producendum concurrisset, in quo non requiritur coexistentia contrariorum, & hoc dato non apparet, cur, in ictu oculi, ignis non

non summè suum intendat & extendat calorem, ut dictum est.

XL. Nec dicas 2º, in tertio instanti non esse diminutam virtutem causæ intendentis & extendentis; sed auctam per accidentia, quæ, adaugendo intensiorem & extensionem, secundo instanti, secundum nos, produxit, & per quæ diminuta est virtus causæ contrariæ; unde (inquies) si secundo instanti possit hanc superare, & accidentia sua intendere & extendere, poterit & tertio.

XLI. Contra enim est: 1º, quod si poterit tertio, poterit & secundo, quia causa & effectus possunt esse eodem instanti, & virtus, per quam causa alterat subjectum tertio instanti, existit 2º, ut patet; unde tota intensio & extensio fieri deberet in instanti, contra manifestissimam experientiam, & Aristotelem supra: 2º, ex eo quod dicta virtus non sit imminuta, sed aucta; sequitur quidem facilius superaturam contrariam quoad reliquos gradus; non tamen in instanti immediate sequenti; quia in instanti immediate sequenti est resistentia formalis quoad reliquos gradus; in eo verò instanti, quo est resistentia formalis, contraria non introducunt contrarias qualitates, sed suâ præsentia impediunt ne introducantur: quare in alteratione servatur hic procedendi modus; Primo instanti fit resistentia formalis, sine victoriâ seu productione contrarii: Secundo fit victoriâ secundum gradus determinatos sine resistentia; Tertio verò fit resistentia, & sic de cæteris.

XLII. Nec infes dicendo nos experiri calorem continuò serpere per manum igni approximatum, licet successivè; contrarium enim ratio, & experientia docet, ut patet ex Resolutione; nam experimur quidem calorem per manum serpere, sed non continuè; quia interruptio, ubi in passo, v. g. manu tantillum frigidâ, non est multum contrariæ qualitatis, fit brevissimo tempore, quod sensus discernere non potest pro singulis interruptionibus distributivè sumptis; bene pro omnibus collectivè sumptis, ut tum ex prima, tum ex secunda Probatione Resolutionis patet.

RESOLUTIO III.

XLIII. **D**ico 3º, Accretio & nutritio fit instantaneè quoad partem divisibilem, divisibiliter sumptam.

XLIV. Probatur 1º, Alteratio fit instantaneè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam, ut patet ex Resolut. 1ª. ergo & accretio ac nutritio; Probatur consequentia, quia alteratio ex natura sua ordinatur ad accretionem & nutritionem, ergo, &c.

XLV. Probatur 2º, accretio & nutritio, utpotè productio formæ viventis ex materia alimenti, proportionatur corruptioni formæ alimenti; sed hæc quoad partem formæ divisibilem divisibiliter sumptam fit instantaneè, ergo, &c. major admittitur ab omnibus; Probatur minor, quia corruptio sequitur alterationem ex qualitate contraria, quæ fit instantaneè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam (ut constat ex Resolut. 1ª.) & sicut 1º producit instantaneè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam, proportionaliter ad primam productionem dispositionum instantaneam quoad partem divisibiliter sumptam; ita corrumptur

tur proportionaliter ad corruptionem suarum dispositionum instantaneè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam.

XLVI. Objicies 1º, vivens fortius & citius agit in partem materiæ alimenti proximam, quàm in remotiores, ergo prius eam ultimò disponit ad novam formam, & hanc prius educit ex parte materiæ proximæ, quàm disponat remotiores, & ex his novam formam educat; ergo, tum alteratio, tum accretio & nutritio fit successivè quoad partem divisibilem divisibiliter sumptam.

XLVII. Respondeo distinguendo antecedens, fortius & citius agit in partem materiæ alimenti proximam, id est, primam divisibilem indivisibiliter sumptam; nego antecedens; in primam divisibilem ex quatuor aut quinque v. g. divisibilibus indivisibiliter sumptis conflata, ultra quam incipiat tardius & debilius agere, concedo antecedens; sed hinc nihil contra hanc aut primam Resolutionem.

XLVIII. Instabis, citius & fortius agit in partem alimenti primam divisibilem indivisibiliter sumptam, ergo solutio nulla; Probatur antecedens, quia est agens naturale; agentia autem naturalia agunt uniformiter difformiter; quod non fiet; ergo, &c.

XLIX. Respondeo negando antecedens, ad ejus probationem distinguo antecedens, agentia naturalia agunt uniformiter difformiter, id est, citius & intensius in parte proximiori, quàm in remotiori, si illa pars sumatur divisibiliter sensu statim dato, concedo antecedens; si sumatur indivisibiliter, nego antecedens: etiam hoc modo potest distingui antecedens, agunt uniformiter difformiter, si fiat respectus ad totam materiam, in quam successivè suos effectus producunt, concedo antecedens; nam postquam eos in quatuor partes materiæ v. g. introduxerunt æqualiter, id est, æquè citò, & æquè intensè; in 4ª, 5ª, & 6ª. inæqualiter, id est, minùs citò & minùs intensè, eos introducunt, & iterum minùs citò & minùs intensè in 7ª, 8ª, 9ª, & c. & sic consequenter; si fiat respectus ad singulas partes divisibiles indivisibiliter sumptas, nego antecedens; nam, ut statim dictum, & supra probatum est, agentia naturalia agunt per aliquot partes, plures vel pauciores, prout fuerit natura agentium, uniformiter & æqualiter. Hinc

I. Confirmari potest 1º, quia incredibile videtur ignem suum calorem, & vociferantem suam vocem ad singula materiæ, sive loci, divisibilia indivisibiliter sumpta minuere; sic enim, cum in materia, aut spatio semidigitali, sint infinita divisibilia indivisibiliter sumpta, ante finem materiæ, aut spatii semidigitalis, deberet calor, & vox esse imminuta ad infinita divisibilia indivisibiliter sumpta; nec ultra calor sentiri, aut vox audiri, posset; quod est contra manifestam experientiam: Ratio hujus est, quia ultra, vel divisibile indivisibiliter sumptum tantum posset? quo casu ageret uniformiter ad plura divisibilia indivisibiliter sumpta, quod negant; vel nihil? hoc est contra experientiam, quæ docet calorem & vocem ultra percipi.

II. Confirmari potest 2º, forma viventis non potest 1º introduci, nisi in materiam certæ magnitudinis; atque adeo talem, ut in minorem introduci non possit; quo posito sic argumentor: vel illa materia fuit tota simul ultimò disposita, vel non?

non? si non, ergo prius fuit una pars ultimò ad illam disposita, quam alia; ac proinde finè omni forma substantiali: non enim habet tunc veterem, quia ultimò disposita ad novam; nec etiam habet novam, quia hæc pars materia est minor, quam sit illa materia certæ magnitudinis, quam exigit ad primam sui introductionem, ita ut in minorem introduci non possit; hanc autem sequelam contra nos lib. 1°. Physic. admitti posse negant: si fuit tota simul disposita, ergo agentia naturalia agunt uniformiter & æqualiter per aliquot partes materie divisibiles indivisibiliter sumptas, & non necessariò fortius ac citius in prima divisibili indivisibiliter sumpta, quam in secunda, ut contendimus.

III. Objicies 2°. motus localis non fit in instanti, id est, in parte temporis divisibili indivisibiliter sumpta; ergo nec accretio & nutritio: Probatur consequentia, non potest esse acquisitio majoris qualitatis, quin simul sit acquisitio majoris loci, ergo, &c.

III. Respondeo negando consequentiam, ad ejus probationem distinguo; non potest esse acquisitio majoris qualitatis, quin simul sit acquisitio majoris loci ipsius totius, ratione partium de novo acquiratarum, concedo; quin simul sit acquisitio majoris loci partium præcedentium, ratione sui, nego; quia illæ in rigore non acquirunt majorem locum, sed ipsum totum, ut ex his & superadditis partibus conflatum est.

RESOLUTIO IV.

LIV. Dico 4°. accretio & nutritio quoad plures partes determinatas divisibiles divisibiliter sumptas, non fit continuè successivè, sed interruptè, & cum morulis ita præter supra citatos D. Fromondus lib. 2°. de Anima cap. 5°. art. 3°. ubi sic scribit: Breviter Aristoteli & S. Thome assentimur nutritionem, nempe & accretionem multis in-

tervallis interrumpi solere, &c.

LV. Probatur 1°, quod quoad dictas partes fiat interruptè: alteratio quoad plures partes determinatas divisibiles divisibiliter sumptas non fit continuè successivè, sed interruptè, & cum morulis, (ut patet ex Resolut. 2^a); ergo & accretio ac nutritio. Probatur consequentia, quia hæc alteratio ordinatur ex natura sua ad hanc accretionem & nutritionem.

LVI. Confirmatur, quia producta tota dispositione ad formam in parte sufficienti materie, introducitur in eam formam, & non in alias partes; quia non sunt ad eam ultimò dispositæ, ergo necessariò fit interruptio productionis formæ, ut interim cæteræ partes disponantur, ac proinde accretio quoad dictas partes fit interruptè.

LVII. Probatur 2° quod quoad dictas partes fiat successivè, & cum morulis, quod solum restat probandum: agentia naturalia agunt uniformiter difformiter, citius & intensius in parte proximiori, sensu dato, quam in remotiori, & ordinariè loquendo, in materia alimenti sunt plures partes, quam ut vivens possit per omnes uniformiter tantum & æqualiter agere, ergo, &c.

LVIII. Confirmatur ex Aristotele 3° Physic. cap. 1°. textu 1°, ubi cum dixisset, motum Physicum esse de genere successivorum, textu 6° enumerat expressè accretionem, sumptam scilicet quoad plures partes determinatas divisibiles divisibiliter sumptas, & potius ut totalem, quam partialem, ergo, &c.

LIX. Adde 1°. in homine & simili composito, partim spiritali, & partim materiali, idem dicendum de productione unionis, sive generationis, ut unionis, quod hic & Resol. præced. de forma viventis, diximus.

LX. Adde 2°. continuationem formæ novæ ad formam veterem, & materie alimenti ad materiam aliti sequi naturam ipsius accretionis, ut patet.

DISPUTATIO SEPTIMA

De Maximo & Minimo.

I. Hæc Disputatio communis est, tam minimo substantiæ, quam qualitatis; sed priusquam ad dubia descendamus.

II. Adverte 2°. à Philosophis duos rei terminos distinguere; unum intrinsecum, quem etiam, maximum vel minimum quod sic appellant, & extrinsecum, quem etiam maximum vel minimum quod non appellant.

III. Intrinsecus est, ad quem res, sive in magnitudine, sive in parvitate pertingere potest, sed non ultra; sic quinque pedes (posito quod homo naturaliter, ultra ascendere non possit) sunt terminus intrinsecus naturalis magnitudinis hominis; semipes verò (supposito quod homo infra descendere non possit) est terminus intrinsecus naturalis parvitatibus hominis.

IV. Extrinsecus est, ad quem res non potest quoad magnitudinem ascendere, & quoad parvitatem descendere.

V. Adverte 2°. allatas definitiones maxime esse

R. P. Francisci Bone Spei Physici

terminorum substantiæ; non verò qualitatis, quorum intrinsecus est qui oritur ex natura qualitatis illius exigentis; extrinsecus, qui à causis extrinsecis.

DUBIUM I.

An dari possit maximum & minimum substantiæ.

Ante Resolutionem
VI. Adverte 1°. dubium etiam intelligi de quantitate, quia realiter est substantia secundum nos; secundum alios, quos in Logica refutavimus, substantiæ coæva proprietatis.

VII. Adverte 2°. dubium tam procedere de non viventibus, quam de viventibus.

VIII. Adverte 3°. statum communem rerum, qui passim connaturalis dicitur, non tam considerari ex rebus ipsis secundum suas naturas, quam secundum suum ordinem, quem habent ad concursum

D d

Dei

Dei ordinarium, & modum operandi causarum naturalium, quæ pro illo tempore sunt; nam quoddam homo jam vivat naturaliter ultra centesimum aut centesimum decimum annum, id non habet ex natura sua; alioqui Adam, Abraham, & alii multi olim contra & supra naturam, ferè mille annis vixissent, quod non est dicendum.

ix. Advèrte 4°. dubium procedere de rebus juxta statum communem & connaturalem: nam non est cur secundum Dei omnipotentiam & concursum ejus extraordinarium ulla substantia, vel qualitas, dicatur habere terminos magnitudinis, aut parvitat, ultra quos, nec crescere, nec decre- scere possit. His præmissis, sit

R E S O L U T I O I.

x. **D**ico 1°. viventia secundum statum rerum communem & præsentem habent terminos intrinsecos & extrinsecos magnitudinis & parvitat in accretione & decrectione.

xi. Probatur prima pars 1° ex Aristotele 1° Physic. cap. 4. text. 16°. & 2°. de Anima cap. 4. text. 41°. ubi eam expressè docet.

xii. Probatur 2°, quia alioqui corpus posset tandem fieri infinitæ magnitudinis, & consequenter capite ferè infinitè distans à stomacho; quo casu homo non posset nutrir, quia requireretur ferè infinitum tempus ad trajectionem alimenti ore ad stomachum, ergo, &c.

xiii. Probatur 3° experientia: primi parentes, qui ferè ad mille annos vitam protraxerunt, non fuerunt, secundum quod legitur, majores nobis, ac proinde non semper accreverunt in magnitudine, nec nos, quantum experimur, ultra vigesimum quintum annum in magnitudine crescimus, & si impinguescamus, sæpe contingit nos nimia pinguedine suffocari, ergo, &c.

xiv. Confirmatur, viventia accrescunt per nutritionem; sed in illis potentia nutritiva est finita, & ejus instrumenta v. g. calor naturalis, &c. paulatim minuuntur & debilitantur, ergo & ipsum vivens.

xv. Probatur secunda pars; quia formæ vitales requirunt corpus organicum, quod debet esse certæ magnitudinis, & tale, in quo anima operationes sibi proprias commodè exercere possit; sed eas exercere non potest in qualibet parvitate corporis; unde experimur plantas, animalia, &c. non nisi generari in certa magnitudine seminis, embrionis, &c. ergo, &c.

xvi. Objicies tamen, inventi sunt gigantes magnitudinis super communem hominum statum; ergo, vel species humana non habet terminum magnitudinis, vel aliqui hominum eam excedere possunt, quod est absurdum, ergo, &c.

xvii. Respondeo distinguendo consequens quoad primam partem, ergo species humana non habet terminum accretionis consistentem in indivisibili & omnibus communem, concedo consequentiam; diversum pro diversitate causarum concurrentium, tam internarum, ut sunt calor naturalis, temperamentum, cujusq; &c. quam externarum, ut sunt cibi, Cælum, parentes, &c. nego consequentiam; in gigantibus autem aliæ & fortiores sunt causæ internæ & externæ.

R E S O L U T I O II.

xviii. **D**ico 2°, non viventia, inter quæ comprehendens vinum, adipem, oleum, tam ex olivis, quam cætis, anguillis, &c. pro statu separationis à vivente totali; non videntur connaturaliter habere ex parte sua, aut causæ accrementum dantis, terminos intrinsecos & extrinsecos magnitudinis, præter mundum, ultra quos naturaliter excrecere non possint. Ita Scotus in 2um distinct. 2. quæst. 9. quem, præter suos, sequuntur Recentiores, exceptis Thomistis plerisque, & nominatim Patribus nostris Complutensibus Physic. Disp. 27. Cajet. Ianduno, Nazario, &c.

xix. Probatur, non apparet, cur alter Oceanus, si daretur, non posset naturaliter cum hoc continuari, aut ignis per subministrationem novi & novi ligni in infinitum, naturaliter augeri; imò alioqui non posset maximus ignis stupam naturaliter comburere, quod est absurdum, ergo, &c.

xx. Nec dicas primò potentiam combustivam ignis per continuam actionem minui & debilitari, non secus ac minuitur & debilitatur potentia nutritiva in homine per continuam nutritionem; nam disparitas est, quod scilicet casu dato, cum augmento ignis augeatur continuò potentia combustiva; in homine verò, sicut non continuò augetur, ita nec ejus potentia nutritiva.

xxi. Nec dicas 2° ex Patribus nostris Complutensibus, ignem illum majorem maximo non futurum in statu debitæ dispositionis, vel conservationis, sed in statu corruptionis, & viæ ad interitum, de quo procedit resolutio. Contra enim est, quod sicut multiplicatio individuorum facit ad conservationem speciei, & non ad destructionem; ita augmentatio hujus ignis v. g. facit ad conservationem, & non ad destructionem hujus individui; & certè augmentatio illa, non tollit qualitates ignis conservativas, sed auget.

xxii. Nec dicas 3° cum Patribus nostris Complutensibus ex Cajetan. & Nazario. item cum Patre Arriaga, stupam quidem ab igne maximo comburendam, non tamen continuandam, cum altero igne, eò quod hic non possit crescere; nam cum stupam ante combustionem supponatur ab altero igne indistans, & alterum ignem stupam per suam combustionem reddere ejusdem secum temperiei, hoc ipsò quod combusta est, continuatur cum altero igne; quia, ut supra diximus, continuatio alii & alimenti nihil aliud est, quam ipsum alitum & alimentum, ut connotantia indistantiam ab invicem, & similem dispositionem temperiem.

xxiii. Adde tamen illa non viventia impediri ne infinitè crescant, vel defectu materiæ aptæ ad introductionem suæ formæ, vel defectu loci; nam ultra mundum excrecere non possunt, qui tamen finitus est, ac proinde ex parte illorum habent terminum magnitudinis determinatum secundum præsentem statum.

RESOLUTIO III.

xxiv. **D**ico 3°. non viventia habent terminos extrinsecos & intrinsecos parvitatibus connaturaliter & secundum præsentem statum. ita PP. nostri Complutenses contra Scotum & alios Resol. 2ª citatos. Probatur, quia continuum, in infinitum à nobis dividi non potest, & ignis valde parvus citò extinguitur, ergo non viventia habent terminos extrinsecos & intrinsecos parvitatibus connaturaliter & secundum præsentem statum; si-
ve id proveniat ex natura ipsorum, si-ve ab agentibus contrariis.

xxv. Dices, quando producit non vivens nihil potest ejus assignari, tam parvum, quin aliquid minus antea fuerit productum, scilicet indivisibile aliquod in fluxu; ergo in non viventibus, non datur terminus parvitatibus connaturaliter.

xxvi. Respondeo negando antecedens, nam licet non viventia sic à Deo produci possint, ut in fluxu sint indivisibilia naturalia, id est, semper præsupponant partes prius & prius productas; ab agentibus tamen naturalibus non possunt; quia hæc non agunt, nisi in certa magnitudine; nec certè satis intelligi potest, quid sint illa indivisibilia in fluxu, & cur fluxum interrompendo non possint esse in actu indivisibilia, & naturaliter talia existere, quæ admitti non debent; & si admitterentur citò perirent, ob agentium circumstantium contrarietatem.

D V B I V M II.

an detur maximum & minimum qualitatis.

RESOLUTIO I.

xxvii. **D**ico 1°. non datur per se juxta præsentem statum terminus intrinsecus & extrinsecus, præter mundum, magnitudinis qualitatis in extensione.

xxviii. Probatur, non datur talis terminus substantiæ non viventis, ergo nec qualitatum in illa existentium; consequentia tenet à pari; antecedens patet ex Dubio 1°.

RESOLUTIO II.

xxix. **D**ico 2°. juxta præsentem rerum statum datur terminus parvitatibus qualitatis in extensione, extrinsecus, & intrinsecus.

xxx. Probatur prima pars, quia agentia naturalia non agunt, nisi ad certam magnitudinem (unde communiter supponitur dari minima Physica, quod patet ex Disp. præced.) sed ab agentibus naturalibus sumitur terminus extrinsecus effectus, ac proinde qualitatis, ergo, &c.

xxxi. Probatur secunda pars, si non daretur terminus intrinsecus parvitatibus qualitatis in extensione, nec etiam daretur terminus extrinsecus sphaeræ activitatis agentium naturalium; nam quolibet minimo qualitatis dato, illud posset agere in passum propinquum, imò etiam ejus pars & hujus partis pars, & sic in infinitum, quod non admittitur, ergo, &c.

RESOLUTIO III.

xxxii. **D**ico 3°. juxta præsentem statum datur terminus magnitudinis qualitatis in intentione, extrinsecus, non verò intrinsecus.

xxxiii. Probatur prima pars; quia ejus causa naturalis habet determinatam virtutem ad tantam intensionem, & non ad majorem, ut patet in igne, aqua, &c. sed à causa petitur terminus extrinsecus, ergo, &c.

xxxiv. Probatur secunda pars; quia non est, cur ex natura sua qualitas quælibet non possit magis, ac magis intendi; licet naturaliter, defectu causæ naturalis nunquam plus intendatur, ergo, &c.

xxxv. Objicies ex Patre Oviedo de Generat. Cont. 4. puncto 3°. qualitas, ut sit dispositio ad formam, debet esse in tanta intensione & non in majori; sed sunt qualitates, quæ sunt ex natura sua dispositiones ad formam, ergo, &c.

xxxvi. Respondeo distinguendo minorem; sed sunt qualitates, quæ naturæ suæ sunt dispositiones aptitudinales ad formam, concedo minorem; actuales, nego minorem; calor enim v. g. ex natura sua, aptus quidem est esse dispositio ad formam ignis, & sic de aliis; nihil tamen fit contra naturam ipsius, si conservetur extra ignem, & non sit dispositio actualis ad formam ignis, eo autem casu non habet terminum intrinsecum magnitudinis; quia (ut paulò infra fatetur Pater Oviedus) qualitates, quæ non sunt dispositiones ad formam, ut v. g. lux, talem terminum non habent.

RESOLUTIO IV.

xxxvii. **D**ico 4°. juxta præsentem rei statum datur terminus parvitatibus qualitatis in intentione, extrinsecus & intrinsecus.

xxxviii. Probatur prima & secunda pars, quia datur in extensione, ergo & in intentione; consequentia tenet à pari ob eandem utriusque rationem.

xxxix. Probant nonnulli alii, esse est propter operari, sed qualitas non potest operari in qualibet parvitate, ergo, &c. Verum hoc nihil probat, quia nec esse est propter operari seorsim ab aliis coagentibus, sed simul cum illis; nam potentia viviva habet esse sine speciebus, & sic de aliis; sine illis tamen operari non potest; bene cum illis: unde sufficiet, quod minima pars, cum aliis conjunctim, operari possit, licet seorsim non posset: deinde materia est propter formam, essentia propter proprietates ut octo intensas, &c. potest tamen materia sine forma, essentia sine proprietatibus ut octo intensas existere naturaliter: denique, si esse sit propter operari seorsim ab aliis partibus, assignare non poterunt terminum sphaeræ activitatis qualitatum; nam ille maximè esset ultima pars, tam parva ut naturaliter agere non posset, quam non agnoscunt.

xl. Objicies cum P. Arriaga (quod est etiam fere fundamentum P. Oviedi hic) Disput. 3^a. de Generat. num. 88. dum materia paulatim ad ignem disponitur, antequam producatur ultimum indivisibile caloris, datur jam in illo passo primum indivisibile frigoris; ergo frigus potest existere in

indivisibili qualitatis, & idem à contrario de calore dicendum.

XL I. Respondeo ex dictis supra, non dari ultimum indivisibile caloris; sed id caloris, quod in passum ultimò introducitur, esse partem formaliter divisibilem in multa minima (quæ à nobis determinari non possunt) caloris naturaliter indivisibilia, ut clarè sequitur ex Disputat. præced. Dub. 3°. Resolut. primâ, ad cuius præsentiam cedit etiam pars frigoris naturaliter simili modo

divisibilis; nam sicut agentia extensivè talem partem producant instantaneè, sive totam simul, ita & intensivè, ut constat ex dictis loco citato. Ex his

XLII. Collige omnia liquida & homogenea non viventia in statu separationis à viventibus, si illis aliquando conjuncta fuerint (idem est de qualitatibus homogeneis) secundum statum præsentem non habere terminum intrinsecum magnitudinis.

DISPUTATIO OCTAVA

De Intensione & Remissione Qualitatis.

D V B I V M I.

Quid sit, & quomodo fiat Intensio & Remissio.

R E S O L U T I O I.

I. **D**ico 1°. Intensio est additio gradus; ad gradum ejusdem qualitatis in eadem parte subjecti. Remissio verò est deductio gradus à gradu ejusdem qualitatis in eadem parte subjecti, differunt ab extensione majori & minori, quòd hæc fiant in diversis partibus subjecti, illæ in eadem.

II. Dari hanc intensiorem & remissionem, sensuum experientiâ comprobatur; nam igni adstantes sentimus calorem augeri, absentes minui, in eadem parte manus: item in meridie in eadem parte aeris majorem lucem, quàm sub vesperam: unde præsens difficultas non est, an detur; sed de modo, quo fiat: Pro quo fit

R E S O L U T I O II.

Rejiciuntur sententiæ minus probabiles, prima Agidii Romani Quodlibeto secundo question. 14^a.

III. **D**ico 2°, qualitates non solum intenduntur quasi per accidens, per majorem expulsiorem, vel remotionem contrarii à subjecto.

IV. Probatur 1°, quia nullæ qualitates, quæ carent contrario intenduntur, ut lux, sonus, &c. item gratia & charitas quatenus in iustis; alioqui sequeretur omnes iustos esse æqualiter gratos, habere æqualem charitatem, &c. quia omnes æquè carent peccato mortali contrario; id autem non admittitur.

V. Probatur 2°. Gratia habitualis, quantumvis remissa, peccatum totum contrarium expellit, ac removet, & postmodum intenditur absque eo, quòd magis expellatur peccatum; nisi velit magis posse expelli, quàm totaliter, & in rebus, quæ deficiunt totaliter, admittere magis & minus, quod est ridiculum.

VI. Probatur 3°. Potest esse major expulsio & remotio contrarii, & non esse intensio, ut, si Deus frigus in aqua remittit, & calorem introduci, non sinat, ergo, &c.

VII. Probatur 4°. Potest esse intensio & ma-

nere totum contrarium; ut si ad præsentiam contrarii, Deus aliud contrarium supernaturaliter conservet, ergo, &c.

VIII. Probatur 5°. In majori remotione & expulsionem contrarii à subjecto, adjicitur gradus ad gradum contrariæ formæ succedentis, ergo & deijcitur gradus à gradu formæ recedentis, ergo, &c.

IX. Prob. 6°. Quando in aqua producitur remissus calor, perit totum frigus aquæ simul, vel pars illius tantum? si primum, ergo remissus calor est summè intensus; quia contrarium tunc est totaliter expulsum & remotum: si secundum, ergo intenditur per partes, sicut frigus perit per partes; ergo qualitates, non solum intenduntur quasi per accidens per majorem expulsiorem, &c.

X. Obicies, Aristoteles 5°. Physic. textu 29° docet majorem & minorem intensiorem & remissionem fieri per majorem & minorem admixtionem contrarii, ergo, &c.

XI. Respondeo Aristotelem solum velle, illam fieri per majorem & minorem admixtionem contrarii ex dejectione gradus à gradu formæ antiquæ, & adjectione gradus ad gradum formæ novæ, ut docebimus infra: unde nego consequentiam, quia id vult per suam sententiam vitare impugnatus Author.

secunda Avicennæ, Durandæ, Godofridi.

Quos citat Suarez in Metaphysica Disputat. 5^a sect. 2^a.

XII. **D**ico 3°, qualitates non ita intenduntur, ut prior remissa tota corrumpatur; & tota nova perfectior producat.

XIII. Probat P. Arriaga 10; quia vel illa qualitas perfectior esset ejusdem speciei cum præcedente, vel non? si non; ergo per eam non fieret intensio: si sit ejusdem speciei, ergo tam calidum erit subjectum per unam qualitatem, quàm per aliam; quod tamen aperte falsum est.

XIV. Verum hæc ultima consequentia optimè ab adversariis negari potest, dicendo illam qualitatem perfectiorem reddere subjectum calidius; quia eminenter plures gradus solo numero distinctos in se continet; sicut enim qualitas formaliter intensiva ex quatuor gradibus solo numero distinctis, est ejusdem speciei cum qualitate formaliter intensiva ex tribus gradibus solo numero distinctis; ita qualitas eminenter intensiva, ex quatuor gradibus solo

solo numero distinctis, est ejusdem speciei cum qualitate eminenter intensa ex tribus gradibus solo numero distinctis.

xv. Probat 2° P. Oviædus efficacissimè, ut loquitur: si intensio fieret per adventum qualitatis perfectioris, destructa remissa; remissio fieret per productionem remissioris, intensa corrupta, quod fieri non posse facile probatur, inquit, cum aqua agenti frigido circumdata in pristinam frigiditatem restituitur, calor successivè remittitur (ut experientia ostendit) sed non est à quo producatur calor remissus, ergo, &c. hocque argumentum etiam asserit Pater Arriaga tamquam meliorem suæ conclusionis probationem. Verùm hæc probatio fortis quidem est in nostra sententia, in qua docemus calorem seipsum conservare; minimè verò in sententia Oviædi, Arriagæ, & aliorum; quia illis respondebit Durandus calorem illum remissum produci ab eo, à quo intensior conservabatur; si enim potuerit intensiorem conservare, potuit remissorem loco ejus producere; idem dicendum etiam erit, ubi habitus vitii per actus virtutis remittetur, quidquid dixerit Arriaga habere majorem vim in habitu vitioso. Opponit se P. Comptonus, Deus non producit quidquam ut author naturæ, nisi ad exigentiam causarum secundarum, quæ hîc non est: Sed frustra opponit se; quia dicent ad hominem, sicut Deus per te res conservat ut author naturæ præter exigentiam causarum secundarum, uti lib. 2°. Physic. disputat. 6. Dub. 3°. vidimus, ita hîc qualitatem illam producit.

xvi. Probat 1°, habitus supernaturales, & ex consequenti etiam naturales (si positivi dentur) intenduntur per suos actus, ergo remanent, qui prius fuerunt, utpote causæ illorum actuum quando intenduntur: ergo, &c.

xvii. Probat 2°, omnis qualitas vel corrumpitur per se, id est, à contrario? vel per accidens? id est, defectu subjecti, vel defectu causæ conservantis? sed in intensione nullo ex dictis modis qualitas remissior corrumpitur, ergo, &c.

xviii. Probat 3° minor pro prima parte, quia vel qualitas intensa non habet contrarium, vel licet habeat, causa intendens est ejusdem rationis cum qualitate remissiori; unde ejus conservationi potius, quam ejus corruptioni inservit: Probatur secunda pars, quia manet subjectum idem, quod sicut servit productioni perfectioris, ita servit conservationi remissioris, potius quam illius corruptioni.

xix. Probat 4° pro tertia parte, quia causa conservans plerumque est illa ipsa, quæ perfectiorem producit; unde, si hanc producat, non est cur illam corrumpat.

xx. Nec dicas cum Arriaga, illam per accidens corrumpere, sicut potentia generativa destruit formam embryonis, quam conservabat, ut perfectiorem producat; est enim disparitas, quod calor remissior & intensior sint ejusdem speciei, ac proinde compatibles; forma verò embryonis (si detur animarum successio, de quo in Libris de Anima) & perfectior succedens sunt diversæ speciei, ac proinde incompatibiles; Adde tamen verisimilius esse non dari istarum animarum successionem in vivente, de quo in Libris de Anima, ut dixi.

xxi. Confirmatur, non est verisimile ad productionem caloris ut unum in aqua perire octo gradus frigoris, quod fieret, ut patet, ergo, &c. Probatur major; quia alioqui non est cur produceretur calor ut unum tantum, & non ut octo, quandoquidem frigus ut octo recederet, sed non producitur ut octo (ut experimur.) ergo, &c.

xxii. Objicies tamen, in omni motu non potest acquiri terminus ad quem, nisi pereat terminus à quo; sed terminus à quo morus, quo fit intensio, est qualitas remissa, & terminus ad quem, intensa de novo producta; ergo destruitur prior remissa ad productionem perfectioris intensæ.

xxiii. Respondeo, transeat major, (quia tantum vera est, ubi terminus ad quem importat recessum à termino à quo; non verò accessum & additionem uti hîc) distinguendo minorem; sed terminus à quo, &c. est qualitas remissa quatenus est tot gradus præcisè secundum se, nego minorem; quatenus est tot gradus non uniti superaddendis, concedo minorem: unde similiter distinguo consequens, ergo destruitur prior remissa, quatenus est tot gradus præcisè secundum se, nego consequentiam; quatenus est tot gradus non uniti superaddendis, concedo consequentiam; nam de non unitis fiunt uniti, & qualitas, quæ quatenus secundum tot gradus non unitos superaddendis est remissa, ut unita superadditis fit intensa.

Tertia Thomistarum omnium residuorum, Cajetani, Capreoli, Henrici, nostrorum Complut. Ioannis à S. Thomæ, & plurimorum aliorum ab eis citatorum.

xxiv. Dico 4° qualitates non intenduntur per hoc, quod eadem indivisibiles in se permanentes in eodem subjecto magis radicentur, perfectius educantur, inhæreant, uniantur, &c. licet reipsa nihil omnino qualitatis producat de novo.

xxv. Probat 1°, quia non nisi per modos obscurissimos & intelligibiles explicant suam majorem radicationem, perfectiorem educationem, &c. nosclare intensionem nostram explicamus, ut infra patebit, ergo, &c.

xxvi. Probat 2° antecedens pro prima parte, illa major radicatio, perfectior educatio, unio, &c. terminatur ad eandem indivisibilem qualitatem secundum eandem entitatem realem spectatam; vel secundum diversas formalitates & potentialitates virtualiter objective ab ea distinctas, vel secundum modum aliquem ab ea realiter distinctum, & illi realiter superadditum? sed nihil horum dici potest, ergo, &c. Probatur major, quia intentio ac per consequens major illa radicatio, debet esse motus positivus; qui necessarius ad aliquid positivum terminari debet, ergo, &c.

xxvii. Probat 3° minor pro 1^a parte: frustra ad illam qualitatem indivisibilem spectatam secundum eandem entitatem realem terminaretur; nam ita superfluum, putant, idem produci per duas actiones totales, ac per consequens idem radicari, educi, uniri, &c. per duas radicationes, educationes, uniones, &c. totales, ut nequidem divinitus, id fieri posse asserant; deinde terminetur ad illam; non tamen faciet propterea qualitatem intensio-

rem, sed magis unitam, magis radicatam, &c. quia qualitatem esse intensiorem sensu experimur; radicationem verò, eductionem, &c. nullus sensu experitur, aut discernit à creatione supernaturali extra omne subiectum: unde tantum gratiæ erit in puero recens baptizato, quantum in Sanctorum hominum sanctissimo, sed minus unionis, radicationis, &c. dumtaxat, quod non velim asserere, cum augmentum veræ gratiæ & gloriæ, supra primam, Trident. sess. 6. Can. 32. agnoscat, & non tantum augmentum unionis. Denique, cum novæ radicationes, eductiones, uniones, &c. quæ faciunt formam intensiorem, sint ejusdem rationis cum prima, utpote ex eodem subiecto & ad eandem indivisibilem formam, debent necessariò esse in eodem subiecto, in quo est prima; sed ne admittant in eodem subiecto plures formas ejusdem rationis ad hanc intensiorem explicationem refugiunt; ergo, &c.

xxviii. Probatur minor pro secunda parte; quia, præterquam quòd illud fundetur in sententia admittente præcisiones objectivas, & proinde omnes hujus difficultates involvat, terminus radicationis, eductionis, unionis, &c. debet esse ens realiter existens ante animam; illæ autem virtualitates & potentialitates, non nisi ut idem realiter cum prima qualitate, existunt ante animam: unde minor pro hac parte rejicitur, uti pro prima. Deinde si qualitas posset secundum diversas sui virtualitates & potentialitates, terminare diversas radicationes, eductiones, uniones, &c. posset & materia secundum diversas sui virtualitates & potentialitates recipere diversas formas substantiales totales, quod similiter negant; ergo, &c.

xxix. Probatur minor pro tertia parte: quia, sicut qualitas non est qualitas per modum superadditum, ita nec est intensa qualitas per modum superadditum; vel enim in intensione albedinis, modus ille, qui superadditur est albedo, vel non? si primum, ergo albedo intenditur per partes & gradus, & in intensione non permanet eadem indivisibilis, quæ ante, ut volunt: si non, sicut præcisus ab albedine non faceret subiectum album; ita nec illi superadditus facit subiectum magis album, quàm ante: deinde, cum superintenditur albedo, vel novus modus ejusdem secum rationis superadditur, vel hic perit, & perfectior producit? non hoc, quia id sufficienter contra Avicennam & Durandum statim rejectum est: neque etiam illud, quia id refugiunt, ut statim vidimus, in eoque nobiscum convenirent, quòd ille modus intenderetur additione partis ad partem, & idem dicendum foret de ipsa qualitate, ergo, &c.

xxx. Adde multò minus intensiorem fieri per mutationem existentie, qualitate integrâ permanente; quia, præterquam quòd existentia non distinguatur realiter ab essentia actuali, contra hanc existentiam fieri possunt omnia argumenta, quæ contra radicationem, eductionem, unionem, &c. fieri possunt, ergo, &c.

xxxi. Confirmantur primò hæc omnia: si uno ex prædictis modis fieret intensio, non est ratio cur quælibet forma substantialis, imò & anima rationalis intendi non posset, sed negant, etiam divinitus, id fieri posse, ergo, &c.

xxxii. Confirmantur secundò, qualitas intensa

est activior remissa; sed sicut non est activa per unum ex illis modis, sed per suam entitatem; ita nec est activior, ac per consequens intensa, uno ex illis modis.

xxxiii. De mente Divi Thomæ non satis constat, ut fatetur Cajetanus, favet enim nobis 2^a. 2^a. quæst. 24. art. 4. ad 3um docens eos propriam vocem ignorare, qui dicunt qualitatem intendi per majorem radicationem, & non secundum essentiam; si verò alibi aliter loquatur, ex diverso fundamento procedit, scilicet individuationis & distinctionis formæ à subiecto, quod falsum putamus, & non ex propria Divi Thomæ sententia dictum, ut ostendimus in Metaphysica.

RESOLUTIO V.

Stabilitur nostra Sententia.

xxxiv. **D**ico 5° post sanctum Bonaventuram, Gabrielem, Gregorium, Okamum, Scotum, Vasquez, Suarez, & alios de Societate communissimè, &c. qualitates intenduntur per additionem gradus ad gradum præexistentem in eadem parte subiecti; remittuntur verò è contra, per deductionem gradus à gradu remanente in eadem parte subiecti. Sed ante probationem,

xxxv. Nota in entitate intensiva qualitatis varias esse partes; aliæ enim sunt graduales; aliæ gradus; gradus numerantur ordinariè octo à Philosophis, ut sic commodius intensiōis natura explicetur, graduales sunt istorum graduum partes; & si proportionales, in quolibet gradu sunt infinitæ. Hoc notato,

xxxvi. Prob. Resol. 1°, refutationibus aliarum sententiarum, & objectionum contra hanc solutionem.

xxxvii. Probatur 2°, intensio est verum augmentum, sed augmentum qualitatis intelligi non potest sine additione novæ partis qualitatis; aliàs non esset qualitatis, sed alterius augmentum, ut patet: ergo, &c. Probatur major; quia extensio est verum augmentum quoad aliam partem subiecti: ergo intensio est etiam verum augmentum quoad eandem partem subiecti, consequentia tenet à simili.

xxxviii. Probatur 3°, in intensione augetur virtus intrinseca qualitatis; ac proinde fit magis activa, ergo illi additur aliquid activum ejus, cuius est activa; sed id non potest esse nova radicatione, nova eductio, nova unio, &c. quia hæc non sunt alterius qualitatis similis activæ, ergo, &c.

xxxix. Probatur quartò, ab aurora usque ad meridiem videmus lumen aëris semper intendi, sed nihil videmus aliud, quàm lumen, ergo lumen intenditur, per partes plures & plures in eadem parte subiecti additas.

xl. Objicies ex Aristotele 4° Physic. textu 84°. *ex calido fit magis calidum, nullo facto de novo calido*; ergo non producit novus gradus caloris, quando fit intensio caloris.

xli. Respondeo Aristotelem solum velle, magis calidum fieri nullo facto de novo extensive calido; ac proinde, quando fit intensio, novum gradum caloris in alia parte subiecti non produci; non vult autem magis calidum fieri nullo intensive

renfirè factò de novo calido; ac proinde, quando fit intensio, novum gradum caloris in eadem parte subjecti produci, quod docemus.

D V B I V M II.

an gradus qualitatis intense sint homogenei, an heterogenei.

XLII. Ante Resolutionem

A Suppono gradus homogeneos dici illos, qui sunt omnino similes, seu ejusdem rationis; heterogeneos verò illos, qui dissimiles seu diversæ rationis: Mendoza, & Murcia putant esse heterogeneos & diversæ rationis specificæ: Suarez verò esse quidem ejusdem speciei, differre tamen differentia entitativâ, ita scilicet, ut primus gradus sit imperfectissimus; secundus paulò perfectior, & ita usque ad octavum, iis tamen manentibus semper intra eandem differentiam specificam: Scotus verò & plures alii (quos sequemur) omnes esse homogeneos probabilius censent. Pro quo fit

R E S O L U T I O.

XLIII. **D**ico, omnes gradus qualitatis intense sunt homogenei.

XLIV. Probant nonnulli primò, & nominatim Pater Poncius, Arriaga, &c. quia si gradus qualitatis intense essent heterogenei, primus esset superfluous præsentè secundo, & secundus præsentè tertio; quia primi in secundo; secundi in tertio, tota perfectio contineretur, & aliquid amplius. Sed

XLV. Contra Responderi potest 1º, primum gradum esse necessariam dispositionem ad secundum ex natura rei; 2º illum tam esse de essentia qualitatis intense ut duo, quàm secundum gradum; 3º juvare ad celeriores & intensiores actionem secundi: 4º sicut calor adhuc est utilis in præsentia ignis, licet tota ipsius perfectio in igne contineatur: ita & primus gradus, licet, &c.

XLVI. Probant secundo, quia sequitur ex opposita sententia, justum plus mereri actu uno remisso; quàm alio charitatis intensissimo; sed hoc est absurdum, ergo, &c. Probatur major, justus per actum charitatis intensissimum sit meritis v. g. sex gradus gratiæ, per secundum valde remissum sit meritis unum tantum, sed septimum; plus fuerit meritis actu remisso, quàm intensissimo; quia septimus gradus est perfectior sex aliis.

XLVII. Contra tamen Responderi potest meritum non solum attendi per ordinem ad opus; sed etiam per ordinem ad gratiam, à qua procedit opus: unde, cum à gratia valde intense, possit procedere actus charitatis valde remissus Physicè, & è contra, à gratia valde remissa actus charitatis Physicè intensissimus (nam gratia non est principium Physicum operis, sed moraliter tantum significans) mirum non est, si quandoque contingat justum per actum charitatis remissum plus mereri, quàm per intensissimum, idque etiam nos admittere debemus.

XLVIII. Respondet P. Oviedus dici posse septimum gradum gratiæ esse quidem perfectiorem Physicè, non tamen moraliter in ratione meriti:

item septimum gradum visionis beatificæ esse quidem perfectiorem Physicè; non tamen moraliter in ratione beatitudinis; quia omnes sunt æquales, & eadem ratione objectum attingentes, æqualique claritate; sed hæc Responsio videtur mihi difficilis; quia non apparet quomodo gratia aliter, quàm secundum esse Physicum sit principium meriti, ac proinde etiam non apparet, quomodo gratia perfectior Physicè, non sit moraliter perfectior in ratione meriti; idem est de visione beatifica; illa enim secundum esse Physicum est beatitudo nostra, ergo quò Physicè perfectior, eò est moraliter perfectior in ratione beatitudinis.

XLIX. Probant 3º, uti & P. Poncius, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla prorsus est necessitas multiplicandi gradus heterogeneos, ergo, &c. Sed

L. Contra, qualitas intendi potest per gradus homogeneos & heterogeneos, sive similes, & dissimiles, æquales & inæquales; neque est, ulla omnino necessitas asserendi potius intendi per homogeneos, quàm heterogeneos: ergo, &c. Vbi vides in ipsos aperte probationem retorqueri. Quare aliter

LI. Probatur Resolutio, plures primi gradus qualitatis intense in diversis subjectis sunt homogenei, ut fateri debent adversarii; sed si ponerentur divinitus in eadem parte subjecti, facerent qualitatem intensam, ergo gradus qualitatis intense sunt homogenei: Probatur minor, in qua tantum est difficultas; quia ad intensionem qualitatis solum requiritur, ut plures gradus ejusdem qualitatis, sive similes, sive dissimiles ponantur in eadem parte subjecti, ergo, &c.

LII. Confirmatur, eodem modo agit sol, & eandem lucem producit in passo lucido ut unum, ac in non lucido, sed si agit in passum non lucidum producet lucem ut unum, homogeneam cum luce, quæ præxisteret ut unum, & si agit in passum lucidum ut unum illam intendit, ergo omnes gradus qualitatis intense sunt homogenei. Probatur major; quia seipso determinatus est ad producendum gradum lucis similem illi, qui præxisteret ut unum; nisi à subjecto determinetur ad dissimilem producendum; sed à subjecto ad id non determinatur: ergo, &c. Probatur minor; quia subjectum est indifferens ad recipiendos gradus homogeneos, vel heterogeneos, ergo, &c.

LIII. Objicies primò, si gradus essent homogenei, non posset reddi ratio, cur qualitas intensa sit activior remissa; sed hoc est absurdum, ergo, &c. Probatur major; quia, vel illa major activitas proveniret à gradibus superadditis, vel ab unione non primum, quia gradus superadditi sunt omnino similes; neque secundum, quia unio non est principium agendi, ergo, &c.

LIV. Respondeo negando majorem, ad ejus probationem Respondeo distinguendo, vel illa major activitas proveniret à gradibus superadditis distributivè, & seorsim sumptis; nego antecedens; à gradibus collectivè sumptis, & ut unitis, concedo antecedens: vis enim unita fortior est seipsa dispersa, ut patet in duobus ignibus, qui fortius agunt conjuncti, quàm separati.

LV. Adde tamen majorem activitatem non provenire à qualitate intensa ut intensa formaliter, sive in eadem parte subjecti; nam centum gra-

dus caloris, positi in centum subjectis penetratis, non sunt calor intensus ut centum; haberent tamen effectum eundem, cum calore intenso ut centum; quia activitas augetur ratione intimæ præsentia & coexistentia agentium, quæ tunc eadem esset inter illos gradus, ac si essent in eodem subjecto, ut patet: sed provenit ab intensa virtualiter, id est, habente virtutem intensam, sive eandem inter suos gradus intimam præsentiam & coexistentiam, ut patet in speciebus Eucharisticis, quæ sunt sine subjecto (nam quantitatem ibi non agnoscimus) habent tamen aliæ aliis maiorem activitatem.

LVI. Obicies 2°, si gradus sint homogenei non poterit salvari contrarietas qualitatium; sed hoc est absurdum, ergo, &c. Probatur major, in sententia opposita illa contrarietas salvatur in expulsiōne & oppositione octavi gradus unius cum primo alterius, septimi cum secundo alterius, & sic deinceps: sed in hac sententiā, cum gradus sint omnino similes, nullus est propriè octavus, primus, septimus, secundus, &c. nec est ratio, cur hic potius, quàm ille expellatur, ergo, &c.

LVII. Respondeo negando maiorem; ad ejus probationem, nego minorem pro prima parte; nam ille, qui ex una parte octavo loco producit, est octavus; & ille, qui ex alia parte primo producit, dicitur primus: Ad minorem verò pro secunda parte, Respondeo rationem esse, cur potius expellatur octavus, quàm primus, quia est terminus capacitatis subjecti, quò verò gradus intensiōis magis accedunt ad terminum capacitatis subjecti, minùs fortiter in subjecto radicanter & subjacentur; quia semper magis & magis accedunt ad incapacitatem similium graduum recipiendorum, cum (ut omnes supponunt) non possit, nisi octo gradus ejusdem qualitatis recipere; unde fit, quòd magis accedentes ad octavum, priùs; magis recedentes, posterius, expellantur; & sint tamen ejusdem rationis; quia id non exigunt, sed provenit ex natura subjecti: & hæc est clarissima & bona ad hoc argumentum solutio, pro qua omnes, quos scio nostræ sententiæ Authores ad Deum recurrunt, ut determinatorem gradus præ cæteris expellendi; verùm mihi semper visum est absurdum, & parum Philosophicum in naturalibus ad Deum recurrere; maluissimèque contrariam

sententiam amplecti, quàm id facere.

LVIII. Obicies 3°, si gradus sint homogenei, simile poterit agere in simile, imò remissius poterit intendere intensius, sed hoc dici non potest, ergo, &c. Probatur major, quia si gradus sint omnino similes, tam perfectus erit primus, quàm secundus, adeoque poterit primus secundum, secundus tertium producere, postea quartum, postea quintum & sic consequenter, ergo, &c.

LIX. Respondeo primò ad hoc argumentum, quòd est fortissimum oppositæ sententiæ, illud esse ab adversariis solvendum, quòd ideo in ipsos retorqueo: si gradus sint heterogenei simile poterit agere in simile; imò remissius poterit intendere intensius; sed hoc dici non potest, ergo, &c. Probatur major; quia si gradus sint heterogenei, octavus erit perfectior septimo; adeoque poterit octavus alterum septimum producere, septimus alterum sextum, &c. imò duo septimi tertium septimum, duo sexti tertium sextum, &c. quidni tres septimi quattuor septimum, & sic consequenter? quomodo duo possunt unum ejusdem rationis secum, ergo, &c.

IX. Respondebis negando maiorem, ad ejus probationem negabis, quòd octavus secundum septimum produceret & sic de aliis; & pro ratione dabis, quòd frustra illum produceret, cum in eodem subjecto sufficiat unus septimus, & sic de aliis. Verùm similiter

LXI. Respondeo secundò negando maiorem, ad ejus probationem nego quòd primus secundum produceret, quia inde sequeretur primum gradum caloris posse se intendere usque ad octo gradus contra experientiam; quæ intensio, contra experientiam non minùs naturaliter vitari debet quàm frustranea contra te allata graduum septimorum, sextorum, &c. productio: si autem petas rationem à priori hujus experientiæ, tibi similiter incumbit eam dare; & quam dabis, nobis inserviet; constat tamen non omnis experientiæ posse dari rationem à priori. Ex præmissis igitur liquet non minùs in nostra sententia reddi rationem, cur simile non agat in simile, quàm in sententia adversariorum; ac proinde, quidquid Pater Comptonus, nos non magis debemus Axio-ma hoc simile non agit in simile negare, ne quid ultra faceret negotii, quàm ipsi.

DISPUTATIO NONA.

De Rarefactione & Condensatione.

D V B I V M I.

Quid rarum & densum, & quotuplex rarefactio & Condensatio.

RESOLUTIO I.

IXII. **D**ico 1°, rarum est quod sub magnis dimensionibus parum habet materiæ, ut lac bulliens: densum è contra quod sub parvis dimensionibus multum ha-

bet materiæ, ut aqua congelata, ita Aristoteles 4° Physic. cap. 9°.

LXIII. Per dimensiones hic intellige species omnes quantitatis continuæ, scilicet, longitudinem, latitudinem & profunditatem: actio autem quæ corpus fit rarum, dicitur rarefactio & id ratione cujus exigit rarefactionem, raritas; actio verò quæ corpus fit densum dicitur condensatio, & id ratione cujus exigit condensationem, densitas.

RESOLUTIO IV.

LXVIII. Dico 2°, rarefactio & condensatio est duplex, una latè & improprie dicta, altera stricte & proprie dicta.

LXIX. Rarefactio improprie dicta, est, quâ corpus majorem locum occupat per recessum partium ab invicem & intromissionem corporum extraneorum inter illas, ut aeris, aquæ, &c. talis est rarefactio, quâ panis majorem locum occupat, dum partes illius visceramenti à se invicem recedunt, & inter illas intromittitur aer; item quâ spongia majorem locum occupat, dum partes illius post compressionem vi naturali spongiæ à se invicem recedunt, & inter illas intromittitur aqua, velaer.

LXX. Rarefactio proprie dicta, est, quâ corpus majorem locum occupat sine recessu partium ab invicem ob expulsionem corporum extraneorum inter illas; de quâ Dub. seq.

LXXI. Condensatio improprie dicta est quâ corpus minorem locum occupat per accessionem partium ad invicem & expulsionem corporum extraneorum inter illas; talis est condensatio, quâ uva passa bullita minorem locum occupat, dum partes illius vi compressionis & expulsæ aque ad se invicem accedunt, idem est dum spongia plena aquâ vel aere comprimitur.

LXXII. Condensatio proprie dicta est, dum corpus minorem locum occupat per accessionem partium ad invicem sine expulsionem corporum extraneorum inter illas; de qua etiam Dub. seq.

LXXIII. Adde me uvam ex his rarefactionibus & condensationibus proprie dictam vocasse, aliam improprie dictam; quia secundum definitiones rari & densi ex Aristotele communiter receptas, rarum proprie dictum debet esse illud, quod sub magnis dimensionibus propriis, parum habet materie, & consequenter rarefactio proprie dicta debet esse actio, quâ corpus secundum proprias partes & dimensiones majorem locum occupat; densum vero proprie dictum, quod sub parvis dimensionibus propriis multum habet materie, & consequenter condensatio proprie dicta, actio, quâ corpus secundum proprias partes & dimensiones minorem locum occupat: in rarefactione vero improprie dicta, non magis corpus secundum proprias partes & dimensiones majorem locum occupat, quàm occuparet corpus hominis, si ejus caput Gandavi, pectus Brugis, & pedes Ostendæ ponerentur; quia non occuparet majorem locum, nisi ratione aliorum corporum interjacentium inter partes suas, quod etiam in tali dimensione corporis hominis haberetur: quod enim in spongia post compressionem, in uva passa bullita, &c. non agnoscant Philosophi veram rarefactionem, ideo est; quia fit per intromissionem corporum extraneorum; siue sensibilem, siue insensibilem, parum refert; quia tam hæc, quàm illa impediunt quò minus corpus secundum proprias partes & dimensiones majorem locum occupet; idem dic proportionaliter de condensatione.

DVBIVM II.

Quomodo fiat rarefactio & condensatio proprie dicta.

LXXIV. Ante Resolutionem Suppono 1°, dari rarefactionem

& condensationem proprie dictam varias experientias convincere, ut olei, aquæ, lactis bullientis, &c. nam hæc igni applicata & calefacta proprie rarefunt; ab igne & calore remota proprie condensantur; item castanæ & ova proprie rarefunt, dum igni apposita magno impetu rumpuntur, eò quòd aer intrinsicus existens calore rarefactus non valeat tantillo loco comprehendi; sed de modo, quò fiat rarefactio & condensatio proprie dicta, uti est dicta difficillimum, ita & sunt Philosophorum sententiæ diversissimæ.

LXXV. Suppono 2° rarefactionem completam corporis rari varios motus includere: ut primò productionem caloris & aliorum prius in corpore raro non existentium, & ad rarefactionem ejus requisitorum; secundò, & maximè, ubicationum novarum corporis rari productiones; quia sine illis intelligi non potest corpus rarum occupare majorem locum, quàm ante: loquere eodem modo proportionaliter de condensatione completâ corporis densi. His suppositis, sit

RESOLUTIO I.

Rejicitur 1ª sententia minus probabilis, De-mocriti apud Aristotelem 4. Physic. cap. 9°.

LXXVI. Dico 1°, rarefactio non fit recessu partium ab invicem & admissione vacui inter illas discontinuatas; condensatio vero accessu partium ad invicem, & repletionem vacui inter illas.

LXXVII. Probatur 1°, quia vacuum (ut constat ex dictis in lib. Physic.) naturaliter est impossibile, ergo, &c.

LXXVIII. Probatur 2°, nam terra in aquam conversâ decuplo plus spatii occupat, quàm prius: in aerem verò, centuplo, ut Aristoteles & varii Philosophi volunt, ergo factâ conversione unius pedis terræ in aquam essent novem pedes vacui inter partes materiæ; quia hæc eadem utriusque; item unius in aerem, nonaginta novem; quod si verum esset, interdum experiremur: deinde experientia constat decem pedes aeris posse ad unum pedem condensari & proportionaliter centum ad decem, ergo decem pedes aeris habent novem pedes vacui, & centum nonaginta; quod similiter, si verum esset, experiremur, & procul dubio impediret cœlestium corporum influentias; præsertim si attendas illas debere immitti lineâ rectâ, & non per gyros, quibus circumdantur vacuitates; quia sol immittit lumen lineâ rectâ, ut patet, ergo, &c.

LXXIX. Probatur 3°, si condensatio fieret per repletionem vacui, corpora deberent multò facilius condensari, quàm rarefieri; sed contrarium experimur in pluribus corporibus, ut v. g. pulvere tormentario, qui per accensionem in instanti summè rarefit, & non apparet quando condensatur: probatur major, quia natura, ut experientia docet, tendit ad plenum, & suarum partium unionem, fugitque vacuum, & suarum partium discontinuationem; tamquam suæ conservationis hostes.

LXXX. Confirmatur, quia illa, ut summum, potest esse improprie dicta rarefactio & condensatio, ut manifestè sequitur ex dictis Dub. 1°. & revera, corpus quod rarefit aut condensatur, ratione vacuitatum

cuitatem majorum aut minorum non plus, aut minus spatii secundum proprias partes occupat, ut consideranti patebit, id autem est de essentia rarefactionis & condensationis propriè dictæ, ergo, &c.

RESOLUTIO II.

Resicitur 2^a Okami & Nominalium, valetis, Arriaga, Oviedi, Tellez, Poncii, &c.

LXXXI. **D**ico 2° rarefactio non fit recessu partium ab invicem, sic tamen ut inter illas discontinuas non relinquatur vacuum; sed in cavitates relictas introducantur alia corpuscula, ut aëris, exhalationum, aut similia; condensatione verò per accessum earundem partium ad invicem, sic tamen, ut foras expellantur ejusmodi corpuscula.

LXXXII. Probatur 1°, quia non apparet quid partes continui dissolvat; non enim calor ut vult P. Arriaga; quia, ut ex luto soli exposito, & viridi ligno combusto, discimus, calor potius constringit, consumens & expellens aquam & humiditatem in luto, vel viridi ligno, existentem.

LXXXIII. Probatur 2°, quia factâ conversione unius pedis terræ in aquam; essent novem pedes istorum corpusculorum inter partes materiæ, quia hæc est eadem utriusque; & unius in aërem, nonaginta novem, quod non experimur. Vide dicta probatione secundâ contra primam sententiam.

LXXXIV. Probatur 3°, sæpe contingit corpora rarefieri, ubi non apparet quomodo corpuscula ista subingrediantur; item sæpe contingit ea condensari, ubi non apparet quomodo corpuscula egrediantur, ergo, &c.

LXXXV. Probatur prima pars 1°, dum Chirurgus applicat vitreas cucurbitulas vulgò ventosas, dorso infirmi, accensâ stupâ rarefcit aër, & majorem locum occupat, extinctâ verò condensatur & minorem locum occupat, & partes carnis, quibus orificia cucurbitularum applicata sunt, elevantur, & ex illis sanguis abundè fluit, ut repleat locum relictum ab aëre; ergo in rarefactione non subintrarunt corpuscula, alioqui in condensatione potius remanissent, ut repleant locum relictum ab aëre, quàm fuissent contra naturæ imperium, caro & sanguis sursum elevata.

LXXXVI. Respondet Arriaga Disputat. 16. num. 224. & ex ipso Oviedo hic, carnem elevari & rarefcere; quia per calorem aperti sunt pori carnis & per illos introsumptus est aër, & alia corpuscula paulatim; unde caro ascendit & sanguis fluit ad replendum locum relictum ab aëre, & illis corpusculis.

LXXXVII. Addit Arriaga, iterum, *miror ab his, qui hæc experientia contra nos utuntur, nunquam eam rationem fuisse consideratam*; sed & ego miror ipsummet Arriagam suam rationem non bene considerasse; si enim tunc in cucurbitulis caro rarefcit; quia per calorem aperti sunt pori carnis, &c. cur primò non rarefcit, dum adhuc stupæ ardent, & major est calor; sed denu illis extinctis dum est minor? tum enim videntur pori illi constringi, & aër ille condensari, ac proinde potius debere in cucurbitula manere, quàm carnem ingredi: & idem est de sanguine & venis ex-

eunte: cur secundò pedes nostri, imò & totum corpus vehementer hyeme aut æstate, calefacti, non intumescunt, aut rarefcunt? deinde, si caro elevetur & rarefcit; quia per calorem aperti sunt pori carnis, quid juvant cucurbitulæ ad tumorem carnis? sinè illis enim potest caro calefieri, & ipsius pori aperiri, imò plus nocent, quàm profint, nam impediunt abundantiam aëris & corporum subingredibilium; denique (dicunt alii) propter eandem rationem tunc elevatur caro, propter quam in Eoli pilis (id est pomis æneis quibus inest tantum foramen acus) candentibus in aquam immerlis, statim fluit aqua & eas replet; quod fit (inquiunt) propter periculum vacui, & non, quia aperiuntur aquæ pori, & introsumptus est in aquam aër & ipsius corpuscula; quia, cum eadem celeritate, quâ ingreditur aqua, deberet aër & corpuscula illa egredi per parvum illud foramen unde & deberent se mutuo impedire ab ingressu & egressu contra experientiam.

LXXXVIII. Verum hæc ratio mihi non placet; sic enim sanguis non fluere in cucurbitula, quia tandem condensato in cucurbitula aëre rarefcere; sed propter periculum vacui; quo dato saltem inter partes sanguinis jam majorem locum occupantis (quod in aqua ista non fit) deberet esse quædam vacuitas, aut pura, aut corporibus interjectis plena, quæ mihi non probantur, quia primum Resolutione 1ª rejectum est; secundum verò jam impugnatur: unde elevatur caro, & effluit sanguis; quia successive rarefcit sanguis, & interea aër in cucurbitula condensatur: rarefactionem autem & condensationem statim sinè corpusculis istis, explicabimus.

LXXXIX. Probatur prima pars secundò, dum exploditur tormentum bellicum, pulvis tormentarius intra tormentum inflammatione plurimum rarefcit; sed non apparet, quæ sint, & quâ viâ ingrediantur corpuscula; non imprimis ea quæ sunt prope, quia non apparet, quæ corpuscula propinqua, (maximè in hyeme) possint esse (prout deberent) subtiliora, vel saltem aque subtilia, ac pulvis tormentarius inflammatus, quem dicit Suellius apud Fromondum esse summè rarum, ac proinde subtilissimum: non etiam quâ viâ ingrediantur; quia, vel ingrederentur per orificium tormenti, vel per omnes ejus poros? non primum, quia alioqui, cum eadem violentiâ, quâ pulvis inflammatus egreditur & globum expellit, ingredi deberent, globum repellerent & intra tormentum retinerent, contra experientiam; non per poros, quia nequidem spiritus ignei pulveris tormentarii inflammati (qui tamen sunt subtilissimi secundum omnes) per illos egrediuntur: deinde, quis credat tot corpuscula per poros tormenti bellici, tam densi (quos ideo negamus) tantâ celeritate, & copiâ intrare posse, ut replere possint ferè infinitas discontinuationes (si rarefactio per illas explicetur) in rarefactione pulveris istius receptas?

LXXXX. Probatur secunda pars, in cucurbitula dicta extinctâ stupâ, & in dictis Eoli pilis candentibus immisiss in aquam, condensatur aër; sed non apparet, quæ corpuscula emittantur & quâ viâ, ergo, &c.

LXXXXI. Probatur conclusio 4°: hæc rarefactio, sive detur, sive non, est tantum improprie dicta ut constat ex Dub. 1°, vel admitti debet aquam aquæ

terra, & terram calce mixtam, per mixtionem rarefieri, & per extractionem condensari, quod infallibiliter non fit per propriam dictam rarefactionem & condensationem. vide dicta Dubio 1° & Confirmationem Resolutionis primæ hujus dubii, ex præmissis.

LXXXII. Colliges omnino falsam esse hujus sententiæ probationem primam Patris Ovidii, scilicet, Probatur sufficienter; quia potest intelligi sine ulla prorsus difficultate, quomodo rarefactio fiat per receptionem corpusculorum, &c. Ad Confirmationem vero hujus, scilicet, dum aqua rarefit, apparet ad sensum interponi aërem, nescio quo sensu discernat, dum rarefit aqua, potius interponi aërem, quam bullas partibus aquæ subtilissimis & exhalationibus valde rarefactis repleri: idem etiam est de butyro bulliente.

LXXXIII. Sententiam istam paulò aliter impugnat P. Comptonus: vas testaceum, æneum, stanneum, &c. dum aqua congelatur, rumpitur periculo vacui, & non per egressum corpusculorum; alioqui, inquit, corpuscula illa vacuum ex aqua congelata relictum replerent, & sic nulla ruptio fieret. Verum non puto ego vas frangi ob periculum vacui; alioqui cum minimum vacuum natura non ferat, omnino in principio aquæ congelationis vas frangeretur, quod est contra experientiam; deinde periculum illud per se non est impetuofum; vas autem non frangitur sine impetu; unde fortè verisimilius est glaciem ita secundum profunditatem constipari & condensari, ut tamen secundum latitudinem extendatur, id facientibus calidis aquæ exhalationibus, quæ supra ascendunt, in glacie obice reperto. Vnde fit, quòd agendo in vas, ne extendatur, obstitans, illum rumpat; ad eum ferè modum, quo succus, aut aër, castaneæ in ignem injectæ rarefactus agendo in illius corticem, ne extendatur, obstitantem, illum rumpit.

RESOLUTIO III.

Rejicitur 3ª Godefridi Maslii & aliorum quoad mutationem totius quantitatis. item 4ª Scoti, Cajetani, & aliorum quoad mutationem partialis quantitatis.

LXXXIV. Dico 3° rarefactio non est mutatio totius prioris quantitatis & productio majoris novæ totalis, imò nec partialis novæ additæ veteri: item condensatio non est mutatio totius prioris quantitatis, & productio minoris novæ totalis; imò nec perditio partialis antiquæ.

LXXXV. Probatur 1°, quia quantitas non distinguitur realiter à materia, sed materia (si basis, ut supponunt illi authores) est naturaliter incorruptibilis, tam secundum partem, quam secundum totum, ergo, &c.

LXXXVI. Adde idem esse de quantitate à materia realiter distincta dicendum: quia non habet contrarium sui expulivum; nec (ut patet) perire potest defectu subjecti, quia illud est materia, quæ non deficit; aut defectu causæ conservantis, quia est eadem materia, ergo, &c.

LXXXVII. Probatur 2°. Specialiter quoad mutationem quantitatis totalis: in sententia admittente quantitatem realiter à materia distinctam

valde probabile est cætera accidentia subjectari in quantitate, ergo illa pereunte totaliter per rarefactionem, etiam ipsa pereunt, quod est contra experientiam lactis; nam videmus in lacte rarefcente manere eandem albedinem.

LXXXVIII. Nec dicas quantitatem ejusdem speciei produci; contra enim est quòd sensui apparet eadem numero; nec dici debet sensum falli, nisi id evidenti ratione convincatur: 2° non apparet, à quò secunda quantitas ejusdem speciei producatur; dicitur autem gratis, quòd lac fit ad hoc determinatum ex suppositione novæ quantitatis; quia nec ratio, nec experientia, magis docet lac, destructa primâ albedine, posse producere secundam; quàm corpus, eruto oculo primo, posse alium producere.

LXXXIX. Probatur 3° specialiter quoad mutationem quantitatis partialis; quantitas, quæ acquiritur recipitur in veteri materia, vel in nova? non in nova; quia nulla nova materia de novo producitur, cum rarefactio sit motus quidam alterationis ad accidens, & non importet creationem, uti est productio materiæ; non etiam in veteri, quia vel recipitur in materia informata alia quantitate, vel non? non primum, quia sequeretur dari naturaliter penetrationem dimensionum, quam naturaliter dari posse negant: neque etiam recipitur in non informata alia quantitate; quia illa non datur magis quàm essentia naturaliter sine sua proprietate.

c. Probatur 4°. Species Eucharisticæ possunt rarefieri, aut condensari remanente sanguine Christi sub illis; sed si in rarefactione acquireretur nova quantitas, etiam partialis, & in condensatione perderetur, non possent, ergo, &c. Probatur minor; quia in rarefactione, aut condensatione illarum corrumpitur quantitas, saltem partialis, & per consequens omnia accidentia, saltem illi parti correspondentia; sed juxta Theologos manet solum sanguis sub speciebus vini, quamdiu non corrumpuntur vini species seu accidentia, ergo, &c.

RESOLUTIO IV.

Rejicitur 5^a Recentiorum admittentium puncta inflata in continuo.

CI. Dico 4° rarefactio non fit per inflationem minimorum Physicorum, nec condensatio per eorum compressionem.

CII. Probatur 1°, quia nihil suadet dari talia minima, ergo, &c. antecedens patet ex dictis de continuo.

CIII. Probatur 2°, quia vel illa minima inflarentur per vacuitates, vel per disjunctionem partium, vel per propriam substantiam indivisibilem, ex natura sua modò majori, modò minori spatio divisibili correspondentem, uti respondet Angelus; non primum nec secundum ut patet ex prima & secunda sententia supra rejectis: non etiam tertium; quia talem esse naturam rei materialis contra rationem & experientiam fingitur, ergo, &c.

RESO-

RESOLUTIO V.

*Rejicitur 6ª Durandi, Suarez, Conimb. Com-
plut, nostrorum, Rubii, Hurtadi, Comptoni,
& aliorum communis.*

civ. **D**ico 5° rarefactio non fit per duos motus, quorum unus sit ad raritatem, quam dicunt esse quantitatem determinantem materiam ad magnam extensionem localem per recessum partium ab invicem, sine vacuitatibus, sine introductione corpusculorum in concavitates, sine productione novæ quantitatis, vel totalis, vel partialis, & sine expenetratione dimensionum; alter verò ad majorem locum, sive extensionem localem.

cx. Item condensatio non fit per duos motus, quorum unus sit ad densitatem, quam dicunt esse qualitatem determinantem materiam ad parvam extensionem localem per accessum partium ad invicem, sine expulsionem ullius corpusculi, sine corruptione, vel penetratione partis ullius qualitativæ: alter verò ad minorem locum, seu extensionem localem majorem.

cvi. Probatur 1°, major locus terminans unum motuum rarefactionis, præsupponit (utpote forma pendens à quantitate tamquam subiecto) majorem quantitatem, ergo rarefactio non fit per recessum partium ab invicem sine productione novæ quantitatis, saltem partialis, aut expenetratione ejusdem: consequentia patet; Probatur antecedens à pari in albedine: extra rarefactionem albedo bipedalis supponit subiectum bipedale, & albedo major bipedali, v. g. tripedali, præsupponit majus subiectum v. g. tripedale; alioqui cum penderet à subiecto, deberet secundum aliquas sui partes existere sine subiecto; sed ubi majus, sive locus major, etiam secundum quod major est, quam ante erat, non pendet minus à subiecto in rarefactione, quam albedo extra rarefactionem, ergo, &c.

cvi. Respondebis etiam albedinem in rarefactione non supponere majus subiectum quantitativè, ut præsupponit extra rarefactionem; sed tantum subiectum majus localiter, ad quod etiam determinatur per raritatem, ad quam terminatur rarefactio. Sed

cvi. Contra, quando 1° producitur raritas in materia; vel producitur in materia loco priori tamquam loco adæquato naturali, vel tamquam loco inadæquato; nam in illa ut in priori loco existente produci debet? si primum, non apparet quomodo postea, aut materia, aut ipsa raritas, sine expenetratione partium possit habere locum majorem: si secundum, ergo partim est sine subiecto, quod naturaliter, cum sit accidens, fieri non potest: nec dici debet, quòd ita producatur raritas in materia, ut per suum ubi concomitanter illam locet in loco majori, quia ex probatis Tract. 3° Disp. 3^a. Dub. 3°. formæ omnes ubicantur per ubi subiecti, non è contra subiectum per ubi formæ.

cix. Probatur 2° supposito quòd in corpore rarefactibili sint viginti partes naturaliter indivisibiles (nam Deum videre omnes partes continui naturaliter indivisibiles (id est tales ut minor naturaliter rareferi non possit) easque notare posse nota particulari A, B, &c. est certo cer-

tius) & non sint plures post rarefactionem, ut docet illa sententia; sequitur primam naturaliter indivisibilem (quam Deus videt) corporis rarefactibilis (& sic de 2^a, 3^a, & aliis) esse naturaliter in duobus locis adæquatis, vel unius earum locum esse sine subiecto naturaliter, prout naturaliter fit rarefactio; sed horum utrumque est absurdum; ergo, &c. Minor patet. Probatur sequela; ante rarefactionem erant tantum viginti partes loco naturaliter indivisibiles, nam cuilibet parti naturaliter indivisibili respondebat suum naturaliter indivisibile loci; post rarefactionem autem, cum locus sit, ut minimum semel major, sunt 40 partes loci naturaliter indivisibiles; ergo, vel prima pars corporis rarefactibilis naturaliter indivisibilis (& sic de secunda, tertia, &c.) respondet naturaliter duobus naturaliter indivisibilibus loci, ac proinde duobus locis adæquatis naturaliter; vel unius earum locus est sine subiecto naturaliter.

cx. Adde ferè simile argumentum fieri in raritate, quam volunt adversarii exigere locum majorem, quod sic ostendo: prima pars naturaliter indivisibilis raritatis respondens primæ parti subiecti naturaliter indivisibili, vel exigit naturaliter locum majorem adæquato, & naturaliter indivisibili, quem habet in subiecto naturaliter indivisibili, in quo est, vel non? si non, ergo nec secunda, nec tertia (& sic de aliis, ac per consequens, sic de tota raritate) exigit esse in loco majori: si exigit, cum locus debeat fieri major ad minus per unum secundum indivisibile de novo accedens, naturaliter exigit esse in duobus locis adæquatis; nam locus adæquatus partis naturaliter indivisibilis est unum indivisibile loci naturaliter, & exigit secundum: hoc autem repugnat, ergo, &c.

cx. Probatur 3°, etiam secundum adversarios, rarefactio non potest intelligi sine recessu adæquato, vel inadæquato partium ab invicem; sed duæ partes naturaliter indivisibiles v. g. pars A. & pars B. in rarefactione non possunt ab invicem recedere recessu inadæquato, ergo recedunt necessario recessu adæquato; ac proinde per discontinuationem, cum sint sibi immediatæ, quod est incidere in sententiam secundam; & eodem modo impugnatur.

cx. Probatur minor 1°, cum qualibet pars supponatur naturaliter indivisibilis, nullam habet inadæquationem respectu potentie naturalis; ergo nequit inadæquate, & secundum medietatem tantum recedere: Probatur consequentia; quia ut corpus rarefeit naturaliter, ita actione agentis naturaliter recedere debet, ergo, &c.

cx. Probatur minor 2°, eodem modo se habet pars A. naturaliter indivisibilis respectu potentie naturalis, sicut se habet punctum A. secundum se indivisibile respectu potentie divinæ; sed illud non potest per Deum, seu potentiam divinam inadæquate tantum, & secundum medietatem tantum recedere à puncto B. sibi immediato; quia est secundum se, etiam divinitus, indivisibile; ergo neque pars A. naturaliter indivisibilis per potentiam naturalem (à qua est rarefactio) potest naturaliter inadæquate, & secundum medietatem tantum, à parte B. sibi immediata & naturaliter indivisibili recedere.

Confir-

cxiv. Confirmatur tota pars A. recipit raritatem; nam cum agentia naturalia agant in subiecta determinatæ quantitatis, non possunt agere in partem minorem naturaliter indivisibili, ergo tota rarefcit, ac per consequens tota recedit; quod procul dubio videt Deus, cum initium & finem extrinsecum ipsius videat.

cxv. Respondebit fortè aliquis, partem A. naturaliter indivisibilem fieri naturaliter divisibilem, eo quod per rarefactionem recipiat majorem locum. Sed

cxvi. Contra, præterquam quod prius ostendi debeat, quomodo pars materialis naturaliter indivisibilis possit majorem locum recipere, cum illum recipiat ut indivisibilis, sicut illi ut indivisibilis præsupponitur tanquam subiectum; inde solum sequitur locum fore naturaliter divisibilem; non verò partem subiecti naturaliter indivisibilem fore naturaliter divisibilem; nam quod est naturaliter indivisibile, non fit naturaliter divisibile ratione sui loci divisibilis; quia locus divisibilis non mutat rem in se quantitativè, id est, non facit ut si indivisibilis sit res, quam afficit, fiat divisibilis quantitativè, ut patet in ubi divisibili Angelico, quod non facit Angelum in se quantitativè divisibilem, sed localiter tantum, quod ultimum in re materiali indivisibili fieri non potest, propter modum existendi in loco, quem habet diversum ab Angelo, scilicet, sic ut pars parti & totum toti loco respondeat, Angelus autem sic, ut totus toti, & totus cuilibet parti loci respondeat.

RESOLUTIO VI.

Stabilitur 7^a. & nostra sententia.

cxvii. **D**ico 6°. rarefactio fit per expenetrationem, sive egressum partium ex partibus penetratis; condensatio verò per regressum partium in partes.

cxviii. Probatur ex Aristotele 4°. Physic. textu 84°. contra 2^{am} sententiam 3^{am} & 4^{am} itaque idemmet rarum & densum, & una materia (& consequenter quantitas, quia quantitas à materia realiter distincta est fictitia) utriusque: cum verò docet rarum habere plus quantitatis, quàm densum, intelligi debet de quantitate situati ut patet: item contra 2^{am}, rarum putabitur qualitatem significare, & tamen alienum est à qualitate. Idem Arist. in prædicam. qualitatis, ergo, &c.

cxix. Confirmatur refutatione aliarum sententiarum, solutione objectionum contra hanc, & facili modo explicandi rarefactionem & condensationem, ac D. Thomæ autoritate 2°. de generatione lect. 2^a. ubi ait: rarum autem & densum sunt positio partium materiæ secundum propinquum in denso, vel secundum remotum in raro: illud autem propinquum in denso, & remotum in raro, aliter explicari non potest, ut ante vidimus, quàm per hanc nostram Resolutionem, ergo, &c.

cxx. Objicies 1°. hæc sententia nulla prorsus autoritate nititur, ergo est improbabilis.

cxxi. Respondeo transeat antecedens; nam sufficit quod nitatur ratione, quia (ut optime Sylvius lib. 4°. cont. q. 2^a. art. 4°.) non solo autorum numero, sed potissimum ponderare rationum querenda est veritas: limita in naturalibus: deinde peto, an omnes sententiæ, quarum primi authores fuerunt Aristoteles,

Scotus, S. Thomas, &c. in initio suo fuerint improbabilis? qui negant, admittunt nobiscum sententias probabiles sine autoritate; illæ enim solâ ratione, nullâ autoritate tunc nitebantur; qui affirmant parum sapiunt, qui (præterquam quod earum pleræq; ab initio fuerint certissimæ) sequeretur omnes omnino sententias, utpote semel novas, fuisse semel improbabilis: Adde tamen hanc nostram sententiam non esse ita novam, quin continuæ illius oppugnationes, & in scholis refutationes, satis ostendant eam aliquando habuisse suos authores & patronos; imò P. Ovied. dicite esse aliquorum Recentiorum, quos tamen non nominat; esse autem Aristotelis & D. Thomæ probatum est.

cxxi. Objicies 2°. ex communi omnium Philosophorum & Theologorum; penetratio quantitatis est naturaliter impossibilis, supernaturalis, &c. ac proinde temerarium est contra torrentem Philosophorum & Theologorum illam admittere naturaliter, ergo, &c.

cxxi. Confirmatur, si penetratio naturaliter esset possibilis, non apparet, cur pulvis tormentarius in tormento bellico inflammatus, & rarefactus, illud in varias partes aliquando diffunderet; & non potius ipsum penetraret; item cur fulmen aurum liquefaceret, cur globus à tormento explosus foramen in muro, aut aslere occurrente, relinqueret, & sic de similibus, ergo, &c.

cxxiv. Respond. 1°. transeat antecedens, nego consequentiam: quia temerarium non est, quod, vel sufficienti ratione, vel sufficienti autoritate nititur; sed ille temerarius est, qui sine sufficienti ratione & autoritate alterum temeritatis in simulat: deinde in rebus, quæ neque ad fidem, neq; ad cultum Dei pertinent, ratio & experientia prævalent authoritati; ideoque Aristoteles & plurimi alii sæpius communes sui temporis sententias rejiciunt, nullâ pro se citatâ autoritate.

cxv. Resp. 2°. distinguendo antecedens ex communi Philosophorum & Theolog. sententiâ: quantitatum corporum distinctorum penetratio est naturaliter impossibilis, supernaturalis, &c. concedo antecedens; partium quantitatis ejusdem corporis, nego antecedens. Ex his ad Confirmationem patet.

cxvi. Instabis, si aliquæ partes quantitatis ejusdem corporis se penetrare possent naturaliter, possent omnes, ac proinde poterit corpus redigi ad punctum; sed hoc est absurdum, ergo, &c.

cxvii. Resp. 1°. retorquendo hoc argumentum (quo omnes nostram sententiam rejiciunt) in omnes alias sententias: in 1^{am}, si partes ejusdem corporis habere possint vacuitates sine corpusculis naturaliter, poterunt omnes, ac proinde nullum dabitur continuum; sed hoc est absurdum, ergo, &c. in 2^{am}, si partes ejusdem corporis habere possint vacuitates plenas corpusculis, habere poterunt omnes, ac proinde nullum dabitur continuum ejusdem rationis; sed hoc est absurdum, ergo, &c. in 3^{am} & 4^{am}, si partes ejusdem corporis perdere possint totam antiquam quantitatem, vel partem ejus, poterunt omnes idq; diversis vicibus, ac proinde tandem nihil restabit quantitatis partium; sed hoc est absurdum, ergo, &c. in 5^{am}, si partes ejusdem corporis possint magis ad se invicem accedere, poterunt omnes magis ac magis in infinitum, ac proinde poterunt ad punctum loci redigi; sed hoc est absurdum, ergo, &c. quidquid ad hæc responderint adversarii, proderit ad solutionem sui argumenti; ad quod tamè aliter

E c

Resp.

cxviii. Resp. 2°. quodlibet totum habere ex natura sua quaslibet sui partes tantū à similibus partibus penetratas, quantum per rarefactionem extēdi potest naturaliter; nec post rarefactionem partes illas magis condensari posse, quā habuerint partes connaturaliter ante rarefactionem penetratas: sicut tamen elementa rarō sunt pura, & instructa primis qualitatibus summē intensi, ita corpora rarefactibilia rarō sunt in statu prætise penetrationis connaturalis partium; sed ordinariē habent aliquam rarefactionem & earum expenetrationem; unde fit, quod corpora, quæ utcumque densa videntur, possint magis condensari naturaliter.

cxix. Collige corpora, quæ magis dura & ponderosa sunt, non debere dici densiora, & è contra, quæ magis pervia & levia, non debere dici rariora: sed densiora dici debent, quæ in statu suo naturali habent plures partes in eodem loco penetratas; hinc pulvis tormentarius est summē densus, licet parum durus & ponderosus; rariora verò sunt, quæ in statu suo naturali pauciores habent partes penetratas; hinc ferrum est rarius pulvere tormentario: Ratio horum est 1°. quia in omnium sententia illud den-

sus est; quod ex natura sua plus habet materiæ sub eadem extensione locali; rarius, quod minus; id autem maximē convenit corporibus densis & raris, juxta nostram explicationem: 2°. quia authores contrariæ sententiæ durum & ponderosum videntur confundere cum denso, & pervium ac leve cum raro, quæ sunt summē distinguenda, ut patet ex hac Resol. & refutatione aliarum sententiarum (secundū quas ista confunduntur) de condensatione & rarefactione: 3°. quia densabile dicitur ab eo quod magis possit per certam accidentium extrinsecus advenientium seriem densari, sicuti rarefactibile dicitur ab eo, quod possit magis per aliā accidentium extrinsecus advenientium seriem rarefieri; nam densum & densabile, ratum & rarefactibile distinguuntur, saltem uti album & dealbabile, quod ultimum denotat agens extrinsecum, non verò album; unde debent explicari modo, quo explicamus. Ex his

cxix. Collige ulterius, Corpus Christi in venerabili Sacramento non esse totaliter densum, quia non habet ex natura sua omnes partes penetratas, sed virtute divinā.

DISPUTATIO DECIMA.

De Conditionibus ad agendum Requisitis.

D V B I V M I.

an simile possit agere in simile.

ANte Resolutionem
Suppono 1°. similitudinem hīc maximē spectari in qualitatibus, ita ut illa dicantur similia, quorum qualitas est una, sive ejusdem speciei.

II. Suppono 2°. simile posse agere in simile, 1°. actione æquivocā, sive per qualitatem specie distinctam ab ea, secundū quam est alteri simile; nam oculus meus producit speciem sui in oculo Petri, manus A. manum B. æque calidam humectat: 2°. actione, non assimilativā; nam lapis quatuor librarum supra alium lapidem ejusdem gravitatis positus gravitat, & juxta Aristotelem elementa gravitant in loco naturali; ac proinde pars aquæ superior agit gravitando in inferiorem: Deinde ignem magnum absumere & corrumpere parvum experientia constat: verū hæ actiones non sunt assimilativæ; ut patet.

III. Suppono 3°. dubium procedere de actione assimilativā in gradu sive per qualitates in intensione similes, & non tantū in specie: ut dubii sit sensus, an calidum ut duo possit in aliud calidum ut duo agere, in illum producendo calorem ulteriorem, & consequenter illum intendendo: pro quo, sit

R E S O L U T I O.

IV. **D**ico, simile in eadē specie qualitatis, & intensiōis gradu, non potest actione assimilativā in passum simile operari, etsi passum hoc excedat densitate, vel magnitudine.

V. Probant faciliē hanc conclusionem, qui dicunt gradus intensiōis esse heterogeneos, ac proinde secundū intensiōis qualitatis gradum, esse imperfectiorem tertio, & tertium quarto, & sic de aliis: se-

cundus enim tertium producere non poterit, quia imperfectior tertio: verū probatum est supra, gradus illos esse homogeneos, quare aliter

VI. Probatur, ex natura ipsarum qualitarum assimilativarum nobis nota à posteriori: duo calida ut duo sibi applicata, nunquam intendunt suum calorem, quantum experimur, ergo, &c. Consequentia probatur; quia de natura rerum debemus ab experientia, & à posteriori judicare; quare enim ignis calorem, aqua frigus, calor ut duo cum calore ut tria calorem in alio ut quatuor producit, & non in seipso; nisi quia talis naturæ, quantum experientia colligimus & à posteriori, ergo, &c.

VII. Confirmatur ex Aristotele hīc cap. 1°. ubi textu 45°. ait, *nihil pari à simili, nam, inquit, cur potius alterum altero erit passum? etsi fieri queat ut patitur à simili, posset quandoque à se pati;* ac proinde se ad octo gradus intendere, contra omnem experientiam.

VIII. Nec rectē Respondet P. Ovidius utrumque fore passum & agens respectu invicem; quia si tales possint esse respectu invicem, poterunt & respectu sui ipsius, ut inquit Aristoteles, nec propter aliam rationem non potest idem esse agens & passum respectu sui ipsius actione univocā & assimilativā, quā quia non potest respectu alterius sibi similis esse agens actione dictā & passum; quod si hoc posset, posset & respectu sui ipsius; quia non est minus capax ulterioris gradus, quā alterum simile.

IX. Objiciēs tamen 1°. agens necessarium adæquatum & sufficienter applicatum subjecto capaci, necessariū agit: sed calidum ut duo est agens necessarium adæquatum respectu unius gradus caloris producendi; ergo si sufficienter applicatum sit subjecto capaci, scilicet calido alteri ut duo, in ipso producet unum gradum, ac per consequens simile aget in simile: Probatur consequentia; quia non

non est unde determinetur & moveatur ad non agendum, cum passum esse sibi simile non agnoscat (propter quam rationem diximus in Physica duas causas totales eidem effectui producendo sufficere applicatas effectum producere per duas actiones totales) ad cessandum ab actione.

x. Respondetur communiter distinguendo majorem, agens necessarium, &c. necessariò agit, si simul adint omnes conditiones ad agendum requisitæ, conceditur major; si una desit, prout hic, scilicet finis actionis, qui est sibi assimilare passum, negatur major: sed hæc solutio non placet, 1º. quia cum assimilatio debeat esse inter duo similia, nulla agentia æquivoca agunt ut assimilent sibi passum, unde assimilatio non potest esse finis actionis: 2º. quia etiam dato, quòd agentia per se agant ad assimilandum sibi passum, possunt per accidens agere actione non assimilativâ, & productivâ effectus se perfectioris, ut cum asina cum equo producit, non asinam, sed mulum; ergo per accidens simile poterit similiter agere in simile actione non assimilativâ; sed productivâ tertii gradus in calido ut duo sibi simili, licet hoc, ex modo existendi sub unione, sit futurum perfectius causâ ipsum intendente.

Quare aliter

xi. Resp. concessâ majorem, negando minorem, & consequentiam; quia simile respectu similis non est activum, ac proinde multò minus necessarium agens, nec subjectum simile agenti est subjectum capax recipiendi actionem agentis similis, ut patet ex probatione conclusionis; quæ non militat contra causas totales in casu allato.

xii. Objicies 2º. sit ignis calidus ut 5. quidni in lignum approximatum producat calorem ut 4. deinde accedat alius ignis calidus ut 4. intendetur calor in ligno, uti videtur experientiâ consistere, ergo, &c.

xiii. Resp. præfato casu, secundum calidum superveniens, in æquali distantia applicandum ligno, vel non? si prius, non agit in lignum, magis quam duæ candelæ accensæ agant in intermediam accensam, quod referendum est in experientiam & conclusionis nostræ probationem; si posterius, in passo inæqualiter à se distanti, non est augendus calor ad intensiorem ipsius agentis; quia quodlibet agens remissius agit in passum distans; ac proinde ubi primum agens in passum B. v. g. produxit calorem ut 3. alterum intensum ut 4. poterit in ipsum producere calorem ut unum; quia nullum impedimentum; non verò ut duo; quia faceret se solo (si quidem illud ut 5. in passum illud non potest nisi calorem ut 3. producere, ut suppono) se intensius, contra quod militat probatio resolutionis.

D V B I V M II.

an agens, ut agat, requirat præsentiam localem cum passo.

xiv. **A**lii paulò aliter quærun, scilicet, an dari possit actio immediatè in distans, an verò ad agendum requiratur contactus formalis agentis & passi, id est, secundum proprias entitates; an saltem virtualis, id est, ut virtus ipsius agentis, quam in medio produxerit, formaliter tangat passum.

R E S O L U T I O I.

xv. **D**ico 1º. contra Scotum agens totale non potest immediatè agere in distans, id est, non agendo per medium; v. g. sol non potest in

visceribus terræ gemmas, aurum, &c. producere, nisi agat in ærem medium inter se & terram.

xvi. Probatur 1º. ex Aristotele lib. 1º. Meteororum, ubi docet naturam ideo abhorre vacuum, quia alioqui impedirentur influentiæ cœlestes in sublunaria; ergo censet influentias non posse pervenire ad passum distans, nisi continuentur per totum medium.

xvi. Hoc argumentum ridet P. Arriaga, dicens esse imbecillum, quia scilicet, etiam dato vacuo unius ovi corpora sublunaria adhuc possent per collaterales continuatas aëris partes influentias cœlestes recipere. Sed quis non videt Aristotelem loqui, & intelligendum esse, de totali per vacuum aëris discontinuatione? quomodo illud argumentum non est imbecillum, sed robustum valde.

xvii. Nec dicas videri incredibile influentias cœlestes impediendas, ut & calorem ignis luculentissimi, per vacuum uno filo tantum latum. Quia bene impedirentur per laminam calibeam interpositam uno tantum filo latam; quidni igitur per tale vacuum?

xviii. Probatur 2º. experientiâ ordinariâ, si inter me & solem ponatur paries, vel simile corpus opacum, sol me post parietem existentem non illuminabit; sed hujus non potest alia reddi ratio, quam quia agens totale non potest agere in passum distans, quin agat in medio, ergo, &c.

xix. Confirmatur si agens non deberet conjungi passo distanti saltem per virtutem, quam produceret in medio, nulla daretur sphaera activitatis totalium agentium naturalium; sed hoc est contra experientiam; ergo, &c. Probatur major, quia quòd dicta sphaera alicubi terminetur, est, quia agentis activitas consumi debet in medio; alioqui enim cur non esset ad quamlibet distantiam? sed isto casu non deberet, ergo, &c. Vide P. nostrum Daniëlem à S. Iosepho in 1^{am} p. D. Thom. ubi fol. 133. Confirmationem istam doctè expendit.

xx. Objicies 1º. magnes longè positus attrahit ferrum; 2º. fascinantes sive vetulæ, & basiliscus, solo aspectu pueros distantes enecant. 3º. torpedo, quidam piscis, torporem in manu piscatoris, lupus visus raucedinem in gutture viatoris, è loco disito causat. 4º. oscitanti uno oscitat alter, & appetitus movetur in corde à phantasia existente in capite. 5º. candela recens extincta accenditur ab aliâ accensâ aliquo modo distante; & cadaver hominis occisi, appropinquante homicidâ, sanguinem emittit. 6º. fundus lebetis frigit, aquâ superius bulliente; & strophium vino adusto imbibitum ardet illæsum. 7º. unguentum quoddam Paracelsi (quod à nonnullis dicitur pulvis Sympathiæ) applicatum gladio, quo inflatum est vulnus, aut linteo ex vulnere sanguinolento aut purulento, sanat vulnus longissimè distans etsi vulnere non aliter medeatur. 8º. Naphtha, bituminis flos tenuissimus, ab igne à se notabiliter distante inflammatur, ergo, &c.

xxi. Resp. ad 1^{am} experientiam: à magnete per medium fortè quodcumque interjectum diffundi qualitatem contrario carentem, attractivam tamen solius corporis habentis qualitates similes illis, quas habet ferrum, uti experientia docet; idem est de electro, cum hoc tamen discrimine, quòd per quodcumque medium suas qualitates non emittat.

xxii. Resp. ad 2^{am} vetulas illas (& idem est de lupis nonnullis & basilisco) præ senio tabescentes, ex oculis, naribus, & ore, subtile aliquod vene-

Ec 3 num.

num, & pestiferos spiritus emittere, qui tenellos pueros facile contagio inficiunt, & occidunt; sumitur ex eo quod interposito medio nil noceant.

xxiii. Respondeo, ad 3^{am}, torpedinem ab hamo usque ad manum piscatoris emittere qualitatem aliquam, quæ torporem & stuporem in manu piscatoris causet, sumitur ex eo quod alter, qui virgam non tenet, non torpeat, licet torpedini vicinior: de lupo verò putant nonnulli esse fabulam; si tamen ita se res habeat, oritur illa raucedo ex frigidityte & debilitate aliqua instrumentorum vocis, ob profluvium sanguinis ad cor, caulatam ex vehementi timore mortis de viso lupo.

xxiv. Resp. ad 4^{am}, Oscitationem unius non esse semper causam oscitationis alterius, sed interdum dumtaxat, & tunc non est causa illius efficiens, sed objectum excitans appetitum ad idem faciendum, utpote naturæ bonum: phantasia verò, non aliter, quam per modum proponentis objectum, movet appetitum in corde.

xxv. Respondeo ad 5^{am}, candelam recens extinctam emittere exhalationes quasdam & fumum pinguem facile inflammabilem: de cadavere hominis occisi, facile putarem, etiam esse fabulam, & semel casu factum, nisi vulgus aliud sentiret; si tamen fiat, dic miraculose id fieri, Deo volente homicidam, & quantum homicidium voluntarium sibi displiceat, simili prodigio manifestare, vel ope demonis ad excitandas lites, & perversas de proximo opiniones inter homines similia leviter credentes; alioqui, cur non sanguinaret in præsentia tortoris?

xxvi. Resp. ad 6^{am}, id fieri, quia partes infimæ statim ac incallescunt, rarefunt, & ideo superius ascendunt; aliæ verò, utpote frigidiore, & consequenter graviore, descendunt, & fundum infrigidant: ad id verò quod additur de strophio, non comburitur, licet utrimque ardeat, quia partes vini adusti aquosiores & crassiores successivè strophium humectant & impediunt ne comburatur.

xxvii. Resp. ad 7^{am}, Doctores Medicos, tam Lovanienfes, quam Duacenses, testatos id fieri virtute diabolicâ, impiis illis Paracelsitis valde familiaris. Plura similia habes in libello P. Ioannis Roberti de Magicâ imposturâ; de eo tamen plura Quæstiunculâ sequenti.

xxviii. Resp. ad 8^{am}, idem ferè dicendum de Naphtha, quod supra de candela recens extincta, scilicet emittere subtiles aliquos spiritus, facile ab igne inflammabiles, quibus inflammatis, inflammatur naphtha; quod autem ita fiat, patet; quia non inflammatur si interpositum sit medium, per quod non transeant illi spiritus, ut v.g. si naphtha in pixide includatur, non inflammatur.

RESOLUTIO II.

xxix. **D**ico 2°. agens partiale agere potest immediate in distans, id est, non agendo per medium, sive non continuatâ actione per medium.

xxx. Probatur, partes interiores ignis profundi quatuor pedes, agunt in passum propinquum, v.g. in me, & non agunt in partes anteriores, ergo, &c. Probatur antecedens pro primâ parte, quia tantus calor non potest provenire à sola superficie divisibili indivisibiliter sumptâ; 1°. quia alioqui ignis magnus non fortius ageret, quam parvus: 2°. quia non est, cur partes interiores ab actione cessent, cum possint, etiam ulterius, actione ductâ per me-

dium agere: Probatur antecedens, pro secunda parte, quia partes anteriores sunt omnino ejusdem rationis & similes; simile verò non agit in simile, ut probatum est ante; ergo, &c.

xxxi. Confirmatur 1°. experientiâ candelæ in passum propinquum versus hanc partem intensius lumen cæteris paribus producit, quod minorem lichnum habet: sed id fit, quia lichnus crassior impedit quominus partes luminis post illum existentes, possint versus hanc partem agere; ergo, &c. idem argumentum fit in duabus candelis, aut duobus ignibus, juxta se positis.

xxxii. Confirmatur 2°. ponatur fax in cella; fenestra cellæ aperta, illuminabit quidem foris ad aliquod spatium, sed non magnum, si verò plures addantur, ad longius multò spatium fiet illuminatio; sed faces illæ non agunt in invicem, ergo, &c.

xxxiii. Objicies 1°. si partes remotæ agerent in distans, non agendo per medium, non haberent terminum activitatis; sed hoc est contra experientiam; ergo, &c. Probatur major; quia si dixeris terminum activitatis hujus partis ignis v.g. esse in pede centesimo, & si hunc ignem continues usque ad pedem illum centesimum, ita ut hæc pars maneat omnium remotior, ut ante, jam poterit ad pedem ducentiesimum agere, & sic deinceps, ergo, &c. quod autem tunc poterit ad ducentiesimum agere, patet, quia ante poterat ad centesimum, & jam in illo centesimo non consumpsit suam virtutem, ergo, &c.

xxxiv. Resp. negando minorem; quia non experimur agentia partialia ejusdem naturæ & intentionis, ut partialia habere determinatam sphaeram suæ activitatis; sed modò majorem, modò minorem ut convincit argumentum, prout ipsum agens totale, cujus sunt partes, magis vel minus intenditur & extenditur; experimur autem agentia totalia, nisi mutantur, id est, nisi augeantur vel minuantur, semper habere eandem sphaeram suæ activitatis, si medium maneat semper eodem modo dispositum, & cætera sint paria, hinc consequenter dicendum agentia totalia agere in orbem; non verò partialia, nisi ratione totius.

xxxv. Instabis, si agentia partialia non haberent determinatam sphaeram suæ activitatis, qui toti Oceano manum ingereret, maximum frigus sentiret, & sine proportionem majus, quam si aquæ ductui tantum; sed hoc est contra experientiam, ergo, &c.

xxxvi. Probatur major, quia omnes partes Oceani etiam remotissimæ, quæ sunt sine numero (ut ita loquar) plures, quam aquæ ductus, in manum agerent, ergo, &c.

xxxvii. Resp. negando sequelam, ad ejus probationem, nego antecedens; & ratio est; quia, quantum experientia docet, aqua infrigidat humectando simul, non humectat autem, nisi quod sibi est immediatum immediate suppositi, ut experientiam facienti patebit: deinde, si hæc solutio non placet, dic (licet id minus probem) magnum frigus ita obtupecere sensum, ut cum ad determinatum gradum intensificationis pervenerit, omnis illius excessus à sensu, amplius distinctè, non percipiatur.

xxxviii. Objicies 2°. si agens partiale posset agere in distans non ductâ actione per medium, posset & totale; sed hoc est contra experientiam, ergo, &c. sequela majoris tenet à pari.

xxxix. Resp. negando sequelam, ad ejus probationem, Resp. esse disparitatem in eo, quod contra

tra actionem agentis totalis non ducta actione per medium militent omnia argumenta resolutione 1^a. allata, non vero contra actionem partialis.

XL. Obijcies 3°. scriptura & SS. Patres, ex eo quod Deus operetur ubique, inferunt Deum esse ubique; atqui hoc malè inferrent si agentia partialia possent agere in distans actione non ducta per medium, ergo, &c. Probatur minor, quia si agens partialis posset agere ubi non esset, quidni & Deus? major patet ex Apostolo: *non longè abest ab unoquoque nostrum, in ipso enim movemur & sumus*. Respondeo inde non rectè colligi Deum esse ubique; quia ut patet, causa non debet esse penetrativè in eo, quod operatur; unde secundum illud Deus non esset ubique; per ly verò *non longè abest* solum vult Apostolus nos posse Deum facillè cognoscere, ac proinde ipsum non longè abesse à cognitione nostra; quia *in ipso vivimus, movemur & sumus*.

RESOLUTIO III.

XLII. Dico 3°. potest agens, tam parziale, quam totale in genere causæ principalis agere in distans actione & virtute diffusa per medium; non ita quidem, ut sola virtus diffusa agat; sed ita, ut ipsum agens agat per se, & per suam virtutem intrinsecam simul cum virtute diffusa per medium.

XLII. Probatur 1°. quando quis ad prunas se calefacit, non solum calefit à calore aëris sibi immediati; sed etiam à calore ignis & prunarum, ergo, &c. Antecedens in quo solo potest esse difficultas, patet experientia; quia si inter ipsum & illa interponatur umbella, sentit calorem naturaliter minui; sed hoc non posset sentire, si calefieret tantum à calore aëris sibi immediati, ergo, &c.

XLIII. Probatur 2°. saepe in passo distante producit effectus perfectior, quam sit agens ipsi immediate contiguum, ac proinde, quam in proximiori, ut patet; 1°. quando passum distans est luminis capacius, quam propinquum & contiguum: 2°. in reflexione lucis è speculo; lumen enim quod retrocedit versus suum agens, cum lumine, quod reperit prope speculum antea productum, facit lumen intensius, quam sit prope ipsum agens, quousque non repercutitur; ergo saltem eo casu agens debet agere in distans, &c. Probatur consequentia; quia illud lumen non potest provenire à lumine intermedio, utpote minus intenso, & non est alia causa in quam refundatur, ergo, &c.

XLIV. Confirmatur, quia nisi lux solis, vel candleæ, agat in passum remotum simul cum lumine intermedio, vix adferri potest ratio, cur lumen medii non agat in orbem, & sic de cæteris agentibus naturalibus.

XLV. Obijcies tamen, per hanc conclusionem tollitur omnis actio uniformiter difformis, contra experientiam: Probatur sequela, quia si ignis v. g. in passo A. produxerit calorem ut 7. poterit & in passo B. simul cum illo calore ut 7. alium calorem etiam ut 7. producere, & sic de cæteris.

XLVI. Respondeo negando sequelam, ad ejus probationem: Respondeo iterum negando sequelam; quia juxta unam experientiam, quā habemus, quod agens totale agat simul cum virtute diffusa per medium, & juxta aliam quod agat uniformiter difformiter, debemus ita de agentibus illis philosophari, ut dicamus in passo A. produxisse calorem ut 7. v. g. in passo B. simul cum illo calore ut 7. calorem tantum ut 6. in passo C. cum illis interme-

diis caloribus tantum calorem ut 5. & sic de cæteris; nam illæ experientiæ debent ita explicari, ut in natura rei non pugnent, quod alioqui fieret.

RESOLUTIO IV.

XLVII. Dico 4°. agens totale non potest actione five simili, five dissimili, producere aliquid in distans, licet aliquid producat in medio, si medium non coagat.

XLVIII. Probatur, quia ad agendum requiritur immediata conjunctio suppositi, vel virtutis inter agens & passum, sed tunc nulla esset, ergo, &c. Probatur minor pro prima parte; non suppositi, quia supponitur agere in distans; neque etiam virtutis, quia virtus dicitur, quæ ut instrumentum coagit; atqui totum medium non coageret, ut supponitur, ergo, &c. Probatur major, quia alioqui actio productiva effectus in passum distans transfret de loco ad locum distantem sine medio, quod naturaliter fieri non potest, ut omnes faterentur: Probatur sequela, quia transfret de loco agentis, à quo egrediretur, ad locum effectus distantem sine medio, ut patet, ergo, &c.

XLIX. Nec dicas 1°. hanc sequelam nos debere, necessariò admittere juxta conclusionem secundam, quia juxta illam conclusionem dicendum actionem totalem productivam effectus, indivisibiliter egredi ab omnibus partibus collectivè sumptis; non verò secundum unam partem ab una, & secundum aliam partem realiter distinctam ab alia; omnes verò collectivè sumptæ sunt conjunctæ immediate immediatione suppositi passo; unde illa actio non transit ad locum distantem sine medio, prout hic fieret.

1. Nec dicas 2°. esse probabile lumen à sole, & species visibiles ab objecto, ita de facto in passo distante produci; quia, propter rationem allatam, omnino dici debent sibi similia productivæ; quod verò per lineam rectam se propagent, & non lateraliter (propter quod aliqui dicunt non esse sibi similia productivas) in earum naturam refundi debet, sicut in naturam soni refundere oportet, quod post interruptionem, ex æquè propinquis loco interruptionis, unus illum audiat, scilicet ille versus quem movetur aër, & alter non, scilicet ille, qui sonum ante interruptionem audivit; sonus enim est talis naturæ ut non audiat nisi versus illam partem, versus quam propellitur aër, quem informat.

RESOLUTIO V.

LI. Dico 5°. valde probabile videtur agens totale posse supernaturaliter agere in distans, non agendo per medium, ita Scotus in 1. dist. 37. & Scotistæ post ipsum ac Nominales, quos sequuntur Vasquez 1. p. q. 8. Disp. 28. Averſa q. 14. Physic. sect. 7^a. & nuperrimè noster P. Daniël à S. Iosepho 1^a. p. de Deo uno Disp. 22. cap. 4°. contra Suarez, Conimb. Rub. & Thomistas: quia nulla adferri potest repugnantia: deinde potest Deus me jam sine medio producere Romæ, ut satis communiter admittitur; item in Theologia probabile est, demones per aëra vagantes, ita hodie torqueri ab igne infernali, ergo, &c.

QUESTIO CVL A.

De Pulvere Sympathetico.

LII. QVæres an sit licitum uti pulvere Sympathetico pro sanandis vulneribus?

Ee 3

Ante

LIII. A Nte Resolutionem

Nota pulverem Sympatheticum à suis authoribus fere definiri *medicamentum simplex ex mineralibus unum, quod sine ullo verborum susurro, aliave ceremoniâ, panno inspergitur, sanguine vulneris, vel sanie ulceris illiro; sic tamen ut plaga interea ab omni sorditie diligenter deterfa linteis mundis custodiatur, & ligaturis, ubi opus fuerit, firmetur.* Hoc notato, fit

R E S O L U T I O.

LIV. D Ico (salvo meliori iudicio) uti pulvere isto omnino superstitiosum videtur & diabolicum.

LV. Probatur, quia si pulvis sit è mineralibus unum, non potest plus virtutis, aut activitatis in se habere, quàm corpora mixta ex elementis refractis in summo; atqui superstitiosum & diabolicum est illis ut efficaciter operantibus ad quamcumque distantiam, nihil obstante quocumque corpore intermedio, uti, qualis est istius pulveris Sympathetici inter suos authores usus, ergo, &c.

LVI. Confirmatur, non apparet cui bono fiat applicatio pulveris istius linteis illitis sanguine, à vulnere quàm remotissimè separatis, nisi ad regendam artem dæmonis, ejusque diabolicas fraudes; & si fortè dixeris sanguinem istum agere in distans, uti pulvis ille Sympatheticus, saltem ut agens partialia; id ante satis refutatum est; deinde cur mundities vulneris requiritur? an fortè immundities illius impedire potest activitatem pulveris Sympathetici summè, & quocumque medio interjecto, distantis? id similiter ante rejectum est.

LVII. Dices, magiam superstitiosam consistere in pacto cum diabolo vel observantiâ vanâ traditum à Delrio: pactum expressum hîc nullum subesse certum est; tacitum quî convinces? revera in me bonâ fide utentem, & omni satanæ operi renuntiantem, abjurantemque non redundat.

LVIII. Respondeo tacitum pactum cum dæmone convinci ex agentis & passi nimia distantia, ejusque actione non obstante quocumque medio interjecto; neque multos esse puto, qui id statim non suspicentur; quare neq; bona fides Medici, neq; ignorantia sauciati, videtur hac in parte excusari posse.

LIX. Instabis, non magis miror minerale quoddam facultate celi præditum agere in distans, quàm filium parentis, aut avi, formam, mores, & morbos referre,

Sepè Patris mores imitatur filius infans.

Qualis erat mater filia talis erat.

Sepè solet similis filius esse patri,

Et sequitur leviter filia matris iter.

Polus ferrum magnete illitum attrahit; luna in imo maris plurima generat; quanto ab illis in quæ agunt intervallo hæc & illa dissident? Torpedo manum piscatoris stupefacit; remora navem sistit; lapis Hamatites, Iaspisve sanguinem sistit: quidni pulvis Sympatheticus vulnera in distans curabit? itaque si influentias caelestes agnoscis, & eorum præstatiam, quid est quòd actionem in distans pulveris Sympathetici neges? atra imprimunt corporibus Physicis vim Sympatheticam & antipatheticam ut patet in oleo & in quercu, vite & brathica inter se dissidentia; item quî fit ut hominem nunquam tibi visum ames primâ fronte, alterum quasi innato quodam odio prosequaris? juxta illud Martialis:

Non amo te Sabidi, nec possum dicere quare,

Ihs tantum possum dicere, non amo te.

LX. Deinde quæro ex te, cur polus non agat in ferrum, nisi Magnete illitum? cur torpedo non stupefacit piscatoris manum nisi apprehenso hamo? Sympathia ergo, quàm habet sanguis eductus cum parte affecta & cruore in ea contento, sine magia superstitiosa, allicit & determinat pulverem, ut vires exserat, easque in partem læsam torqueat,

LXI. Resp. negando assumptum, quia illorum medici & naturalistæ reddunt rationes purè naturales; activitatem autem pulveris Sympathetici apprehendunt omnes Theologi ut superstitiosam; quia actio illius, vel continuatur per totum medium, vel non si sic, quomodo sanat saucium quocumque medio interjecto, & in quacumq; distantia? si non toto dubio præcedenti id fuisse rejectum est: deinde, si hoc, si illud dicatur, vanum omnino est pulverem ante dicto panno applicare, ut consideranti patebit: fateor tamen nullam mihi apparere repugnantiam in possibili substantia tantæ activitatis, qualis dicitur esse pulvis Sympatheticus, nec plus insinuant rationes allatæ; verumtamen illam de facto dari aliunde convinci debet quàm per experientiam pulveris Sympathetici; quandoquidem activitas illius sit de sortilegio & superstitione suspecta: vide solutionem ad 7. experientiam dub. 2. Resol. II. allatam.

D V B I V M III.

An agens secundum qualitatem contrariâ qualitati passi in quod agit, agendo repatiatur.

LXII. A Nte Resolutionem

Suppono 1.º. mutuam actionem esse actionem & reactionem; mutuam verò passionem è contra, passionem & repassionem; qui autem fortius agit & vincit, agere dicitur & repati, qui debilius & vincitur, reagere & pati.

LXIII. Suppono 2.º. dubium procedere de agentibus materialibus & sublunaribus, habentibus materiam ejusdem speciei; quia materiale non reagere in spirituale, & sublunaria in cœlestia à quibus patiuntur, communiter admittitur: 2.º. de agentibus intra mutuam activitatis sphaeram existentibus; quia sicut nihil potest agere ultra sphaeram suæ activitatis, ita nec repati, si sit extra activitatis reagentis sphaeram: 3.º. de actione corruptiva, quæ est inter contrarias qualitates; quia inter perfectivas tantum, ut lucem, species visuales, &c. non datur repassio defectu contrarii agentis.

LXIV. Suppono 3.º. qualitatum agentium naturalium, hunc satis communiter admitti activitatis ordinem: maximè activus est 1.º. calor; 2.º. frigus; 3.º. humiditas; 4.º. siccitas; è contra verò resistentia; maximè resistiva est 1.º. siccitas, unde tabescentes & sicci difficulter curantur; 2.º. humiditas; 3.º. frigus 4.º. calor.

LXV. Suppono 4.º. resistentiam esse duplicem, unam activam, vel juxta Conimb. contrariam, juxta Suar. radicalem: aliam formalem, vel juxta Conimb. privativam; negativa autem, quam addunt alii, non est propriè resistentia, sed sola incapacitas subiecti ad formam recipiendam: resistentia activa fit per actionem destructivam contrarii niuentis introduci, ut cum aqua in frigidat ferrum candens à quo calefit, dicitur ferro resistere resistentiâ contrariâ, sive activâ: resistentia formalis fit per solam præsentiam formæ contrariæ impossibilis, exigentis in suo subiecto conservari; quando autem hæc contingat, dicimus supra de Alteratione agentes,

Adde

LXVI. Adde has resistentias dupliciter spectari posse, scilicet in actu primo, quomodo non distinguuntur ab ipsis formis magis quam virtus productiva à substantia ipsius causæ; & in actu secundo, quomodo sunt actus resistendi, qui actus cum sint positivi, solis qualitatibus positivis contrariis conveniunt, & ab illis saltem ratione connotati, (puta formæ contrariæ paratæ introduci) separari possunt, uti actus à potentia. His suppositis, sit

RESOLUTIO.

LXVII. **D**ico, datur vera reactio & secundum eandem partem subjecti, contra Calculatorem, & secundum qualitates ejusdem contrarietatis, contra Nyphum.

LXVIII. Probatur 1°. ex Aristotele 4°. de Generat. animalium cap. 3°. omne agens patitur etiam à patiente, ut quod secatur hebetatur, quod calefacit refrigeratur, ergo, &c.

LXIX. Probatur 2°. variis experimentis; 1^a. manus calida aquam contrectans, eam calefacit, & ab ea frigitur; 2^a. qui manum dexteram calidam sinistræ frigidæ applicat, utriusque vicissim frigus & calorem temperat; 3^a. ferrum candens aquæ injectum, eam calefacit & ab ea frigitur; 4^a. aqua calida commixta frigidæ, eam calefacit & ab ea frigitur, ergo, &c.

LXX. Probatur 3°. productio mixtorum est possibile, & de facto datur, ergo & vera reactio; Probatur consequentia, quia in mixto nulla qualitas est in summo, sed primæ qualitates sunt attemperatæ per actionem & reactionem, quia non apparet quomodo aliter fiat, præsertim cum mixta sint ex elementis inter se contrariis mixta.

LXXI. Probatur 4°. agens est simul in potentia ad agendum ratione qualitatis, per quam postea actu agit & in potentia ad patiendum ratione qualitatis contrariæ, quam à passo potest recipere, atqui in passo, seu agere debiliore, est virtus sufficiens ad reagendum, & in agente fortiori est capacitas ad recipiendam qualitatem contrariam, ergo si sit sufficiens applicatio & proportio secundum conditiones requisitas supposito 3°, erit actio & reactio, passio & repassio.

LXXII. Obijciunt 1°. si daretur reactio, sequeretur idem secundum eandem sui partem simul moveri naturaliter duobus motibus contrariis; item & eandem qualitatem simul naturaliter intendi & remitti; sed hoc est absurdum, ergo, &c. minor clara est: Probatur sequela, sit lignum bipedale ignitum cujus pes A. sit calidus ut quatuor, pes B. ut tria, & aqua prope pedem B. sic tamen ut B. C. sint intra sphaeram activitatis A; B verò tantum intra sphaeram activitatis C. aqua agit in pedem B. remittendo ejus calorem, & pes A. etiam in illum agit, non secus ac in aquam, inter quam est medius, ergo, &c. ita Calculator, cujus argumentum multo hucusque vehementer torfit, ad quod

LXXIII. Respondeo negando sequelam, ad ejus probationem admissio casu, Respondeo aquam agere in pedem B. nec pedem B. aquæ resistere; unde constat nihil moveri simul duobus motibus contrariis: quod verò eo instanti, quo aqua remittit calorem pedis B. pes A. non agit in pedem B. patet, quia nequidem habet vires, ut contineat totum calorem in pede B. quominus activitate aquæ aliquid deperdatur, ergo nec habet vires, ut alium in illum producat illo instanti; item quod pes B. tunc non resistat, etiam patet, quia in primis non

resistit resistentiæ activæ, nam si suum calorem continere non possit, ne activitate aquæ diminuat, quomodo in aquam isto instanti calorem produceret? non etiam resistentiæ formali, quia cedit.

LXXIV. Instabis, si eo instanti, quod aqua agit in pedem B. calidum, pes B. non resistat, ergo non datur vera reactio, sive mutua actio, contra conclusionem & experientias allatas.

LXXV. Resp. distinguendo consequens, ergo non datur vera reactio eodem indivisibili instanti, quod est actio, concedo consequentiam; in instanti immediate sequenti, nego consequentiam; actio enim & reactio non possunt esse in eodem indivisibili instanti, 1°. quia alioqui, nec ulla esset resistentia, nec ulla victoria in pugna contrariorum; nulla in primis resistentia, quia quod resistit quæcumque resistentiæ resistat, debet esse dum resistit; resistit verò secundum solum gradum incompatibilem, & ut præcisè contrarium; si autem fiat reactio eodem indivisibili instanti, quod sit actio, non potest secundum illum gradum resistere; quia secundum illum cedit, definit esse, & non est illo instanti ut resistat, ergo, &c. unde nulla est victoria, quia quod vincit quæcumque victoriæ vincat, debet esse, dum vincit: vincit verò solum secundum gradum incompatibilem & præcisè contrarium; si verò fiat reactio eodem indivisibili instanti, quod sit actio, non potest secundum illum gradum vincere, quia secundum illum etiam cedit, definit esse, & non est illo instanti ut vincat.

LXXVI. Virgebis, victoria non sumitur penes hoc, quod vincens non lædatur & nihil suæ virtutis perdat; sed ex eo quod alterum fortius lædat, sive quod in alterum fortius agat, & alterum plus suæ virtutis perdat; ergo solutio nulla.

LXXVII. Resp. distinguendo antecedens, victoria non sumitur, &c. si pugna sit inter contraria secundum gradus compatibles, concedo antecedens; si pugna sit inter contraria secundum gradus incompatibiles & præcisè contrarios, nego antecedens: de hac enim pugna procedere debet resolutio; nam clarum est, apud omnes, agens repati à passo, si non habeat qualitatem contrariam in gradu incompatibili & contrario, sed in gradu compatible & disparato duntaxat; unde neutrum fortius agat, si pugna sit inter contraria secundum gradus compatibles, quia ubi nulla incompatibilitas graduum producendorum cum præjacentibus, agentium est æquæ fortis actio. Ex dictis

LXXVIII. Collige, quod eodem indivisibili instanti, quod contraria invicem applicantur, in se mutuo non agant & reagant, sed primo instanti sibi invicem ignis v.g. calidus ut 7. & frigidus ut unum, & aqua frigida ut 7. & calida ut unum resistunt resistentiæ formali sine ulla actione: 2°. instanti agens fortius producit in passum in quod agit, qualitatem contrariam, tantam vel tantam in intensione & extensione pro suâ majori virtute, & agens debilius cedit ex qualitate propria contraria, tantum vel tantum in intensione & extensione pro minore suâ virtute: 3°. instanti (quantum docent experientiæ in conclusione allatæ) passum debilius resistit resistentiæ formali & activæ, & agens fortius superat & vincit: quomodo autem id fieri possit, cum ab illo agente eodem remanente fuerit priori instanti superatum, & ideo hoc instanti habet vires imminutas? est communis omnium difficultas; nam quæro quomodo eodem indivisibili instanti

superet agens fortius, à quo longè superatur & debilitatur? id enim puto refundendum in naturam agentium per alterationem nobis experientia notam, scilicet, quòd debeant aliquot instantibus cessare à resistètia activa & formali, postquam egerunt secundum totam extensionem suæ victoriæ: 4°. instanti adhuc sibi resistunt resistètia formali; quia, ut monui, ad hanc requiruntur gradus incompatibiles seu contrarii existentes: 5°. instanti fortius iterum agit in passum, uti in 2°. & sic de cæteris.

LXXIX. Ratio hujus processus sumitur ex eo, quòd in contrariis ita resistètia explicari debeat: 1°. quia alioqui experientia allata ad probandam alterationem fieri interruptè, intelligi non possunt: 2°. quia sic, clarè patet, quomodo in pugna contrariorum detur resistètia & victoria: 3°. item cur idem in pugna contrariorum non debeat moveri duobus motibus contrariis.

LXXX. Respondent Conimbricenses, Arriaga & plures alii, in casu, objectione 1°. allato, pedem A. non acturum in pedem B. toto tempore quò reagit aqua in illum, eò quòd si pes A. non fuerit satis potens impedire ne aqua ageret & introduceret frigus in pedem B. multò minus erit potens in aquam novum calorem introducere, & impedire ne aqua conservet suum frigus. Sed

LXXXI. Contra: 1°. instanti reactionis aquæ in pedem B. vel aqua restitit pedi A. unum gradum caloris in pedem B. introducere conanti, vel non? si posterius, non apparet cur pes A. non agat in pedem B. quia nulla est resistètia; si prius, vel restitit per gradum, aut gradus frigoris præinventos in pede B. vel per novum aut novos gradus, quos producit in pedem B. non per hos, quia sunt tantum in fieri, & non in actu, quod verò resistit, debet esse actu, ut sæpe dictum est; neque etiam per illos, quia per præinventos in pede B. aqua non fortius resistit actioni pedis A. quam resistat actioni pedis B. in seipsam; sed actioni pedis B. ejusdem naturæ cum pede A. ita resistit ut vincatur, ergo etiam ita resistet pedi A. ut pes B. ab ipso recipiat novos gradus caloris, & ipse vincatur; ac proinde ita ut pes B. simul moveatur duobus motibus contrariis ut contrariis; quia non est, cur potius unum cesset, & alterum agat, quàm aliud; quod absurdum clarè vitamus. Sed contra nos

LXXXII. Difficultas manet quomodo eodem indivisibili 1°. instanti quò ferrum injicitur aquæ, nec ipsum aqua calefaciat, nec aqua ipsum frige faciat.

LXXXIII. Respondeo tamen rationem clarè sumi ex eo, quòd isto 1°. instanti sibi mutuò resistant resistètia formali, quæ est secundum gradus contrarios existentes; non possunt autem eodem indivisibili instanti existere ut formaliter resistant, & desinere ut vincantur, quod fieret; scio tamen id videri experientia contrarium, sed attendi debet totum quod experimur fieri in tempore, in quo sunt plura instantia, de quibus hic, si plures partes temporis divisibiles indivisibiliter sumptæ; ac proinde, licet, quantum experimur, id fiat in tempore, respectu nostri, ferè indivisibiliter eodem, non tamen revera ita fit, ut dicat ratio fundata in variis etiam experientiis. Ex his

LXXXIV. Collige ulterius in nostra sententia hoc axioma communiter receptum, *omnis actio est à proportionem majoris inæqualitatis*, id est ab agente habente perfectiorem virtutem agendi, quàm passum, verum esse; quia pro eo tempore quò agens debilius

reagit, fortius non habet virtutem agendi quantum experimur; in Adversariorum verò sententia falsum, quia actio est à debiliori agente seu reagente.

D V B I V M IV.

Quid Antiperistasis, quomodo fiat, & an detur.

RESOLUTIO I.

LXXXV. Dico 1°. Antiperistasis est vox Græca circumstantiam contrarii Latine significans; communiter tamen sumitur pro intensio-
ne contrarii unius ad præsentiam alterius circumstantis, ut cum aqua fontalis hyeme calefit, æstate verò frige fit.

RESOLUTIO II.

LXXXVI. Ante Resolutionem Suppono 1°. manifestâ experientia constare tantas esse in variis locis subterraneis igneas exhalationes, ut plerumque in igneas flammâs prorumpant; illæ verò exhalationes igneæ teste Arriagâ Disp. 3^a. de Generat. num. 165°. formantur ex aqua & terra tanquam materia, ab influxibus cælestibus v.g. solis, pluviarum, &c. quæ in concavitatibus terræ varia corpora virtualiter calida, ut aurum, gemmas & alia producant.

LXXXVII. Suppono 2°. calorem esse qualitatem sic homogeneorum congregativam, ut plerumque ea laxet & distendat, ut patet in lacte bulliente; frigus verò qualitatem constipativam. His suppositis,

LXXXVIII. Dico 2°. Antiperistasis, siue intensio-
nem caloris in aqua v.g. in hyeme; frigoris in terra, in æstate; (nam suppono terram ex natura sua esse calidam infra summum, cum ex natura sua ordinetur ad generationem plantarum, herbarum, &c. ad quam aptior est calor, quàm frigus, ut habet Arriaga Disp. 4^a. de Generatione num. 19°) hac ratione fieri; frigus in hyeme constipat partes aquæ, atque ita præcludit exitum exhalationibus igneis in aqua contentis, ne ab insita levitate evolent, quo casu omnes illæ exhalationes sese in partes aquæ interiores recipiunt & calorem produ-
cunt, & deinde uniformiter difformiter in omnes partes; calor verò in æstate terram laxat & distendit illius poros, & ita ab insita levitate evolant exhalationes illæ, quibus evolatis, aër & aqua sese, & terram, cui miscentur, infrigidant mediis exhalationibus quibusdam frigidis, quæ tunc remanent. Hinc

LXXXIX. Collige cur loca subterranea & aquæ puteales hyeme calidiora sint; cur calx perfusa aqua accendatur & consumatur; cur carbo Leodien-
sis madefactus magis inardescat; cur foenum madidum, aut fimus, interdum flammam concipiat, &c. hæc enim continent spiritus calidos, qui propter frigus & humiditatem circumstantem efflari non possunt, & ideo corpus in quo sunt, accendunt.

LXXXX. Addunt Medici nos esse cibi appetentiores in hyeme, quàm in æstate; quia per antiperistasis calor stomachi in hyeme major est, quàm in æstate; sed contrarium est verius: 1°. quia alioqui in hyeme, nec vinum Hispanicum, sed frigida multa sumeremus; nec sumere bonum esset, contra Medicos: 2°. quia calor animalis non prodit foras in æstate per motum localem saltando ex subiecto interiori ad exterius, sed per productionem à principio interiori; quod cum in æstate effectum majorem producat, signum est, quòd sit majus; quòd verò in hyeme nimis cibi appetentiores, & me-
lius

lius cibos coquamus, ideo fit, quia calor tunc non est nimis magnus ut in æstate, sed aliquousque in mensura ad justitiam (ut Medici vocant) sive in gradu aliquousque proportionato; quod requiri patet ex eo, quod qui est in ardentissima febre minus cibos digerat, & tamen plus caloris habeat.

LXXXI. Dixi aliquousque proportionato, ut sic appareat contra P. Compton. hic amentiam non esse, vinum hispanicum & calida in hyeme, potius quam æstate, sumere; sumitur enim ut calor in mensura ad justitiā omnino proportionetur, ut per se notum est.

QVÆSTIVNCVLÆ.

LXXXII. **P**etes 1°. cur post lotionem plerumque manus magis caleant.

LXXXIII. Resp. quia aqua subingressa manuum poros, fugat sanguinem ad cor; aqua verò exsiccat per residuum caloris remanentis, majori cum copia ad manus revertitur sanguis; non secus ac experimur, reverti post animum recuperatum, antea ex repentino & inopinato casu perterritum.

LXXXIV. Petes 2°. unde commotio spirituum, vel exhalationum calidarum, præsentem contrario, non enim potest esse ab intrinseco illarum; quia alioqui esset motus quidam progressivus, qui est proprius animalium: nec ab extrinseco; quia non appareret à quo esset. Ante Responsionem

LXXXV. Adverte unicuique rei à natura cōcessam virtutem aliquam, se, aut alia, movendi, ad propriam conservationem; sic ferrum liquefactum in aquam cadens resilit magnā vi, ut contrarium fugiat; item gutta aquæ in asserem siccum labens se in orbem colligit eā figurā, quā stat magna aqua, ut contra contrarium, ad sui conservationem, se armet. Hoc præmissio,

LXXXVI. Resp. exhalationes illas in præsentia contrarii commoveri in omnem partem, & per omnes poros sese insinuare ab insita virtute, ut contrarium fugiant, à quo destruerentur, & sic se conservent; nec hic motus, licet sit ab intrinseco, ideo debet dici progressivus; quia illis exhalationibus per se non convenit, sicuti convenit viventibus; sed per accidens ad præsentiam contrarii fugiendam.

RESOLUTIO III.

LXXXVII. **D**ico 3°. datur antiperistasis, sive intensio unius contrarii ad præsentiam alterius circumstantis.

LXXXVIII. Probatur; tum authoritate omnium Philosophorum post Aristotelem 1°. Metaph. c. 1°. tum experientiis aquæ, calcis, fœni, &c. supra alatis; ergo, &c.

LXXXIX. Nec dicas aquam in hyeme non esse calidiorem, & in æstate frigidiorem; sed ita tantum nobis apparere, ut voluit Cardanus, quia manus nostræ in æstate sunt calidiores, in hyeme frigidiore. Nam id experimur dum valde frigent æstate manus, & valde calent in hyeme; si enim tunc illas in aquam injiciamus, æstate majus frigus aquæ, in hyeme majorem calorem sentimus; deinde putet hyeme fumant, quod est signum caloris.

D V B I U M V.

Quid reflexio, quod simplex sit, & quæ illius causa.

RESOLUTIO I.

C. **D**ico 1°. reflexio est regressus actionis versus suum agens, propter obstaculum repertum; sic pila in murum projecta versus suum projicientem regrediens reflecti dicitur, cum hoc discriminē, quod pila eadem numero regrediatur; actio verò utpote accidens, quod nequeat migrare de subiecto in subiectum, non nisi eadem specie; hæc autem reflexio variis qualitatibus convenit, ut luminis, calori, speciebus visibilibus, sono, &c. totque sunt reflexiones diversæ, quot diversæ qualitates, quibus conveniunt.

RESOLUTIO II.

C. **D**ico 2°. contra Suarem & nonnullos alios, causa reflexionis non est corpus reflectens.

CII. Probatur 1°. refutatione rationis ipsius: nempe corpus reflectens est causa reflexionis, quia magis capax similis qualitatis quam subiecta intermedia. Crystallus est corpus reflectens (& idem est de aqua) non est tamen tam capax luminis, quam aer; quia si interponatur, umbram facit, non aer; deinde quia minus diaphana, quam aer, ergo, &c.

CIII. Probatur 2°. maximè opaca, ut marmor nigrum politum, & similia, sæpe lumen reflectunt; item & lapides durissimi calorem; sed in illis, neque est lux, neque calor; ergo non possunt esse causa istarum qualitatū.

CIV. Nec dicas in illis quidem non esse lumen formaliter; sed eminenter, posita in ipsis luce tantum conditione sine qua non intensiorem lucem reflecterent. Quia dicam id à te gratis fingi, nec ullam rationem adfers, quā id defendas, & expectantia commodè in aliam causam, quam constat esse lucidam pro luce, calidam pro calore, refundi potest.

RESOLUTIO III.

C. **D**ico 3°. causa reflexionis est illa ipsa causa, quæ producit qualitatem viā rectā in corpus reflectens, & ipsa qualitas in corpore reflectente producta, corpore reflectente secundum qualitates quas habet, se habente tanquam conditione sive qua non.

CVI. Probatur, quia non appareret, quæ causa commodior assignari possit: deinde sic clarè patet, quomodo in reflexione simile non agat in simile; denique etiam patet, cur ipsa causa simul cum aëre non producat qualitatem reflexam; item cur agens principale non determinetur ad qualitatem reflexam producendam, ex eo præcisè, quod ulterior ipsius actio impediatur (ut malè nonnulli volunt); nam si id verum esset, fieret reflexio ad interpositionem cujusque corporis, quod est contra experientiam, ergo, &c.

DISPUTATIO VLTIMA

De Elementis.

D V B I V M I.

Quid Elementum & quæ Elementorum qualitates.

R E S O L U T I O I.

I. Ico 1°. Elementum est corpus, quod duas tantum ex primis qualitatibus habet, & illis cetera misceat. Ratio hujus definitionis est, quod per prima verba clarè explicetur natura elementorum secundum se, & per ultima clarè explicetur in ratione principii cæterorum, quod sonat elementum; unde ex hoc capite mancæ sunt definitiones P. Arriagæ, quod una tantum ex primis qualitatibus constat, & P. Oviedi, quod ex primis qualitatibus duplici tantum gaudet: Aristot. verò definitiones 5°. Metaph. elementum est id ex quo primum in fito, ac indivisibili specie, in aliâ speciem aliquid componitur, & 5°. de celo, id in quod cetera corpora dividuntur, in quibus inest, aut potentiâ, aut actu, mancæ (inquam) sunt, ex 1°. cap. scilicet, quod naturam elementi secundum se non explicent: deinde, eò quod elementa secundum se non sint in alia specie, sive mixto; sed secundum suas qualitates, ut habet nostra definitio; nec aliæ species, sive mixta, dividuntur in elementa secundum se, sed secundum suas qualitates disponentes ad elementa secundum se; unde clarior & brevior est nostra elementi definitio.

R E S O L U T I O II.

II. Ico 2°. sicut dantur quatuor elementa ignis, aer, aqua, terra, ita datur quatuor primæ qualitates, calor, siccitas, frigus, humiditas: sic enim habet cõmunis Philosophor. sensus; quidquid dixerint nonnulli antiqui, frigus esse privationem caloris, & humiditatem esse privationem siccitatis: nam præterquâ quod frigus & siccitatē sentiamus, non est ratio, cur frigus sit potiùs privatio caloris; quam è contra; & idem est de humiditate respectu siccitatis, & sic consequenter dicere possemus albedinem esse privationem nigredinis, quod est ridiculū: quidquid etiam dixerit Arriaga humiditatem non esse qualitatem, sed substantiam fluidam; siccitatem verò hujus substantiæ privationem; quia in primis substantia, aut privatio sensu aliquo non percipitur, uti humiditas & siccitas sensu percipiuntur, casu quo manum siccam humidæ applices; unde dicimus unam esse siccam, aliam humidam; deinde in marmore summè frigido semper siccitatem, & postea in eodem summè calido semper humiditatem aliquo sensu percipies: deniq; scirem libenter, quo fundamento adstruat Arriaga dari humiditatem & siccitatem, si aliquo sensu illas non percipiat; nunquid secundū ipsum manet in speciebus calicis humiditas? ibi tamē nulla substantia; in speciebus panis siccitas percipitur, nulla tamē negatio percipitur.

R E S O L U T I O III.

III. Ico 3°. primæ qualitates per elementa ita distribui debent: 1°. igni convenit calor summus, & summa siccitas: 2°. aquæ summū frigus & summa humiditas: 3°. terræ siccitas & calor infra summum: 4°. aëri frigus & humiditas infra summū.

IV. Probatur prima pars, quia ignem esse summè calidum fatentur omnes; esse verò summè siccum

patet ex effectu, quia nullum elementum magis exsiccatur, quàm ignis.

V. Probatur 2^a. pars, aquam esse summè frigidam fatentur omnes, esse verò summè humidam patet ab effectu; nullum enim elementum ita humectat, sicut aqua.

VI. Nec dicas aquam non plus humectare, quàm humectet aër, eò quod humiditas sit in aqua intensior: sed eò quod sit in aqua densiore, quàm sit aër. Quia alioqui, sicut ignis rarior aëre plus calefacit, quàm aër, quia plus habet caloris; ita aër rarior aquâ, plus humectaret, quia habet plus humiditatis secundum te; id autem est contra experientiam, unde malè recurritur ad densitatem, vel raritatem.

VII. Probatur 3^a. pars, terram esse siccam docet in primis scriptura Gen. 1°. ubi vocatur arida; deinde patet ex arenis maris, & terrâ conservatâ, extra pluviam & aquas, in locis siccis; esse verò calidam probant herbæ & plâtæ, quas producit; imò & ipsa major affinitas siccitatis cum calore, quâ cum frigore: Dixi *infra summum*: quia ignis est calidior & siccior; nec ulla ratio, aut experientia docet elementa debere habere suas qualitates in summo.

Probatur 4^a. pars, aërem esse frigidum patet experientia: tum eorum, qui altissimos montes ascendant, in quibus etiam mediâ æstate nives conservantur: tum aliorum, qui loca subterranea profundissima descendunt, in quibus senserunt aërem valde frigidum, & non terram valde frigidam, ut volunt nonnulli, nisi ratione istius aëris in frigidantis, esse verò humidum fatentur omnes cõmuniter, & experientia docet recedente sole nos humiditatem in aëre sentire, idque suadet major affinitas ipsius humiditatis cum frigore, quàm siccitatis aut caloris: Dixi *infra summum* propter rationem alterius partis.

VIII. Nec dicas cum P. Ovied. aërem esse levem ac proinde calidū: deinde aquam calore in aërem converti, non frigore: denique aërem in subterraneis locis nimio frigore corrumpi.

IX. Resp. ad 1um leve non fundari in calido & siccato, quod ibi supponitur; alioqui terra esset levior aquâ contra experientiam: sed in magis raro: unde vapor, qui est adhuc substantialiter aqua, est levior aëre, ut omnes fateri debent: ignis verò etiâ rarior aëre, aër aquâ, aqua rarior terrâ. Ad 2um & 3um nego nos id experiri: experimur quidē aquam calore fieri rariorem & leviozem: non verò in aërem converti: deinde experimur potiùs aërem nimio calore depravari, quàm nimio frigore. Ex his

X. Collige quid dici possit de transmutatione immediata elementorum in invicem: quæ enim in qualitatibus magis conveniunt, facilius in invicem mutantur: quæ minùs difficiliter: experientia verò manifesta non docet ullū elementum in aliud sufficenter agere ad transmutationem immediatam: quod enim creditur aquæ guttam in ignem ingentē colapsam, immediatè in ignem converti, puto falsum, & immediatè tantum in fumū & vapores converti.

XI. Adde in his resolut. nos Aristot. nec pro, nec contra citasse: tum quia magis experientia & ratione, quàm auctoritate sunt formandæ: tum quia tam diversimode loquitur, ut circa illas videatur omnino dubius fuisse, ut bene notavit P. Poncius.

DVBIVM

DVBIVM VLTIMVM.

Quomodo elementa contineantur in mixtis.

XII. **S**ensus dubii est, an in homine v.g. leone, ferro, &c. præter formam substantialem propriam, sint etiam formæ substantiales elementorum (supponimus enim hic iuxta communem sensum esse substantiales uti sunt corporum mixtorum), secundum entitatem suam & formaliter, an solum secundum qualitates suas & virtualiter tantum.

RESOLUTIO I.

XIII. **D**ico 1°. contra Galenum & plures, post ipsum, recentiores Medicos: item contra Avicennam, Averroem, Philipponum, Albertum Magnum & plures alios apud Conimb. & Camerarium; inter quos hocce discrimen est, quod variis putent formas substantiales elementorum contineri in mixtis integras; alii restructas & remissas, qui aliis probabilius. Elementa non continentur in mixtis secundum formas suas substantiales; ita etiam variis insignes Medici, ut Valles. Guarcia super Fernelium, &c. qui probant Galenum fuisse hujus sententiæ: item è Scholasticis D. Thom. Scotus, &c.

XIV. Probant variis 1°. quia, vel illæ formæ substantiales manerent integræ in mixtis? & hoc non; quia naturaliter non possunt plures formæ substantiales totales informare eandem numero materiam; vel remissæ? & hoc etiam non, quia saltem naturaliter formæ substantiales, nec intendi nec remitti possunt: verum hæc probatio est falsa pro utraque parte: ex dictis lib. 1°. Physic. Disp. 3^a.

XV. Probant 2°. alii, quia formæ elementorum, ut aquæ & ignis, (ut experientia docet) sese non compatiuntur in eadem materia; verum hæc probatio etiam non est solida; quia juxta nostram sententiam, quâ loco citato docemus formas substantiales naturaliter intendi & remitti posse, Responderi potest illas formas se compati in gradu remisso; licet se non compatiuntur in gradu intenso. Quare aliter.

XVI. Probatur 1°. quia alioqui non est, cur aqua rosacea non combureret charam, & cur quodlibet mixtum aliud mixtum in se, non converteret, contra experientiam; ergo, &c.

XVII. Confirmatur; quia tot multiplicata formæ substantiales in mixtis sunt superflue, nec experientia docet in illis aliud esse, quam qualitates elementorum, ergo, &c.

XVIII. Confirmant nonnulli hanc conclusionem autoritate Aristot. sed malim ipsum, nec pro, nec contra citare. Dandinus putat certum, contrariam fuisse mentem Philosophi, nostramque sententiam pugnare contra totam antiquitatem; Conimb. verò fuscè probant Philosophum nobiscum sensisse; item & Guarcia, qui solvit quod Meracius contra attulerat; sed verisimilius est dubium fuisse Philosophum (uti circa Resolutiones dubii præcedentis diximus) quod pater ex 2°. de partibus animalium c. 1°. ubi cum dixisset partes similes viventis componi ex elementis, subjungit, *sed melius fortasse dici posset ex virtutibus confici elementorum; humiditas enim & siccitas, caliditas & frigiditas materia sunt corporum mixtorum*: ubi nota ab Aristot. dici fortasse, quia lib. 3°. de cælo dicit elementa inesse mixtis *virtute, vel actu*; unde si quis locus videatur favere oppositæ sententiæ, illi opponendi sunt hi, & semper attendendū Arist. valde frequenter ex vulgi, & aliorum sententia lo-

qui; ubiq; tamen ita explicari debet, ut tantum velit elementa virtualiter manere in mixto, aut dicendum quod in hoc puncto dubius hæserit.

XIX. Objicies 1°. mixta sunt magis composita, quam elementa, ergo retinent in se formaliter elementa; antecedens patet; Probatum consequentia; tum quia alioqui non essent magis composita; tum quia resolvuntur in elementa; ergo illa continent in se formaliter.

XX. Respond. negando consequentiam, ad ejus probationem pro 1^a. parte distinguo, alioqui non essent magis composita formaliter & secundum substantiam, concedo; id enim probatum est statim; virtualiter & secundum virtutem, nego; nam mixta haberent omnes virtutes elementorum; elementa verò aliqua aliquas, & alia alias; ad probationem consequentiæ pro 2^a. parte, nego antecedens.

XXI. Instabis, ignis educitur ex silice, aqua ex herbis, imò & ex vino per alembicum; item & aqua & fumus ærius ex ligno viridi per combustionem; ergo mixta resolvuntur in elementa; ac proinde illa continent formaliter.

XXII. Respond. ad 1^{am} verisimilius esse in Chalybe, ferro, silice, & similibus lapidibus esse simul cum forma mixti formam ignis in gradu valde remisso; ex quo non parum confirmatur nostra sententia de intentione & remissione formarum substantialium totalium, & earum coexistentia naturali in eadem materia: quod autem alii dicunt per attritionem corporum ibi produci dispositiones sufficienter ad formam ignis, quæ postea à Deo, vel illis corporibus producit, parum credibile est, & parum Physicum, ut satis constabit consideranti & attendenti ad ea, quæ alibi docuimus.

XXIII. Resp. ad 2^{am} neque ex puro vino, neque ex herbis aqua educi; sed humores aliquos crudos, & substantiales se habentes ad uvam & herbas, sicut se habet sanguis ad hominem, & succus ad pomum, vel pyrum nutriendum; idem dic de ligno viridi.

XXIV. Adde tamen quod etiam si concederemus in vino, herbis, viridi ligno, &c. esse aquam formaliter, nihil tamen inde contra nos secuturum; quia non propterea omnia elementa continebuntur formaliter in mixtis, ut volunt adversarii, sed unum eorum, non secus ac in nonnullis eorum continetur oleum formaliter, nullus tamen dicit propterea mixta in mixtis contineri formaliter.

XXV. Objicies 2°. mixtio est miscibilium alteratorum unio secundum Philosophum, & non corruptorum, in quo mixtio distinguitur à generatione; atqui si elementa non maneant formaliter in mixto, mixtio non erit miscibilium alteratorum tantum unio, sed corruptorum; ac proinde non distinguetur amplius à generatione, ergo, &c.

XXVI. Resp. distinguendo majorem pro 2^a. parte, & non corruptorum, tam secundum virtutes proprias, quam secundum formas, uti ordinariè fit in generatione substantiali, concedo majorem; & non corruptorum secundum proprias formas, & remanentium secundum proprias virtutes, nego majorem; in eo autem distinguitur mixtio à generatione substantiali, quod in hac ordinariè fiat corruptio secundum formas, & formarum virtutes, in mixtione verò secundum solas formas; unde Aristot. dixit mixtionem esse miscibilium alteratorum, & non corruptorum, unionem; non quod non sint corrupta; sed quia ly alteratorum importat præcisam differentiam mixtionis à generatione substantiali.